

OSVOBODITEV ŽENSKE

Dopolodne služba, popoldne dom in gospodinjstvo, vedno pa skrb, odgovornost in delo — tak je dnevni urnik vseh naših zaposlenih žena in deklet. Kaj nam je o tem povedala tovarišica Aleksandra Gregorič iz Brezic, preberite na 5. strani današnje številke

Lani 6. decembra je bila v Beogradu slovesna akademija, na kateri so proslavili 20-letnico ustanovitve Antifašistične fronte žena Jugoslavije v Bosanskem Petrovcu. Na tej akademiji je govorila o osvoboditvi ženske tov. Vida Tomšič, predsednica Ljudske skupščine LR Slovenije. Iz njenega govora ponatiskujemo tu nekaj odlomkov, da bi se spet vsi živo zavedli, da so žene Jugoslavije z lastnim bojem reševale in rešile svoje osebnostne in naše skupne družbene probleme. Tovarišica Vida Tomšič je na tej akademiji med drugim dejala:

»Da bi odpravila vojno, je ženska postala vojak.

Da bi lahko svobodno delala in ustvarjala, se je dvignila, da bi uničila izkoriščevalce.

Da bi mogla zaščititi srečo svojih otrok, svoje družine, je zapustila dom, da bi postala činitelj v političnem in družbenem življenju dežele, činitelj v mednarodnem boju.

Tovarišica Tomšičeva je nato opisala, kaj je pomenila organizacijska združitve vseh žensk antifašističnih organizacij v drugem letu NOB. V današnji govorici je bila to samoupravna organizacija žensk, njihova šola in orožje. Nadaljevala je takole:

»Tovariš Tito je v svojem govoru na prvi konferenci opozoril na zgodovinske korenine nastanka ženskega antifašističnega gibanja, na njegov odločilni pomen za širino in revolucionarni značaj narodnoosvobodilnega boja, za zmago v vojni in za zgraditev bodočih družbenih in človeških odnosov. Spričo moči svoje načelnosti, idejne jasnosti, revolucionarne vizije in spričo toplega človeškega čuta za trpljenje in žrtve, ki so bile za zmago v boju potrebne, je postal govor tovariša Tita na konferenci v Bosanskem Petrovcu bojni prapor žensk Jugoslavije in njihove nove organizacije.»

Tovarišica Tomšičeva je nato opisala delo AFZ v povojnih letih, ki ima ne-

precenljive zasluge za razvoj naše družbe in zlasti za dvig politične in splošne vzgoje žensk. Doseči, da bo ženska postala občan v upravljanju družbenih zadev, od katerih je bila odrinjena, ko so nastali privatna lastnina in izkoriščevalski razredi, je bila in ostaja velika naloga vseh naprednih družbenih sil. Poudarila je zaslugo organizacije, da so se v miselnosti ljudi »ženski« problemi začeli spreminjati v skupne družbene probleme. Na 4. kongresu je AFZ Jugoslavije lahko ugovarila, da je spričo naraščajoče vloge žensk na vseh področjih družbenega življenja prenehala potreba po skupnosti, enotni, samostojni ženski politični organizaciji. Zdaj sodelujejo ženske v vsem delavskem in družbenem upravljanju. Resnično postajajo »ženski« problemi skupni družbeni problemi.

Govornica pa je takoj nato tudi poudarila, da smo se daleč od tega, da bi bili z doseženimi uspehi že zadovoljni. Vemo, da današnje materialne možnosti še ne dohajajo naših želja in da naše delovne sposobnosti in storilnost še zaostajajo za potrebami skupnosti. Zato se morajo ženske še kar naprej bojevati s časom, z dolžnostmi doma in v poklicu, spričo objektivnih težav pa životarijo pri nas še vedno tudi malomeščanski, patriarhalni nazori o položaju ženske v družbi in družini. Toda vsega tega se zavedamo; zato je tov. Tomšičeva med drugim zlasti poudarila:

»Pri nas je ženska na delovnem mestu in v družbi enaka moškemu, vsi njeni drugi življenjski pogoji — njena šolska izobrazba, njen položaj v družini in gospodinjstvu pa nenehno podirajo veljavo te enakosti. To vse pomeni, da je problem nadaljnje družbe-

ne afirmacije ženske zelo pomemben družbeni problem, ki ga lahko reši samo vsa družba z vso svojo močjo, samo razvoj družbene socialistične zavesti ter samo jasna usmeritev zavestnih socialističnih sil in njihova vsakdanja praktična prizadevanja.

Za naš nadaljnji družbeni razvoj je odločilen prav aktivni idejni boj komunistov in vseh socialističnih sil. Z njim moramo pri našem človeku doseči, da bo spoznal družbeno gibanje in da bo tako sam ustvarjal, oblikoval svojo usodo. Samo tako se bodo naši delovni ljudje in torej tudi ženske usposobile za svojo novo vlogo v komunizmu in v vsej družbi, za vlogo dejavnih občanov.

Svoj govor na akademiji je tovarišica Vida Tomšič zaključila takole:

»Skupno z mlado generacijo, ki je zrasla že v novi socialistični Jugoslaviji, korakamo zdaj pogumneje nasproti svetlim ciljem osvoboditve človeka, ki jih je naša Komunistična partija že davno postavila in sta jih Zveza komunistov in tov. Tito nenehno in skrbno pojasnjevala. In pri tem nas navdaja spomin na tiste, ki so pred dvema desetletjema z vero v tako bodočnost človeka žrtvovali svoja življenja in nas zadolžili za to naše življenje.»

Pomoč za ureditev klubov

Pred kratkim je občinski odbor Socialistične zveze v Novem mestu razdelil osmim krajevnim organizacijam SZDL 400.000 dinarjev za ureditev in opremo podeželskih klubov. V Sentjerneju, Žužemberku, Smarjeti, Mirni peči in Dolenjskih Toplicah bodo s temi sredstvi uredili klubske prostore pri krajevnih organizacijah SZDL, medtem ko bodo v Prevolah, Poljanah in na Uršnih selih nabavili televizorje.

Splošna gospodarska banka LRS je razpisala vpis obveznic v višini petnajst milijard dinarjev

Na vsem območju LR Slovenije je v teku akcija združevanja sredstev z vpisom obveznic Splošne gospodarske banke. Namen te akcije je z združevanjem dela sredstev, namenjenih investicijski dejavnosti (ki pa so zelo razdrobljena), usmerjati investicijske naložbe v tiste gospodarske panoge, ki bodo omogočile hitrejši in skladnejši gospodarski razvoj, kar bo v korist vsemu gospodarstvu in končno vsaki gospodarski organizaciji posebej.

Splošno je znano, da v Sloveniji vlagamo v gospodarske

investicije letno preko 100 milijard din. Učinek teh investicijskih naložb pa ni tak, kot želimo, ker bi morali vsaj del teh sredstev združiti in načrtno ter smotrno investirati v objekte, ki so važni za nadaljnji gospodarski razvoj. Združevanje sredstev prek obveznic Splošne gospodarske banke bo omogočilo planirati realne potrebe in vrstni red investicijske izgradnje, kar bo imelo tako za investitorje, izvajalce investicijskih del, kakor tudi za nosilce financiranja teh investicij velike prednosti glede ekonomizacije sredstev, pravočasne tehnične pripravljenosti za začetek investicijske izgradnje ter glede na hitrejši tempo dovršitve investicijskih del in aktiviranja vloženih sredstev. Če bi z združevanjem zajeli samo 15. odst. sredstev, ki so namenjena za investicije v letu 1963, bi bilo možno začeti z izvajanjem

novih načel, ki jih postavlja nova investicijska politika. Decentralizirana investicijska sredstva prevzemajo za bodoče investicije vedno večjo odgovornost in skrb. S temi sredstvi pa razpolagajo gospodarske organizacije ter občinski, okrajni in republiški investicijski skladi. Vsak nosilec teh sredstev sam ni sposoben opravljati ekonomska investicijska dela, ker nima zagotovljenih potrebnih sredstev. Z združevanjem pa bo možno z enakimi sredstvi dosegati mnogo večje gospodarske učinke na področju investicij.

Z vpisovanjem obveznic, ki imajo vrednosti 1,5 in 10 milijonov din, dajejo gospodarska, družbena organizacija in lokalni investicijski skladi Splošni gospodarski banki posojilo za dogovorjeno dobo. Banka pa tako zbrana sredstva za ta čas posoja prsilcem kreditov za razne investicijske namene. Po preteku dogovorjenega roka mora banka to posojilo z obrestmi vred, ki so odvisne od po-

sojilne dobe, vrtni imetniku obveznic. Vpisniki obveznic (Nadaljevanje na 2. strani)

Kulturni teden v Novem mestu

DPD Svoboda Dušan Jereb v Novem mestu bo ob koncu marca priredil v počastitev svoje 15-letnice KULTURNI TEDEN. Tako bo 26. marca zvečer KONCERT GLASBE IN OBEH PEVSKIH ZBOROV, 27. bodo ponovili Müllerjevo dramo »VSI MOJI SINOVCI«, 28. bo VEČER ZABAVNE GLASBE, 29. pa premiera Budakove komedije »KLOBČIC«. Vse prireditve bodo v Domu ljudske prosvete. Za vstopnice bo tudi abonma, in že sedaj pozivamo Novomeščane, naj z obilno udeležbo dajo priznanje domačemu društvu in njegovi petnajstletni dejavnosti v kulturnem življenju Novega mesta.

Za poživitev dela tehnične inteligence

Na pobudo občinskega komiteja so se v petek, 1. marca, prvič sestali komunisti iz občinskega Društva inženirjev in tehnikov v Novem mestu. Na sestanku so analizirali delo v posameznih društvih in se zavzeli za načrtnije delo v prihodnje, kakor tudi za večjo vlogo društva pri reševanju vseh družbeno-ekonomskih in političnih problemov.

V razpravi so nakazali nekatere konkretne naloge posameznih sekcij tega društva. Za vodstvo aktiva so izvolili tričlanski sekretariat. Novi aktiv komunistov Društva inženirjev in tehnikov bo lahko imel pomembno vlogo v poživitvi dela tehnične inteligence. M. S.

Drevi proslava v Novem mestu

Nocoj ob 20. uri bo v dvorani kina KRKA v Novem mestu slavnostna akademija, na kateri bodo počastili 20. obletnico ustanovitve organizacije AFZ. Organizatorji so pripravili pester spored. Vstopnine ni. — Kakor vsako leto bodo krajevne organizacije SZDL v mestu in okolici tudi tokrat pripravile še posebne terenske prireditve, na katerih bodo pogostili matere in žene padlih borcev. Občinski odbor SZDL je razposlal te dni 800 čestitk zaslužnim ženam in aktivistkam na področju občine v svojem imenu in v imenu stalne konference žena v Novem mestu.

Alenka Gerlovič: NOŠA IZ OVČE POLE (Kumano, 1954)

VREME

OD 7. DO 17. MARCA

Okrog 7. in zlasti okrog 11. marca ponovne ohladitve s snežnimi padavinami. Po 11. marcu pretežno jasno, vendar hladno z ostrim mrazom ponoči. Dr. V. M.

Ob osmem marcu, mednarodnem prazniku borbenih žena, se znova spominjamo usodnega pomena sodelovanja jugoslovanskih žena v boju za zmago revolucije. Sredi največjih prizadevanj za hitrejši razvoj proizvodnih sil naše družbe in za ustvarjanje socialističnih družbenih odnosov v naši stvarnosti čestitamo ob 8. marcu vsem našim delovnim ženam za neprecenljivi delež, ki ga prispevajo za to, da bi bila naša domovina srečna in bogata!

Vsem našim naročnicam, bralkam in sodelavkam pošiljamo z današnjo številko pokrajinskega časnika še posebej tople pozdrave in najboljše želje, da bi v bodoče še uspešneje sodelovale pri opravljanju javnih poslov in pri graditvi komunalnega sistema!

UREDNIŠTVO
DOLENJSKEGA LISTA

Zaščitimo sadovnjake pred novo škodo!

Nepričakovana zgodnja zima je marsikje povzročila, da so mlada sadna drevesa ostala nezaščiten pred nevarnimi glodalci — divjimi zajci.

Ker so bile snežne razmere vse do februarja neugodne za gibanje divjih zajcev, zato sadna drevesa pred februarjem niso bila napadena. Nekateri so bili celo mnenja, da premaz drevesnih debel, ki je bil izvršen pred prejšnjo zimo, še vedno štiti dreve pred glodalci. Tako pojmovanje so divji zajci v letošnjem februarju temeljito ovrgli. Če hočemo, da v bodoče ne bo škode, moramo sadno dreve dvakrat premazati, in sicer pred zimo in pred pomladjo. Divji zajci so namreč tudi spomladi zelo nevarni mlademu sadnemu drevu. To pa bo posebno še letos držalo, ko so glodalci sestradani.

Da bi preprečili nadaljno škodo, je treba drevesna debela takoj zaščititi s premazom, drugega materiala namreč letos ni. Za kmetovalce je najbolj praktična uporaba surove svinjske črevesne masti; če te nimamo, pa lahko v kmetijski zadrugi naročimo posebno zaščitna sredstva za premaze. Pri uporabi zahtevajmo natančna navodila. Medtem ko se zaščita s mastjo lahko izvede tudi v mrazu, premažemo z drugimi zaščitnimi sredstvi lahko le pri primernih temperaturi.

V zadnjih letih smo marsikje izvrševali pregibe vej za nastavek rodnega lesa, zato pri teh sadnih drevesih segajo veje nizko in so pri visokem snegu divjemu zajcu lahko dosegljive. Pri takih drevesih bi morali odmetati

● Celotne investicije v kmetijstvu ljubljanskega okraja bodo znašale letos 4 milijarde dinarjev. Družbeni sektor kmetijstva bo povečal — predvsem z nakupi — svoja zemljišča za 9.500 hektarov. Za pomembnejše letošnje investicije štejejo mesno farmo Agrokombinata pri Kamniku in mlečno farmo v Vodcah.

sneg v obsegu krone. Zasebni sadjarji, ki imajo manjše nasade, bi delo zmogli, v večjih nasadih pa je delo težko izvedljivo, premaz vej pa še težji. V takih primerih bomo glodalce odvrgli tako, da bomo od časa do časa narazali dljve poganjke — bohotivke in jih nametali pred drevesi, ki so zaradi nizkih vej v nevarnosti.

Ze poškodovane dele drevesnih debel moramo takoj premazati s cepilno smolo. Druga nevarnost, ki sedaj preti sadovnjakom, je pozeba. Le-ta je nevarna za debelo in debelejšje veje, posebej še pri mladih, bujno rastočih sadnih drevesih.

Pozeba je nevarna v času večje razlike med dnevnimi in nočnimi temperaturami, t. j. takrat, ko je nočna temperatura izpod nič stopinj, dnevna pa nad nič.

Pozebla najbolj prizadene tiste dele drevesa, ki so bili v senci in nenadoma nanje posijejo topli sončni žarki. Nenadna sprememba temperature povzroči močne ožige z odmíranjem skorje in celic ličja pod skorjo. Taki ožigi po eni strani motijo poznejše pretakanje sokov in onemogočajo nemoteno asimilacijo, na drugi strani pa so nevarna vdorna mesta za okužbe.

V ostalem manjše pozebe povzročajo razpoke na debelu in debelejših vejah, kar prav tako močno škoduje sadnim drevesom.

Pozeba je v letošnjem februarju že nastopila, glavna nevarnost pa še preti, zato je potrebno čimprej izvršiti zaščitne ukrepe.

Najprej bomo sadno dreve pregledali ter že nastale ožige in razpoke zamazali s cepilno smolo. Zatem bomo z apnenim beležem preprečili nadaljno pozebo.

Za beljenje uporabimo 10 odst. apneni belež. Na 10 kg kvalitetnega gašenega apna damo 90 litrov vode, belimo drevesna debela in debelejšje veje. Lahko pa dreve tudi oškropimo, s čimer zaščitimo vse drevo.

M. S.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Od septembra lani, ko je bila v Jemenu revolucija, ima nova republika stalne težave in zaplete na mejah. Monarhistične sile iz Saudske Arabije in Jordanije vpadajo preko jemenske meje ter skušajo čimbolj angažirati mlado republiko, jo odvrgniti od reševanja notranjih problemov ter ji povzročiti čimveč težav. Navzlic vsem težavam pa se je novi jemenski režim pod vodstvom predsednika El Salala v razmeroma kratkem času utrdil, v svetu ga je priznalo približno 40 držav. Sedaj je minilo že več kot pol leta, toda izjema je še vedno Velika Britanija, ki doslej še ni priznala novega režima. Lahko bi rekli, da nikjer niso spremembe v Jemenu sprejeli tako sovražno kot v Londonu.

Pred nedavnim se je položaj v zvezi z Jemenom ponovno zaostрил. Poleg saudskih in jordanskih napadalcev so se pojavile tudi britanske oborožene sile. Dne 23. februarja je prišlo do britansko-jemenskega oboroženega incidenta. Predsednik Jemenske arabske republike je poslal nujne brzojavke Arabski ligi, predsedniku Varnostnega sveta in predsedniku Generalne skupščine, s katerimi jih je obvestil, da so iz sosednega adenskega protektorata vdrlí Angleži s pešadijo in tanki na jemensko ozemlje. »Ta napad predstavlja direktno grožnjo za varnost in neodvisnost Jemena ter ogroža mir v svetu,« je bilo med drugim rečeno v brzojavkah.

Generalni sekretar OZN U Tant je hitro ukrepal. Smatral je za potrebno,

da je takoj poslal v Jemen svojega namestnika Ralpa Buncha, ki se je temeljito seznanil s položajem. Po vrnitvi iz Jemena je izjavil, da je srečanje s predsednikom Salalom napravilo nanj velik vtis in da si po njegovem mnenju »predsednik Salal iskreno želi, da bi Jemen v miru živel s svojimi sosedi«. Bunch je še izjavil, da OZN podpira vsako državo proti zunanji agresiji in da svetovna organizacija lahko ustavi zunanjo intervencijo.

racije z očitnim namenom, da bi izzvali obmejni incident.

Poročila iz Sane pa govorijo nasprotno, da so britanske enote bombardirale in vdrle v vas Harib, ki je približno 160 km oddaljena od Sane ter leži približno 30 km od jemenske meje na jemenskem ozemlju.

Da bo položaj v zvezi z najnovejšim incidentom nekoliko bolj jasen, se moramo spomniti, da imajo Angleži v Perzijskem zalivu še nekaj važnih naftonosnih oporišč. Z zmago Arefa v

JEMEN OBTOŽUJE

S tem pa misija Buncha še ni bila končana. Iz Sane je odpotoval v Aden, od tam v Kairo, kjer se je sestel s predsednikom Naserjem. Nadalje bo obiskal še Riad, glavno mesto Saudske Arabije, od koder bo verjetno odpotoval na sedež OZN.

V pismu, ki ga je Velika Britanija poslala Varnostnemu svetu, je zavrnila jemensko obtožbo o »agresivnih akcijah in poudarila, da so začeli z vojaško akcijo šele potem, ko so bili vsi naporí, da bi našli sporazumno rešitev, zaman. Stalni britanski predstavnik v OZN Patrick Dean je dejal, da je 300 vojakov jemenske republike vdrlo na ozemlje Južnoarabske fede-

Iraku se odpira obdobje sodelovanja med arabskimi državami ZAR, Irak, Jemen in Alžirija, kar bo pripeljalo, če se ne bi ponovno sprli, do zelo važnih sprememb in premikov na Srednjem vzhodu. Jemenski predsednik Salal je predložil federacijo držav »štírih revolucij«. Če bo to geslo postalo dejstvo, bo imelo to gibanje vpliv na vrsto drugih arabskih držav. V tej perspektivi postane še bolj razumljivo, zakaj je Jemen tako na poti Angležem.

Trenutno je še odprto vprašanje, ali je britansko-jemenski incident začetek akcij širšega obsega ali samo grožnja mladi jemenski republiki.

KRATKE IZ RAZNIH STRANI

Francoski rudarji stavkajo že šest dni. Rudarji so zavrnili dekret o mobilizaciji, po katerem bi se morali v ponedeljek zjutraj javiti na svojih delovnih mestih. Po vsej Franciji so organizirali solidarnostne krajske stavke. Rudarji zahtevajo višje mezdé.

Jugoslovanska gospodarska delegacija, ki jo vodi državni sekretar za zunanjo trgovino Sergej Kraigher, je v torek prispeła v Berlin. Delegacija bo ostala v DR Nemčiji šest dni ter se bo s predstavniki DR Nemčije razgovarjala o blagovni izmenjavi in sodelovanju na industrijskem področju.

Z uživanjem mleka krepimo zdravje!

Razpis splošne gospodarske banke LRS

(Nadaljevanje s 1. strani)
nic imajo od takega načina združevanja očitvne koristi: posojena sredstva se mu obrestujejo, ta sredstva štediti določeno dobo, ko mu bo laže in ceneje pristopiti k lastnim investicijam z večjim deležem svojih lastnih sredstev, sredstva so varno naložena, planira lažje bodoče investicije, jih dobro preštudira in skrbno opravi pravčasno vsa pripravljala dela, kar pomeni cenejšo izgradnjo brez popravkov, brez dopolnitev in brez nepremišljenih stroškov.

Z vpisovanjem obveznic pa bodo vpisniki koristili tudi

skupnosti, kateri omogočajo uporabiti tako zbrana sredstva za reševanje najvažnejših in najučinkovitejših investicij na področju LR Slovenije. Če torej pravilno gledamo na akcijo združevanja sredstev preko obveznic, potem je jasno, da bo vsaka gospodarska organizacija v okviru svojih možnosti in s tem da začasno odloži lastne investicije, ki niso nujne in za katere nima zagotovljenih zadostnih sredstev, lahko prispevala k uspehu te akcije, od katere si lahko obetamo samo dobre rezultate.

Področje Dolenjske in Bele krajine je sorazmerno gospodarsko slabo razvito. V te predele bomo morali še veliko investirati. Zato naj se

tudi gospodarske organizacije iz teh področij na bodočo investicijsko dejavnost temeljito pripravijo in naj štedijo razpoložljiva sredstva za dobro premišljene in rentabilne investicije.

● Na seji sveta za urbanizem ljubljanskega okraja so razpravljali o vzrokih počasne urbanizacije naselij. V vsem okraju je 176 primerov črnih gradenj. Pri najvišji kazni 20.000 din obstaja celo spodbuda za črne gradnje, zlasti še, ker lastnikom ni treba plačati komunalnega prispevka, oziroma se plačilo izognejo. Črnim gradnjam botrujeta tudi počasna urbanizacija in počasna izdelava urbanistične dokumentacije.

TEDENSKI NOTRANJEPOLITIČNI PREGLED

Prejšnji teden je bilo v Beogradu tridnevno posvetovanje o strokovnem izobraževanju kadrov, ki se ga je udeležilo 300 strokovnjakov iz vse države. Med gosti je bil tudi Svetozar Vukmanović, predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. V ospredju so bila vprašanja, kako združiti sile in omogočiti prehod iz organizacijske ekspanzije na dviganje kvalitete dela, na perspektivno kadrovsko politiko in programiranje vzgoje kadrov. Udeleženci posvetovanja so se zavzeli za dokončno odpravo formalnih kvalifikacijskih stopenj, ki ovirajo prizadevanja za vzgojo resnično sposobnih in specializiranih kadrov, brez katerih ne more biti večje in kvalitetnejše proizvodnje. Poudarili so tudi nujnost, da se uvede prioriteta pri vzgoji kadrov za tiste panoge, za katerih razvoj je družba najbolj zainteresirana in v katerih bi novi, kvalitetni strokovni kadri omogočili največje rezultate. Na posvetovanju so nadalje menili, da resolucija o strokovnem izobraževanju kadrov, ki jo je sprejela pred leti Zvezna ljudska skupščina, še ni zastarela, ampak je tudi še danes aktualna, ali bolje, njeno izvajanje je v sedanjem času, pri premagovanju težav v gospodarstvu, še zlasti pomembno.

Na posvetovanju so opozorili tudi na nekatere predpise, ki zavirajo nadaljnji proces izobraževanja. Menili so, da bo treba te predpise odpraviti oziroma popraviti in spremeniti.

Zanimivi so podatki o doseženih uspehih na področju strokovnega izobraževanja v povojnem času. Medtem ko je v stari Jugoslaviji diplomiralo na visokih šolah vsega 2.000 študentov letno, znaša v zadnjih desetih letih letno povprečje 10.000 diplomantov. Na 374 šolah s srednjim strokovnim kader študira 108.000 bodočih tehnikov, ekonomskih, medicinskih, učiteljskih in drugih strokovnih kadrov. Število učencev na osnovnih šolah se je povzpelo od poldruga

milijona v stari Jugoslaviji na 2,764 milijona učencev danes.

● V petek se je sestel Izvršni svet LR Slovenije in razpravjal o poročilu, ki obravnava delo IS v minulem letu, ter o vrsti zakonskih predlogov s področja zdravstva, urbanizma, kulture itd. Poročilo ugotavlja med drugim, da je

BREZ KVALITETNIH KADROV NI KVALITETNE PROIZVODNJE

bil v preteklem letu dosežen nadaljnji napredek pri krepitvi proizvodnih sil in utrjevanju socialističnih družbenih odnosov. Politika Izvršnega sveta in njegovih organov je bila usmerjena v proučevanje našega gospodarstva in odpravljanje vzrokov njegove počasne rasti v začetku minulega leta. Skrb je veljala nadaljnemu uveljavljanju delavskega in družbenega upravljanja ter utrjevanju komunalnega sistema. — Izvršni svet je sprejel predlog zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji, ki vsebuje predloge okrajev Koper, Ljubljana in Maribor za združitve oziroma spremembo meja nekaterih občin.

● Zvezna ustavna komisija je izročila osnutek zvezne ustave pravncemu svetu v strokovno obdelavo. Pravni svet, k čigar delu bo mimo 40 članov pritegnjenih še 60 pravnikov, ekonomistov, sociologov in drugih iz različnih strok in iz vseh republik, bo po končanem delu dostavil ustavni komisiji svoje strokovne pripombe.

● Občinski ljudski odbori so po odloku, ki ga je sprejel Zvezni izvršni svet, dolžni pregledati in prepisati volilne sezname do 10. aprila. Popravke bo mogoče vnašati v volilne sezname do določenega roka — 20 dni pred volitvami.

● Sekretariat Zveznega izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve je sprejel odredbo, po kateri so proizvodne organizacije dolžne pisмено obveščati zvezni zavod za cene o vsaki nameri za zvišanje cen svojih izdelkov ali novih artiklov na katere se nanaša kontrola cen. Kot povečanje se bodo smatrale tudi veljavne cene, če bo gospodarska organizacija poslabšala kvaliteto svojih izdelkov ali spremenila pogoje prodaje, ki vplivajo na cene. Zavod za cene bo lahko zavrnil predlog za zvišanje cen, če ta ni v skladu s politiko cen.

● Predsedstvo Zvezne gospodarske zbornice meni, da zavira razvoj integracijskih procesov v gospodarstvu vrsta zakonskih predpisov, ki delujejo nespodbudno. Med zakonske predpise, ki jih bo treba popraviti, da bi dosegli večjo stimulacijo za združevanje podjetij, kjer je to gospodarsko in drugače smotno, štejejo tudi zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju, uredbo o ustanavljanju podjetij, zakon o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij in druge.

● Zadnji odsek avtomobilske ceste, za katerega se je obvezala mladina, da ga bo zgradila do 20. oktobra, to je do obletnice osvoboditve Beograda, bo gradilo 24.000 mladincev in mladink iz vse države. Mladi graditelji bodo nastanjeni v sedmih naseljih: Veliko Mokro, Lug, Beli potok, Vrčin, Mali Požarevac, Umčari, Vodanj in Kolari.

● Zaradi sesedanja hriba se je vas Zavoj pri Pirotu naenkrat znašla pod vodo. Visočica je spremenila svojo strugo in se začela stekati v dolino, kjer je nastalo umetno jezero. Le-to je globoko 30 metrov, dolgo pa dva kilometra. Če se bodo odločili, da bo jezero ostalo, bodo morali utrditi naravni jez, ki je nastal s sesedanjem hriba, Visočici pa bodo morali določiti in zgraditi novo strugo. Prebivalce vasi so že evakuirali.

PRODAMO KOZOLEC

INDUSTRIJA IN RUDNIKI NEKOVIN

»KREMEN«
NOVO MESTO

proda

KOZOLEC na štiri okna

z betonskimi stebri, krit z opeko in skoraj popolnoma novimi lesenimi deli, ki stoji v Bršljinu, kjer gradi podjetje obrat ravnega stekla.

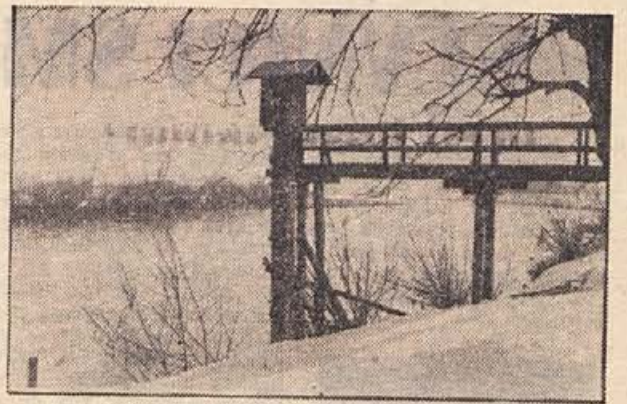
Prodaja bo v ponedeljek, 11. marca 1963, ob 9. uri na kraju samem.

Dobro obiskani sejem v Novem mestu

4. marca je bil novomeški živalski sejem zelo dobro obiskan. Kljub temu da je bilo kupcev dovolj od blizu in daleč, so od 731 prašičev prodali le 476 repov, od 225 govedi pa le 143 glav. Cena je bila tokrat nekoliko višja. Za prašiče so zahtevali 5.500 do 8.500 din, za vole 115.000 do 138.000 din ali 210 do 220 din za kg; za krave 75 do 125 din/kg ali 60.000 do 85.000 din; za mlado živino 200 do 217 din/kg ali od 60.000 do 115.000 din. Kupčije za govedo so bile sklenjene največ za plemensko živino, za zakol pa je bilo odkupljenih le 11 govedi.

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku

se uvršča med največje bazične kemične tovarne v Jugoslaviji

Sava je normalno visoka. To nam povedo merilne naprave blizu Brežic, potem ko se Savi pridruži še Krka. Ze tretji mesec pa so obrežja naših rek ujeta v debel sneg — in samo še 14 dni nas loči od prvega pomladanskega dneva... Smemo verjeti odjugi zadnjih dni in toplemu soncu?

1962. leto pomeni pomembno prelomnico v stoletnem obstoju Tovarne kemičnih izdelkov v Hrastniku. Dokončali so prvo fazo izgradnje modernizacije tovarne — zgradili so nova obrata za proizvodnjo elektroanalize ter za proizvodnjo fosforne kisline in tripolifosfatov.

Začetki Tovarne kemičnih izdelkov v Hrastniku segajo v leto 1860. Proizvodni program je bil tedaj skromen, saj so na začetku proizvajali le kalijev soliter, pozneje pa so začeli tudi s proizvodnjo kromovih soli, tako kromovega kalija in natrija — amonijske sode. Izbor proizvodov se je sčasoma večal, saj so se dotedanjim proizvodom pred letom 1890 pridružile še žveplena kislina, zelena galica in železooksidne barve. 1890. leta pa so začeli še s proizvodnjo superfosfatov. V tem času se je delovno področje tovarne razširilo še na Celje, saj je bil tam postavljen obrat za proizvodnjo žveplene kisline.

Obseg proizvodnje se je iz leta v leto povečeval, v letih 1938 in 1939 pa je obseg proizvodni program 2.400 ton žveplene kisline, 800 ton solne kisline, 500 ton kalijevega in natrijevega solitra, 1.000 ton kristalne sode, 400 ton pralnega praška, 400 ton Glauberjeve soli, 400 ton zelene galice, 400 ton železooksidnih barv ter 1.500 ton superfosfatov in drugih umetnih gnojil. V letih 1938 in 1939 so dosegli dotlej največjo proizvodnjo. Med drugo svetovno vojno je začela proizvodnja zaradi pomanjkanja surovin in zaradi odhoda delavcev v partizane upadati. Pred koncem vojne pa so sploh prenehali delati.

Takoj po osvoboditvi so začeli v Hrastniku z obnavljanjem Tovarne s proizvodnjo. Dejstvo je, da je bil tedaj proizvodni program tovarne neustaljen, ker so ga narekovala naše trenutne potrebe. Bistvena napredka po osvoboditvi tovarna ni dosegla, saj so bili stroji in ostale naprave povsem iztrošene. Tako je bil delovni kolektiv tovarne postavljen pred odločitev: ali prenehati z obratovanjem ali pa začeti z rekonstrukcijo. In kolektiv se je enoglasno odločil za drugo možnost — za rekonstrukcijo.

1957. leta so organi delavskega samoupravljanja sprejeli prvi sklep o rekonstruk-

ciji. Pozneje so začeli s pripravami za izdelavo programa rekonstrukcije. Izmed vseh predlaganih in obravnavanih variant za rekonstrukcijo je bil 1958 leta sprejet sklep o rekonstrukciji tovarne po varianti, ki je predvidevala proizvodnjo klor, solne kisline, natrijeve lužine, hipoklorita, tripolifosfatov in raznih oksidov. Po končani rekonstrukciji bi se v tovarni povečala proizvodnja od skupno 7.800 ton izdelkov, kolikor smo jih imeli pred drugo svetovno vojno, na skupno 29.000 ton izdelkov. 1962. leta sta bili zaključeni prva in druga etapa I. faze izgradnje oz. rekonstrukcije in v februarju je bil spuščen v poskusno obratovanje nov obrat elektrolize, 29. novembra pa nov obrat za proizvodnjo fosforne kisline in tripolifosfatov. II. faza 1958. leta osvojenega programa rekonstrukcije pa predvideva po investicijskem načrtu še ureditev obrata za proizvodnjo železooksidnih barv.

Z rekonstrukcijo se je asortiment izdelkov precej razširil, novi proizvodi pa so postali za tržišče izredno privlačni. Doslej smo morali v Jugoslavijo tripolifosfate — ki so potrebni za proizvodnjo detergentov — v celoti uvažati. Z zmogljivostjo novega obrata za proizvodnjo fosforne kisline in tripolifosfatov, ki je predvidena okrog 6.000 ton letno, pa bo mogoče zadostiti vsem našim potrebam po tripolifosfatih, nekaj pa jih celo uvažati.

Lansko leto sicer niso izpolnili predvidenega družbenega plana, ker so se dela pri gradnji novega obrata za proizvodnjo fosforne kisline in tripolifosfatov zavlekla za skoro 4 mesece, ker tovarni niso bila pravočasno odobrena potrebna sredstva za uvoz opreme. Obrat elektrolize pa je lani do dneva republike svoj plan v celoti izpolnil. V tovarni se morajo zdaj ubadati s problemi okrog uvoza reprodukcijskega materiala, in to predvsem zaradi uvoza osnovne surovine — industrijske soli.

Z novo zgrajenima obratoma bo letos tovarna kemičnih izdelkov v primerjavi z lanskim letom povečala vrednost proizvodnje za 106,3 odst. pri tem pa bo povečala število zaposlenih samo za 4,1 odst. Vrednost izvoza se bo — prav zato v primerjavi z letom

1962 — povečala za 46 odst. tovarna pa bo izvažala izdelke predvsem v države s čvrsto valuto.

Omeniti je treba, da je v tovarni kemičnih izdelkov v zadnjem času tudi razvojni oddelek, ki ima nalogo, da med drugim prouči možnost za predelavo klor za potrebe jugoslovanskega tržišča. Zato verjetno ne bo čudno, če bo naslednje obdobje posvečeno prav razglabljanju o teh vprašanjih.

Z delovnimi zmagama pri izgradnji novih obratov za proizvodnjo elektrolize ter za proizvodnjo fosforne kisline in tripolifosfatov v l. 1962 se tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku uvršča med največje bazične kemične tovarne v Jugoslaviji. Nova obrata bosta prav gotovo močna opora za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj Hrastnika.

— vs —

CELJE: pomoč gospodarske zbornice

Delovne organizacije naj bi takoj začele sestavljati svoje statute — pri gospodarski zbornici v Celju so ustanovili posebno komisijo za statute delovnih organizacij, v okviru katere bodo strokovne skupine za obravnavanje problemov posameznih gospodarskih panog

Odbora za pravno-organizacijska in ekonomsko-financijske zadeve gospodarske zbornice v Celju sta ob koncu preteklega tedna skupaj s predstavnikoma okrajnega sindikalnega sveta in okrajnega odbora SZDL razpravljala o statutih delovnih organizacij. Ugotovili so, da je doslej bilo zelo malo storjenega za izdelavo statutor. Zlasti v manjših podjetjih, so težave spričo pomanjkanja kadrov, ki bi bili sposobni sestaviti vsebinsko dober in pravno-tehnično oblikovan statut. Glede na to, da so gospodarske organizacije člani zbornice in da že zdaj iščejo pri njej strokovno pomoč v pripravah za izdelavo statutor, so razpravljali o tem, na kakšen način in s čim bi gospodarska zbornica lahko najučinkoviteje prispevala svoj delež pri sestavljanju tako pomembne listine, kot je statut delovne organizacije.

Pri razpravi so izhajali iz vloge gospodarske zbornice in ugotovili, da bi morala pomagati zlasti pri analiziranju tistih problemov, ki jih posamezne delovne organizacije težko ali ne morejo same proučiti in vnesti v svoje statute. Pri vsem tem bi Gospodarska zbornica morala svoje delo zastaviti tako, da bi delovne organizacije samostojno izdelale svoje statute v skladu z njihovimi dosežanimi dosežki, notranjimi odnosi ter z določili nove ustave in občinskih statutor. Hkrati s tem so obravnavali vprašanje, ali naj pri gospodarski zbornici ustano-

vijo posebno komisijo za statute delovnih organizacij ali naj bi gospodarska zbornica določila strokovnjake, ki bi delali v okviru statuta komisij pri občinskih sindikalnih svetih. Takšne komisije so namreč pri vseh občinskih sindikalnih svetih na območju celjskega okraja in so imele že prva posvetovanja s predstavniki delovnih kolektivov in njihovih komisij za sestavo osnutkov statutor.

Prav tako so načeli vprašanje raznolikosti delovnih organizacij po obsegu in dejavnostih, kar nakazuje tudi poglobljeno obravnavanje problemov po panogah dejavnosti. Ugotovili so, da bo težje vsega dela v občini, da bodo največ konkretne pomoči potrebovale manjše delovne organizacije, da bodo komisije pri občinskih sindikalnih svetih morale posvetiti vso skrb problemom delovnih organizacij po panogah dejavnosti ter da bo za

uspešno delo potrebno strokovno pomagati tako občinskim komisijam kot komisijam v delovnih organizacijah. Spričo vsega tega so poudarili, da je pri gospodarski zbornici potrebna takšna komisija, ki bi lahko spremljala vsebinske probleme pri sestavljanju statutor, jih analizirala, stvarno odgovarjala na vprašanja delovnih organizacij ter pomagala komisijam pri občinskih sindikalnih svetih in v delovnih organizacijah; v manjših podjetjih pa bi zaradi pomanjkanja ustreznega kadra pomagala tudi pri tehnično-pravnem oblikovanju statutor.

Glede na to, da je zdaj še težko predvideti, kakšne probleme bo nakazalo sestavljanje statutor, so ob koncu posvetovanja sklenili, da pri gospodarski zbornici ustanovijo posebno komisijo za statute delovnih organizacij, v okviru katere bodo strokovne skupine za obravnavanje problemov po panogah dejavnosti delovnih organizacij. Za začetek naj skupaj z okrajnim svetom skliče posvetovanje z zastopniki komisij pri občinskih sindikalnih svetih in se z njimi dogovori za sistem dela. Še posebej so poudarili nujnost, da se v vseh delovnih organizacijah čimprej lotijo sestavljanja statutor, problemi sami pa bodo nakazali konkretnije delo komisije.

Predstavniki delovnih organizacij so se na posvetovanju zavzeli tudi za to, da bi komisija izdelala nekakšen priručnik z opisom, kaj naj gospodarske organizacije

zajamejo v svoje statute in na kakšen način. Menili so namreč, da delo zaostaja predvsem zaradi tega, ker v delovnih organizacijah ne vedo, kako in na kakšen način naj začnejo izdelovati osnutek statuta.

Neglede na probleme, ki se bodo pojavljali, in ne glede na to, da so nekateri težave tudi v tem, ker še ni zakonov v zvezi z novo ustavo, bo komisija pri gospodarski zbornici brez dvoma lahko veliko prispevala h kakovosti statutor.

Dovolj južnega sadja

Kljub hudi zimi in nenadnemu skoku cen v svetu je preskrba našega tržišča s južnim sadjem v glavnem zadovoljiva. Limon je dovolj še za dva meseca, uvoz pomaranč pa je zagotovljen do začetka maja. Do začetka maja pričakujejo tudi prve količine suhega grozdja iz Grčije in Perzije.

Nakup južnega sadja so spremljale nepričakovane velike težave, ker je neurje opustošilo plantaže v državah, kjer južno sadje pridelujejo. Zato je cena nekaterih vrst pomaranč na svetovnem trgu porasla za 80 odst. Oskrba našega trga je relativno dobra, posebne pomena pa je, da so cene ostale na lanskim ravni.

Vsako četrtek: v vsako hišo našega okraja DOLENJSKI LISTI

SEDEM OSREDNJIH SMERNIC ZA 1963

Predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana je na seji 30. januarja razpravljalo o smernicah gospodarske politike v okraju v letu 1963. Na zasiedanju so v tehnični razpravi opozorili na naloge, ki jih bo treba uresničiti, da bi se proizvodnja še naprej povečevala, zlasti pa zato, da bi se povečevali produktivnost dela in življenjska raven.

Razgovor se je mudil okoli tež gospodarskega razvoja v letu 1963 in se strnil v ugotovitvah, da se bo sindikalna organizacija v letošnjem letu ukvarjala največ z nadaljnjim razvojem delavskega samoupravljanja, z delitvijo dohodka po delu, z racionalnostjo in ekonomičnostjo investicijskih naložb, z razvojnimi koncepti v gospodarstvu, politiko zaposlovanja, kadrovske politiko in z vprašanji vloge komunne v našem sistemu.

Bralcem posredujemo kratek izvleček najpomembnejših ugotovitev in zaključkov s seje predsedstva.

Brez vseh dvomov lahko poudarimo, da bo v letošnjem letu nadaljnji razvoj delitve dohodka v gospodarskih organizacijah osnovni pogoj za uresničitev planskih nalog in obenem pomembna zagotovilo za ekonomičnost proizvodnje dela, ekonomičnosti in družbenega standarda.

V preteklem letu je bilo opaziti nesorazmerje med produktivnostjo in povzemanjem ravnih pravic zaradi pomanjkljivosti v notranji delitvi dohodka. Vse naloge in delitve ni kampanjska naloga in da je ne bomo mogli opravljati mimogrede, tako

kot smo to delali doslej. V gospodarskih organizacijah naj razmišljajo o ustanavljanju ustreznih strokovnih služb, ki se bodo ukvarjale z izpolnjevanjem sistema delitve kot posebne naloge. Tako zastavljeni razvoj sistema delitve bo ob sodelovanju in podpori vseh subjektivnih sil zagotovil napredek, ki ga zahteva razvoj.

PREPREČUJMO IN DOKAZUJMO, DA JE OD STROKOVNIH SLUŽB ODVIŠEN RAZVOJ

Zaradi zastarelega obfinitivnega gledanja, slabe organizacije

dela in primitivizma marsikje še vedno ovirajo razvoj strokovnih služb, ponekod pa jih celo ocenjujejo kot parazitske. Ze dolgo poudarjamo, da se mora proizvodnja razvijati v smer modernizacije, racionalizacije in avtomatizacije, ker bo samo tako sposobna konkurirati doma in na zunanji tržišči. Takšen razvoj pa nam lahko zagotovijo samo strokovnjaki. Do njih imamo neredko nemogoč odnos tako pri nagrajevanju kot pri zaposlovanju na odgovornejših delovnih mestih.

Na področju blvskega ljubljanskega okraja je potrebnih okoli 3900 inženirjev in ekonomistov, v industriji pa je zaposlenih vsega 500. V Sloveniji je okoli 84 odst. podjetij, ki nimajo niti enega ekonomista, med 205 vodilnimi službenici pa je polovica takih, ki nimajo srednje strokovne izobrazbe. Vodilni službenici morajo biti strokovnjaki, strokovnost in pravilno vrednotenje strokovnjakov pa sta pogoj za napredek v proizvodnji.

NE POZABLJAMO NA DECENTRALIZACIJO, KO PRIPRAVLJAMO STATUTE

Vsi naporci za hitrejši gospodarski razvoj in ureditve planskih nalog so zaman, če ne bomo hitreje in odločneje decentralizirali delavskega samoupravljanja ter določali ustre-

nih pravnih in materialnih okvirov za rast in razvoj ekonomskih enot. Ze dosedanja praksa dokazuje, da proizvajalec v ekonomski enoti dela bolj sproščeno, da zavestno odloča, da je materialno zainteresiran in da ima občutek odgovornosti, vse to pa hkrati pospešuje proizvodnjo. Letos, ko bomo s statuti urejali pravne, statutarne in ekonomske odnose v kolektivih, ne smemo pozabiti na decentralizacijo samoupravljanja. Ekonomskim enotam je treba povsod zagotoviti pravne in materialne osnove, da bodo lahko začele v družbeno političnem smislu in hkrati uresničevale svoje ekonomske naloge.

INVESTICIJE NAJ SPODBUJAJO INDUSTRIJO K SODELOVANJU

Sredstva bomo lahko letos pa tudi v bodoče vlagali samo tja, kjer se vračajo najhitreje in so naložbe ekonomsko utemeljene. Vodilo, da vlagajmo predvsem v gospodarstvo, ne smemo razumeti tako, da so investicije za družbeni standard manjšega pomena. Prav lahko se zgodi, da bomo po temeljitejši presoji ugotovili, da se nam investicija v standard gospodarstva bolj izplača in bomo sredstva vložili tja. Sredstva bomo vlagali največ v obrate s sodobno tehnologijo in najmodernjšimi postopki, ker bomo le tako dobili največji gospodarski učinek, ki je mogoč. Hkrati pa ne smemo pozabljati na rekonstrukcijo. Zlasti ne pozabljamo, da lahko tudi z načrtnim in premišlje-

nim investiranjem dosežemo med industrijskimi podjetji kooperacijo, sodelovanje, specializacijo in povezovanje. V sodobni proizvodnji en sam obrat ne more proizvajati vsega, s pametno delitvijo dela pa bi lahko tu rešili marsikak pereč problem.

Pri investicijah v družbeni standard bomo morali zaradi sorazmernosti ptičnih sredstev še naprej razvijati razne oblike združevanja in sodelovanja pri reševanju perečih problemov.

STRAH PRED NEZAPOSLENOSTJO JE ODVEČ

Racionalizacija pri zaposlovanju, ki je posledica modernizacije in avtomatizacije, vzbuja marsikje odvečen strah pred nezaposlenostjo. Kot vzrok lahko naštejemo troje dejstev: prepočasno odpiramo nova delovna mesta v terciarnih dejavnostih, služba zaposlovanja je vse preveč registrator in premalo usmerjevalec zaposlovanja in tretjič: vrednotenje dela v »nezaželenih« panogah (gradbeništvo, kmetijstvo in gozdarstvo) je problem. Težave z delavci, zlasti fluktuacija in stanovanjski problem, opozarjajo, da bomo morali resno razmišljati o zaposlovanju celih družin in ne le posameznikov. Na ta račun bo treba razvijati različne servise in dejavnosti za pomoč družini in v gozdarstvu, za varstvo in vzgojo (terciarne dejavnosti). Težnja po racionalnosti in proizvodnji bomo lahko zadostili le z boljšim izkoriščanjem

zmogljivosti, najenostavnješe z uvajanjem več izmen. To nas bo zato, ker domače tržišče ne bo moglo porabiti vseh proizvodov, silišilo v izvoz. Tudi zato je izvoz nujnost, mimo katere ne bomo mogli.

NAMESTO DOTACIJ, POMOGI NERAZVITIM KOMUNAM ZA POVEČANJE MATERIALNE OSNOVE

V okraju so komunne zelo raznoliko gospodarsko razvitenostjo. Usmerjenost v razvite komunne po eni strani, po drugi pa »reševanje« stanja v nerazvitih s fiskalno politiko ni najboljše. Začasno bo pač treba reševati probleme služb in dejavnosti, ki jih komunna mora imeti na ta način, dolgoročno pa bomo lahko te težave reševali samo tako, da bomo skušali v zastalih komunah posvečati njihovo lastno materialno osnovo. Skrb za razvoj vita področja se bo morala torej kazati v iskanju ekonomskih osamosvojitve, bodisi v razvojem industrijskih bodisi neindustrijskih dejavnosti. Uspehi so v marsičem odvisni od medobčinskega povezovanja in sodelovanja. Brez dvoma bomo morali tu prebiti led prav tako, kot smo ga pri razvijanju sodelovanja med gospodarskimi organizacijami.

Vsa razprava na seji predsedstva je bila prežeta z ugotovitvijo, da bomo z reševanjem vseh omenjenih vprašanj ustvarjali stvarne pogoje za večanje produktivnosti dela in hkrati s tem za hitrejšo rast življenjske ravni prebivalcev.

V SEVNICI SMO JIH SREČALI

V »Jutranjki« in v »Liscu« je v Sevnici največ žena in gospodinj. Dan za dnem poganjajo stroje, krojijo, šivajo in dajejo svoj prispevek proizvodnji, doma pa jih čakajo družine, kup skrbi in opravkov. Same bodo pripovedovale o tem.

Marija Vidic

MARIJA VIDIC iz Jutranjke:

— Tri otroke imam v družini, dva sta na srečo večja, eden pa je še majhen, predšolski. Težko se posvečam vzgoji, prav zato mnogokrat premišljam, da bi pustila delo in se posvetila otrokom, čeprav sem zelo rada v obratu. Res je: kar dva otroška vrta imam, toda ta v Sevnici je zame preveč oddaljen, v tega, ki ga imam v Šmarju, pa se bojim pošiljati otroka. Moral bi tja ob strugi Sevnice. Preveč v strahu bi bila, da mi pade vanjo in utone. Sevnški vrtec razen tega odpirajo ob 7. uri zjutraj, šmarškega pa ob 8. uri. Oba torej za nas, ki smo zaposlene in pričemo delati ob 6. uri zjutraj, ne prideta v poštev brez »dodatnega« varstva. Majhnega otroka je treba obleči, nahraniti in spremiti v varstveno ustanovo, na to ne bi smeli pozabljati!

Slišati je, da bodo eno izmed špecerijskih trgovin, ki jih imamo v Šmarju, zaprli. Potrošniki se s tem ne strinjamo. Ena glava ne more misliti za vse: če v eni trgovini nečesa zmanjka, lahko kupimo v drugi, mar bomo nato hodili v Sevnico?

S šiviljami pa je v Sevnici velik križ. Eno samo imamo! Krojačev in čevljarjev je dovolj, šiviljska delavnica

pa samo ena. Jaz sicer nisem prizadeta, ker si znam vse, kar potrebujem, sešiti sama, vem pa, da mnoge gospodinj zelo tarnajo zavoljo tega. Tudi tega ne razumem, kako more veljati storitev pri šivilji petkrat več kot pri nas v konfekciji! Še nečesa nam manjka v Sevnici: če se gospodinj pokvari električni likalnik ali kuhalnik, ji ne preostane drugo, kot da ga zavzre. Delavnice za te usluge ni! Enake težave so s pravilom radijskih sprejemnikov. Pa še to napišite, da želimo, da bi naši možje malo manj po svetu vandrili in bili več doma!« je dodala med smehom na koncu pogovora, vse ostale delavke pa so se odobravoče smejale...

MIRA VAVTAR, vodja izmene v šivalnici Lisce:

—Ko pridem iz službe domov, me čaka kup opravkov. Perem vsak dan, zaradi otrok, velika žetka pa mi ostane za približek ob nedeljah... V javno pralnico se ne izplača nositi, ker je predraga.

Svoje težave rešujem sama: pri meni stanuje naša delavka, ki dela popoldne taktar, kadar delam jaz dopoldne. Tako sem zase rešila problem otroškega varstva, problem kuhe in nakupov ter pospravljanja.

Solate in zelenjave v Sevnici ni! To sem uredila tako, da pridelam, kar potrebujem, doma na vrtičku. Pozimi pa bi tudi jaz tu in tam kupila

neka zelenjave, pa je na žalost ni.

Razvedrila mi manjka; vsak teden enkrat grem v kino, to je vse. Zdi se mi, da bi lahko bilo v Sevnici več zabavnih prireditev, na primer glasbenih nastopov, odrskih uprizoritev, zabavnih odjav in podobnega. Čeprav imam prostega časa zelo malo — saj hitim iz dela na delo — bi si rada utrgala večer, če bi bilo kaj takšnega, se sprostita in razvedrila.

Javna razsvetljava v Šmarju je zelo slaba. Zlasti od križišča naprej se komaj vidi!

Mira Vavtar

IVANKA BOŽIČ in MARIJA BARTOL sta delavki v Lisci

Z obema hkrati je stekel pogovor, vsaka izmed njiju je prispevala po nekaj misli.

—Ali veste, da za nas delavke, ki delamo dopoldne, ni kruha v Sevnici, ker ga popoldne ne moremo kupiti? Zmanjka ga namreč... Lepo

Marija Bartol in Ivanka Božič iz LISCE

INTERVJU V COPATAH

— Ne pa ne! Nič vas ne maram! Pojdite drugam! Tako me je sprejela sosedica, ko sem povedala, po kaj sem prišla.

Kdor ne bi poznal tovarišice JOZICE LAVRIČE, bi se prav gotovo obrnil, jaz se pa nisem. Vem, da me je iz pretirane skromnosti hotela nagnati. Nikakor ni hotela nič povedati v »časopis«; ponujala je piškote in kavo, samo da bi zlepa odšla.

Spominjam se je, ko sem bila še dekletce, da smo jo otroci, ko smo jo med vojno srečevali na ulicah, opazovali. Vedeli smo, da dela za partizane, kaj dela in kako, pa takrat ni vedel nihče izmed nas.

Tovarišica Lavričeva je bila ena izmed številnih skrivnih delavk, vedno neopazna in skromna, ki je za naše borbe zbirala sanitetni material. Dobivala ga je v lekarni pri magistri Blaženki. Ivanetičevi fantje iz mesta so ji pomagali nositi domov. V kuhinji je imela kar po več zabojev takih stvari, ki bi jo lahko stale glavo. Največkrat je znosila vse to sama na blok, kjer je predala kurirju, nekoč pa je tovariš Strumbelj iz Vavte vasi kar z vozom prišel v mesto in vse odpeljal.

Komaj sem jo speljala na prvi pogovor, že se je zakatnilo.

— Jaz nisem bila zaslužna, kot smo temu včasih rekli! Je bilo veliko takih, ki so bile bolj delavne kot jaz, pustite me v miru!

— Katere tovarišice pa so bile to?

— Ela Podbevškova, Justa Turkova in še druge. Sicer smo takrat vsaka zase tako tajno delale, da nismo vedele druga za drugo. Jaz sem se vedno bala, ker je bila hčerka Sonja že leta 1942 zaprla.

— In po vojni?

— Spet molk.

Na srečo sama vem, da je bila tovarišica Lavričeva, takrat učiteljica v Šmihelu, ena najbolj delavnih članic AFZ, RK in vseh organizacij. Z vso vneto je delala v mestu, kot tudi na terenu. Nekočkrat smo jo m'ad nke srečale, ko je v večernih urah šla s sestanko na Brodu ali iz kake druge vasi v bližini. Vedno pa je slovela med Novomeščankami kot dobra gospodinja, izvrstna kuharica in mati. Prenekateri recept za piškote in druge dobrote so znanci dobili pri njej.

Tako so minila leta! Zdi se ti je življenje umirilo. Vnučkinjama Meti in Neji posveča prosti čas, ki si ga utrga od gospodinjstvih opravil. Prijatelji in znanci ji želimo, da bi še mnogo let tako vedra in dobra živela v našem mestu, kjer prebiva že osemindeset let. Ra.

Patronažni oddelek pri Zdravstvenem domu v Novem mestu sestavljajo tovarišice Angelca, Cveta, Erika, Joža in Minka. Njihova naloga je opravljati patronažno službo na terenu za okoli 25.000 prebivalcev. Ker je v mestih in tudi na deželi vedno dovolj bolnikov TBC, starčkov, alkoholikov, dojenčkov in nosečnic, imajo dela čez glavo.

— Kako ste si uredili življenje kot uslužbenka in gospodinja? smo jo vprašali.

— Za službo sem hudo

vneta, doma pa mi že več let gospodinjica anaša Tončka — pomočnica, ki opravlja vsa dela. Kadar sem prosta, se ukvarjam s sinom Markom, ki hodi v tretji razred. Letos je to bolj nerodno, ker ima pouk v izmenah, en teden

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

Marička Ušaj

bi bilo, ko bi bila kakšna ustanova za šolske otroke, kjer bi spisali naloge, se naučili za šolo in se nato ukvarjali z dejavnostmi v krožkih, namesto da so prepuščeni ulici. Ko pridemo utrjene domov, je težko pomagati pri nalogah, izpraševati, ugotoviti, če se je naučil itd. Zelenjave ni, to kupujemo pri kmetih, v zelenjavni trgovini pa je glavni del po 220 din kilogram! Premoga ni, drva pa kupujemo pri kmetih. Z lesnimi odpadki v Kopitarni je zdaj težko. Pravijo, da jih imajo samo za svoje delavce, da uide kakšen kamion lesnih odpadkov »mimo«, pa kljub temu opazimo...

Ob nedeljah greva v kino. To je edina zabava, ki jo imava. Upava, da so otroci nakupili vse, kar sva naročili večeraj zvečer... Ko prideva domov, bova kuhali kosilo.

Marlenka Stupica: Ilustracija za Cicibana

Tri leta v Selih-Šumberku

Po seji občinskega odbora Socialistične zveze v Trebnjem so obljubili, da jo bodo peljali domov, kajti do Sel-Šumberka je zelo daleč in človek kar ne bi smel iti na pot peš. Medtem ko je čakala, sem jo vprašala:

»Kaj nimate avtobusa?«
»Prometnih zvez ni. Nekaj časa je skozi Sela-Šumberk vozil avtobus, ki je obratoval na redni progi Črnomelj-Ljubljana, zdaj pa tudi tega ni.«

»Kaj je povedala 25-letna Marija Turk, učiteljica v Selih-Šumberku in član občinskega odbora SZDL.«

»Koliko časa ste v Selih-Šumberku?«
»Tri leta.«

»Je to vaše prvo službeno mesto?«
»Da.«

»Ste zadovoljni z obiskom in uspehom svojih učencev?«
»Se kar. Polletni uspeh je bil 64,6 odstotka. Učenci v glavnem zadovoljivo obiskujejo pouk, samo v jesenskih

mesecih in v januarju so precejkrat izostali. Včasih je bilo v razredu samo pet učencev.«

»Kako preživite svoj čas?«
»Dopoldne in popoldne učim, kar je tudi moje največje razvedrilo.«

»Kaj pogrešate v Selih-Šumberku?«
»Potrebujemo gostilno. Veliko gostov pride, pa nimajo kam iti na prigrizek. Tudi za nas učitelje bi tak lokal prav prišel. Lahko bi se hranili v njem. Težko je zlasti za samske učitelje, ki si morajo sami kuhati. Ker delajo dopoldne in popoldne, se največkrat zadovoljijo brez kosila.«

»Kako dolga je vaša pot do šole?«
»Od stanovanja do razreda drži osemnajst stopnic. Se pravi, da stanujem v šoli.«

»Kam hodite nakupovati?«
»Največ kupujemo v domači trgovinici, ki ima bogato izbiro.«

»Kaj gospodinjje najbolj teži?«
»To, da se njihovi možje vozijo v Litostroj na delo.«

»Ali jih zanima sodobna družbena stvarnost? Kako se to pozna?«
»Najrazličnejšim estankom in zborom prisostvujejo tudi žene in dekleta in večkrat zelo pametno razpravljajo.«

»Boste proslavljali 8. marec?«
»Proslava bo ob sodelovanju pionirske organizacije, ZMS in SZDL. Žene so vesele, da jim otroci kaj priredijo.«

»Kaj bi nujno potrebovali v Selih-Šumberku?«
»Vsi želimo, da bi čimprej dobili prostore družbenih organizacij.«

»Kljub vsemu ljubim rečete...«
»... da je v Selih-Šumberku lepo živeti in delati z ljudmi, ki jim je pri srcu naš predék.«

Ivan Zoran

Pod Gorjanci jo poznajo

Tovarišica MINKA SIKO-SEK, ena izmed njih, nam je o svojem delu povedala takole:

— Pred dvema letoma sem prišla iz šole. Bila sem študentka novomeške občine. Ze v šoli sem večkrat slišala, da je Dolenjska zaostal pred Slovenije, zato me prvi stik z ljudmi, ki so me skrjala osorno zavračali, ni presejal. Moj okoliš so vasi pod

Gorjanci: Dolž, Stopiče, itd. Videla sem, da ljudje v teh krajih težko živijo, zato se na vso moč trudim, da bi jim pomagala, kolikor morem. V začetku so me gledali z nezaupanjem in kar sovražno, ko sem prišla v hišo in vprašala: »Kako je z vašim dojenčkom? Ga dobro oskrbujete?« — »Naš je zdrav! Ga znamo sami...« je bil odgovor. Videla pa sem, da je bilo marsikaj narobe... Ljudje niso poznali našega poklica in se jim je čudno zdelo, da pride tujka v hišo in se zanima zanje.

Zdaj je že bolje. Navadili so se me, jaz nanje, in se kar dobro razumemo!

„Kultura in trgovina šepata“

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

— Kulturno življenje in trgovina šepata! Zelela bi več gostovanj ljubljanskega Mestnega gledališča in tudi Celjanov. V časopisih berem, da slednji večkrat gostujejo, k

— Kakšno mišljenje imate o življenju v našem mestu?

Današnja naklada
19.680 IZVODOV,
od tega 18.458 za stalne naročnike
DOLENJSKEGA LISTA

V NOVOTEKSU niso pozabili na žene

To je povsem razumljivo (v mislih imamo obrat II v Metliki), saj predstavljajo

Zofka Grahek

dobršen del kolektiva žene. Trojico smo zapeli v pogovor in zvedeli marsikaj o uspehih in težavah.

DOMA NAJPREJ K ŠTEDILNIKU...

ZOFKA GRAHEK je kuharica v obratni menzi, pa tudi predsednica sindikalne podružnice.

Stanujem na Lokvicah. Ob pol štirih zjutraj vstajam, pripravim zajtrk in vse drugo za otroke, ob pol petih odidem v službo, vračam pa se okoli štirih popoldne. Ko pridem domov, namerim pr-

ve korake k štedilniku. Na srečo kosijo otroci v šolski kuhinji v Metliki. Kaj delam doma? Tako kot vse žene: perem, kuham, šivam, pospravljam. Zdad, pozimi mi povzroča veliko preglavic pot v službo. Avtobus na progi Karlovac-Radatoviči-Zumberak-Metlika v tem snegu ne vozi.

Nedelje si prihranim za pranje, krpanje in šivanje. Stanovanje pa imam zelo slabo. Hiša se podira, za 80 cm se je že vdrla v zemljo. Vrhu vsega doma kontrolir-

Amalija Potočnik

ram otroke, kako so pripravljene za v šolo: naloge, računstvo, zgodovina, zemljepis. Domala vsak dan sem učitelj, seveda samo doma.

Anica Zugelj

ODKRITO SE POGOVORIMO O VSEM

Tudi AMALIJA POTOČNIK je »vozač«, saj prihaja v Metliko vsak dan iz Gradca. Družine še nima, zato je pogovor stekel o proizvodnji in delavskem samoupravljanju. Tovarišica Amalija je namreč tudi član DS.

Proizvodnja se letos kar lepo odvija. Dinamiko smo v prvih dveh mesecih povečali za 2 odst. Se boljše bo šlo v drugi polovici leta, ker bomo v času kolektivnega dopusta poletni montirali klimatične naprave, ki smo jih nameravali že lani. Proizvodnja se bo nato povečala. Zaradi enakosti vlage se bodo niti manj trgale, delovni učinek bo večji, pa tudi delavke se bodo boljše počutile zaradi novih naprav.

Seje sveta ekonomske enote so plodne, vsi sodelujemo na njih in se odkritosrčno pogovorimo o vsem, kar nas bo. Nobenih predsodkov ni več, gradivo pa dobimo pravočasno, da ga lahko predelamo in se na seje pripravimo.

ŽENE SO DOBRE UPRAVLJAVKE

ANICA ZUGELJ se vozi iz Gradca.

Posebni težavi nimam, tudi z gospodinjstvom ne, zato pa jih imajo toliko več

mnoge druge delavke, ki imajo po več otrok, ki se vozijo na delo in vsak teden menja-jo izmene. Najprej so delavke v tovarni, nato pa še težaki doma pri žetvi, kuhi, pospravljanju, kopicah gospodinj-skih opravkov in vrhu tega še matere in vzgojiteljice otrok. Kolektiv jih ne pozablja, razpravljamo o njihovih težavah, žal pa vsega še ne zmoremo. Centralni DS ima za ta vprašanja veliko razumevanja, saj gradimo stanovan-ja v Metliki in Novem mestu.

Ceprav so žene zaposlene in čeprav zahtevamo od njih celega človeka na delovnem mestu, ne pozabljajo na svoje samoupravne pravice in dolžnosti. Dobre upravljavke so postale. Trdim lahko, da niso v svetu ekonomske enote in v ostalih organih samoupravljanja nič manj aktivne kot moški.

Zdenka Golob-Borčič: RIBE

Vedno sredi ljudi in za ljudi

Trenutek, dva in že je prišla v sobo, kjer sem jo pričakoval. Sedla je za svojo pisarniško mizo, uredila papirje, zaprla mapo in rekla: »No, zdaj se pa lahko pogovoriva!«

»Oprostite, vi ste...?«
»ALEKSANDRA GREGORIČ, referentka za kompletiranje pokojnin pri brežiški podružnici zavoda za socialno zavarovanje.«

»Koliko časa že?«
»Deset let. Najprej sem bile v Krškem, od 1. septembra 1959 pa v Brežicah.«

»Kaj lahko poveste o svojem delu?«
»Imam veliko opraviti z ljudmi. Naučila sem se, da jim na besedo ne verjamem veliko. Vsak, kdor hoče dobiti pokojnino, mora priti z

uradnim potrdilom. Ljudje se radi izmikajo točnim izjavam.«

»So vam Brežice všeč?«
»Oja, so. Tudi okolica je lepa. Blizu so razne turistične točke, Krka, kar dela kraj še bolj privlačen.«

»Kje ste po službi?«
»Ukvarjam se z dveipolletnim sinčkom.«

»Sami gospodinjite?«
»Imam gospodinjstvo pomočnico. Redke so žene v Brežicah, da niso same gospodinje in da ne bi vsega same opravljale.«

»Kdo skrbi za otroke, kadar so žene v službah?«
»Otroke dajo v otroški vrtec. Vsako jutro srečam mame, ki peljejo svoje mlačke v vrtec.«

»Je vprašanje otroškega

varstva že dokončno urejeno?«

»Potrebovali bi še en vrtec za predmestje.«

»Se poslužujete servisov?«

»Jaz ne, ker mi ni potrebno, druge žene pa.«

»Kaj sploh najraje počnete?«

»Rada šivam in gospodinjim. Tudi pri televizorju sem rada. Ko sem bila mlajša, sem se smučala.«

»Kako bi označili brežiško ženo?«

»Je družabna, živahna in navdušena za napredek. Rada dela v organih in organizacijah.«

»Pogreša pa še...?«

»Sivalnico v okviru servisa, dobro tržnico in tako komunalno dejavnost, ki bi ženo povsem razbremenila.«

„Odgovorna sem za vzgojo otrok“

»Leta 1952 mi je umrl mož in mi zapustil dvoje otrok in obrt.« je pripovedovala tova-

Anica Rus

sestanke. Mislim, da večerne ure, zlasti v pozni noči, niso najbolj primeren čas za sestanke mladoletne mladine. Nisem proti mladinski organizaciji in smatram, da je potrebno, da tudi moja starejša hčerka dela v tej organizaciji, sem pa proti poznim sestankom. Zakaj ne bi bili sestanki zgodaj popoldne, recimo ob štirih, petih, šestih? Sama sem najbolj odgovorna za vzgojo svojih otrok, zato mi ni vseeno, ali pustim dekle ven popoldne ali zvečer!«

»Imate še kakšne težave v zvezi s tem?«
»Ne.«

»Kaj je za vas glavni problem v Trebnjem?«

»Trebnje ima veliko avtobusnih zvez. Tudi ljudi, ki žele potovati, je vedno veliko. Avtobusi ustavljajo pred občinsko hišo ali pred Springerjevo gostilno, ljudje pa čakajo kar na cesti ali pa v gostilnah. Zlasti ni lepo, če gredo tudi otroci v gostilno. Menim, da je zato v Trebnjem nujno potrebna avtobusna postaja. Samo kam bi ta objekt postavili?«

»S čim se ukvarjate v prostem času?«

»Z gospodinjstvom. Zele rada gospodinjim.«

Jz.

Gostje. Cigaretni dim. Dve strežnici. Na pultu veliko steklenine. Sicer pa prijeten vonj po svežem golažu in obari.

Približno tako je v vsakem malce bolj obiskanem gostinskem lokalu.

V restavraciji pri pošti v Brežicah sem ujel nekaj hipov in se pogovoril s poslovo-vođkinjo Jerčko Strožnik o gostišču, gostih, ženah — materah, skratka o vsem, pri čemer lahko vprašamo svojega sobesednika: »Kaj pa mislite o tem vi osebno?«

»Največ gostov imamo ob ponedeljkih, petkih in sobotah. Lokal je najbolj zaseden do treh popoldne, dokler avtobusi ne odpeljejo,« je pripovedovala tovarišica Strožnikova.

»Kdo so vaši gostje?«
»Domačini, Bizeljčani, Pišečani, Sromeljčani, Zdolčani in vsi ostali, ki pridejo k nam jest ali pit.«

»Česa prodate največ?«
»Hrane in vina. Kuhamo kmečke jedi. Imamo precej abonentov.«

»Kje nabavljate?«
»Pri domačih podjetjih.«

»Zelenjavo?«
»Malo teže jo je dobiti, zlasti solato.«

»Koliko žena je zaposlenih v vašem gostišču?«
»Sedem. Vse imamo dovolj dela.«

»Kaj počnete popoldne?«
»V gostišču sem. Dopoldne (od 6. ure) in popoldne (do 8. ure zvečer).«

»Imate urejene družinske razmere?«
»Še kar. V družini pa je tako, da zjutraj vsi gremo, zvečer pa pridemo spet nazaj.«

»Kdaj se najboljše počutite?«
»Kadar je v lokalih veliko ljudi.«

»Koliko časa ste že v tem poklicu?«

»1935. leta sem začela.«

»Že mislite na pokojnino?«

»Dokler bom lahko delala, bom delala.«

Jerčka Strožnik

»Vaše življenjsko spoznanje?«

»Delo zahteva celega človeka.«

»In za konec?«

»Nobene stvari ne vzamem prehudo.«

I. Z.

Takole so se zbrale žene in dekleta iz Podturna in okolice 17. februarja k zaključku krojnega in šiviljskega tečaja, ki jim ga je priredila TOVARNA SIVALNIH STROJEV MIRNA z Mirne. Pripravile so tudi razstavo izdelkov s tečaja, ki si jo je ogledalo precej domačinov. Ob zaključku tečaja so dobile spričevala, nato pa so z veselo zabavo zaključile koristno delo. (Foto: Karel Henigman)

„GRAND PRIX“ za Vukotičevo IGRO

Mednarodni festival kratkometražnega filma v Oberhausnu se je končal z veliko jugoslovansko zmago. Ziriya je razglasila risani film jugoslovanskega režiserja Vukotiča »Igra« za najboljši film festivala. Vukotič je poleg oberhausenskega priznanja »Grand Prix« prejel tudi denarno nagrado 5000 mark.

Jugoslovanski film »Pravica« je prejel nagrado za najboljši igrani kratki film, njegov avtor Ante Babaja pa se je avrstil med osmorico najboljših avtorjev kratkih filmov v

Oberhausnu. In še dve priznanji našemu kratkemu filmu: filma »Volk« in »Zejni student« sta prejela pismeni priznanji in diplomi žirije ter s tem dopolnila velik uspeh jugoslovanskega kratkega filma na festivalu.

Po večletnih raziskavah je podjetje »Toza Markovič« v Kikindi končalo priprave za graditev prve stanovanjske montažne hiše iz panela. Ki uspešno zamenjuje klasične gradbene materiale. Iz panela izdelujejo dele zunanega zidu, v katerega so vgrajena vrata, okna in električne instalacije.

Bilo je 19. marca 1943. Ko smo več ur stale pred barako, so nas s strupenim glasom poslali na vsakdanje delo. Prišle so nemške interniranke v črnih trikotih, t. j. pocestnice in ženske iz javnih hiš. Bile so naše delovodkinje. Nemci so jih imenovali »Anweiserin« in pa »kapica«. Prve so imele na rokavu rdečo, druge pa rumene trakove z napisom »kapo« ali »kapo« (nadkapo). Njihov edini besedni zaklad je bil: los, los, le urno delaj, človek, ti neumna gos, svinja in izrazi, ki jih dostojen človek ne izgovarja. Njihovo edino delo je bilo: vihteti gorjačo nad tujimi internirankami ter jih kar se da mučiti, in če je le mogoče, pobiti.

Po vsem taborišču se je razlegalo oglušujoče vpitje v nemškem jeziku. Priganjali so na delo. Delati je morala sleherni ženska, naj je bila bolna ali zdrava (kdo pa je bil v taborišču sploh zdrav?), močna ali šibka, stara ali mlada. Vsaka delovodkinja je morala do glavnih taboriščnih vrat prignati določeno število žensk, ker jo je sicer zadela kazen. Zato se je vsaka potrudila, da je izpolnila gestapovsko povelje.

Nastala je prava zmešnjava. Tekanje sem in tja, ploški udarci, jok in stok v vseh jezikih sveta. Komande so odhajale, komande so se sestavljale. Tudi naša komanda, v kateri smo bile večinoma Slovenke, se je začela pomikati proti vratom. Na glavni taboriščni cesti smo zopet obstale. Manjkalo je nekaj žensk. Delovodkinja Lena je nekam odšla in se vrnila s skupino jokajočih žensk. Ni jih poslušala, ampak jih je tolkla s pestjo in kričala nanje. Komaj pa jih je nekaj prignala, že so ji začele znova uhajati, ko je odšla po nove. Po dolgem tekanju sem in tja ter po divjem kričanju jih je le zbrala predpisano število. Odšle smo. Pri taboriščnih vratih je stala na eni strani četa esesovcev s psi, ki so besno lajali in se zaganjali v mimoidoče interniranke. Na drugi strani je stala miza z gestapovskim delovodjo, ki je razporejal delovne skupine in jim določal poveljnike in esesovske stražarje s psi.

Naš poveljnik Pelmann je bil po poklicu hlapec, velik in močan ko gorila. S svojim divjim izrazom je bil videti krvoločnejši od tigra. Široke nosnice je širil kakor divja zver, ki vohta kri.

Danes je bil kakor prežeča mačka, ki čaka na svoj plen. Stal je poleg delovodje in čakal na nas, ki smo s trudnim korakom in trepetajočim srcem korakale proti njemu. z radostnim očesom zmagovalca je premeril naše vrste in ugotovil na koncu naše četice sto štiridesetih Slovencek, deset neznanih obrazov. Zadovoljno je pokimal, ko jih je zagledal. Zver je zasledila svoj plen.

Počasi smo korakale na delo. Veter je bril, vendar ne

neposredno bližino reke Visle. Napenjati smo morale žico in ob njej z lopato ravnati rob njive. Delo je bilo zelo naporno, ker smo bile izrpane in bolne. Deset žensk, ki jih je delovodkinja Lena zjutraj od nekoč prignala, je postavil Pelmann na posebno mesto in venomer pazil, da so urno in neprestano delale. Venomer jih je priganjal. Nenadoma je vzel šestnajstletni slabotni Sereni lo-

Pelmann pa je medtem besnel kar naprej. Pograbil je lopato in začel z držajem udrihati po drugih Zidinjah. Pretepaval jih je, dokler ni zlomil držaja na njih. Me smo z največjo težavo delale naprej. Srce nam je bilo popolno bridkosti in groze. Bil je lep spomladanski dan, sonce je sijalo toplo in prijazno, okrog nas pa je hodila smrt. Cutile smo jo, zato smo se držale skupaj kot ovč-

njam, naj preneso Serenino truplo. Položile so ga v plitvo jamo. Pavla jo je počasi zagrebala, toda videla je, da se mučenici še vedno vzdigujejo prsi. Zasula jo je, pri glavi pa ji je pustila odprtino. Ko so Sereno zagrebali, je ena izmed Zidinj presunljivo zajokala. Bila je Serenina sestra.

Pelmann je divjal kar naprej. Spet je pretepal eno izmed Zidinj, da ni mogla

živati boljša od svojega šloveskega gospodarja? Od gospodarja esesovca, gestapovca, ki mu je ubijanje najvišji smoter in kri najzlahtnejša tekočina? Razcefrani kosi hlače so frčali po zraku.

Toda za zdaj je bilo Pelmannu komedije dovolj. Poklical je psa. Sonce je bilo že precej visoko na nebu. Želodci so bili prazni, delo, lakota in smrten strah so nas utrudili, da se skoraj nismo mogle

komaj premikale. Tisto popoldne ni bilo slišati drugega kot divje kričanje pobesnelih predstavnikov višje, krvniške rase, pretepanje in onemoglo stokanje in hropenje trpinčenih Zidinj.

Vse mine, tudi tisti dan je za nas minil. Narediti smo morale nosila, za Ireno in za Sereno, ki so jo odkopali. Prišel se je pravi križev pot. Ireno in Sereno so morale nositi njune tovarišice Zidinj. Toda saj so same komaj hodile. Vse prebičane in polne groze so z zadnjimi močmi vzdignile trupli. Kje je še taborišče! Niso ju mogle nesti daleč, druga za drugo so se zgrudile. Toda zopet je bil Pelmannov bič nad njimi. Pelmann je divjal in pretepal, kot da bi mu kri, ki je brizgala okrog njega, odzvela poslednjo kapljico človeškega ču-ta. Bil je zver. Človeštvo bi se moralo takih zverih bati, moralo bi jim ograditi brlog da bi ne zbesnele še enkrat. Dobro bi bilo, da bi vedeli, danes in jutri, kje imajo brlog!

Pelmann je menjaval ženske pri nosilih, toda nobena ni mogla dolgo nositi mrtvih tovarišic. Tudi žive so bile vse krvave. Nas, ki smo bile samo neme priče tega nasilja, je prešinila groza. Nana iz Desternika pri Ptujju je molila naglas: »Ki je za nas krvavi pot potila, druge so ji odgovarjale.

Ze smo videle taborišče, pa nikakor nismo mogle priti do njega. Kakor da bi bilo fata morgana. Vedno znova smo morale obstati in čakati na krvavi sprevod s truploma. Pomagati jim nismo smele.

Končno smo le prispele do taboriščnih vrat. Tudi krvavi sprevod je prišel za nami. Med vrati se je zgrudila še ena žrtev, ena je umrla še isti večer, v nekaj dneh pa je

„Dokler so na svetu volkovi...“

pato iz rok in začel z njo na vso moč udrihati po njej. Dekletce je bilo slabotno in je obležalo. Nato je Pelmann odšel nekam drugam.

Tedaj je prišla delovodkinja Lena. Ko je videla ležečo Sereno, je pograbila gorjačo ter vpila nanjo, naj gre delat. Ker dekle ni takoj vstalo, je začela še ona udrihati po njej, ne da bi pogledala, kam udarci padajo. Uboga Serena se je tedaj mukoma vzdigovala in vstajala, dokler se ji to z veliko težavo ni posrečilo. Kakor omamljena je zaplavala za tovarišicami in obstala pri njih.

Lena je medtem odšla z esesovskim stražarjem v prazno hišico izseljenih Poljakov, stoječo ob njivi. Čez čas se je prikazala s poljsko plin-sko masko v eni in s križem v drugi roki. Tedaj se je vrnil tudi Pelmann. Videč, da Serena nič ne dela, jo je začel vnovič pretepati in kričati nanjo. Nad njeno glavo so se zgrnile vse kletvice, kar jih pozna tak divjak in krvoločnež.

Serena, mlado in šibko židovsko dekle, je obležala v mlaki krvi. Lena je pridrvela k njej in ji s satanskim smehom potisnila križ v naročje. Posadila jo je na nekoliko vzvišen prostor in zahtevala od nas, da se ji smejemo, česar seveda nismo mogle storiti, čeprav so nam grozili. Serena je sedela s križem v naročju, izpod rute pa ji je curljala kri na čelo in na sence. Tako jo vidim še danes pred seboj in si ne morem misliti, da je bilo to res.

ke, kadar čutijo bližino volka. Strmele smo v prst, ki je popila že marsikatero kapljico nedolžne krvi, in se skoraj nismo upale ozreti v mučenico.

Sereno so začeli ponovno

vstati. Poklical je stražarja s psom. Pretepena žrtev je v divji grozi zakričala in se pogrnala kvišku. Toda pes je bil že pri njej. Podrl jo je ter začel trgati obleko z nje. Najprej ji je raztrgal suk-

več gibati. Toda delati smo morale kar naprej. Daleč naokoli ni bilo več nobene delovne skupine, samo me smo še delale. Kratek opoldanski počitek, ne da bi kaj zaužile, in spet smo morale prijeti za

Jožica Veble-Hodnikova je ena izmed redkih slovenskih žen, ki je preživela vse strahote največjega nemškega uničevalnega taborišča Oswiecim (Auschwitz). Leta 1960 je zavod BOREC v Ljubljani izdal njeno knjigo spominov »PREŽIVELA SEM TABORIŠČE SMRTI«, ki so ena sama obtožba okrutne nemške nečlovečnosti, kakršne zgodovina doslej ne pomni.

pretepati. V Leni se je oglašala zver. Vsa pobesnena je pretepala nesrečno dekle. Stražar ji je dal nož. Z njim jo je zbadala po vratu ter jo teptala z nogami. Bila je kot divja zver, ki se igračka s svojo žrtvijo. Toda Serena je še vedno dihalo. Prišel je k njej esesovski stražar in začel udrihati po njej s puškinim kopitom. Po glavi, po križu. Stopil ji je na križ, da so zahreščale kosti.

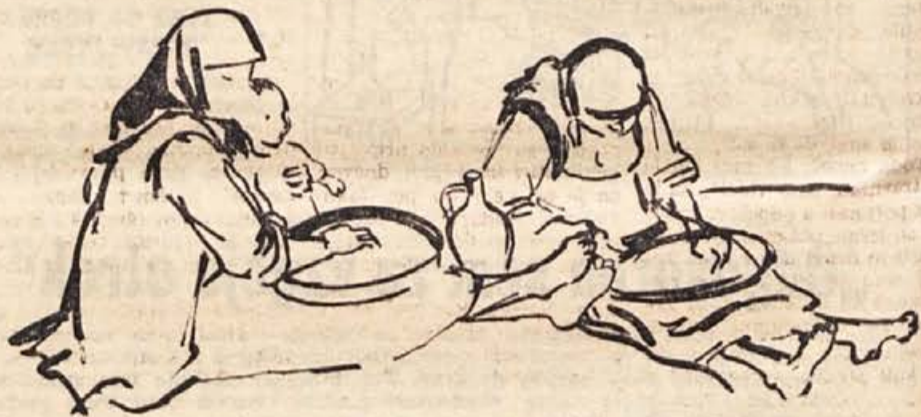
»Tako, zdaj si vendarle crknili,« je dejal hladno in brezčutno kot krvnik, ki mu je ubijanje ljudi igračka. Poklical je Pavlo iz Gornjega grada in ji ukazal: »Izkoplji jamo, a ne pregloboke!«

Se sedaj vidim Pavlo, s kolikšno muko je šla kopat grob. Drhtela je po vsem telesu in nikakor se ji ga ni posrečilo izkopati. Bila je še prav plitka jama, ko je prišel Pelmann in ji dejal, pa bo dobra. Ukazal je Zid-

njič (Zidinjje so nosile stare poljske vojaške uniforme) in ji pri tem obgrizel roke. Potem ji je začel z divjo popadljivostjo trgati hlače. Irena je onemela od groze. Nekaj strašnega mora biti, če ti pobesnel volčjak trga obleko s telesa. Toda v čem naj bo

delo. Z lačnimi želodci in trdimi nogami.

Pelmann je svoje žrtve še kar naprej pretepal. Po Ireni so udrihali vsi: Pelmann, Lena in esesovski stražar, da je tudi ona podlegla. Vse druge iz njihove skupine so bile tudi tako pretepane, da so se

Alenka Gerlovič: ŽENE ČISTILJO PŠENICO (Peščani — 1955)

Rogers Lindsay:

Gverilski zdravnik

Odlomek iz nove knjige založbe »BOREC«, Ljubljana, 1962 — Naslov izvirnika: »J'ÉTAIS MÉDECIN AVEC TITO« — Prevedel France Šušteršič, opremil Miligoj Dominko —

»Prispeli smo.«

Vzdignil je vejo, ki je bila nagnjena nad stezo, in odkril podro to deblo na desni strani naše poti. Šli smo po tem debelu, tako da nismo pustili za sabo nobene sledi, in prišli v globel med skalovjem, od koder se je spet odcepila steza. Čez pol ure smo prišli v Petrovo (dr. Janez Milčinski) bolnišnico. Le-ta je bil patolog, iz katerega je Bogdan naredil kirurga. Njegova bolnišnica je bila zame odkritje. Razpolagal je s pravcatim majhnim laboratorijem in mi je pokazal objektiva stekla, kjer je bil izoliral novo vrsto organizma, ki je proizvajal plin. Imel je zbirke instrumentov, ki so bili po moji sodbi dobri, medtem ko sam ni bil tega mnenja. Imel je septične in aseptične sobe. V glavni izmed njih so bila okna opremljena z zavesami iz padala. Po zaslugi njegove žene Marije, ki mu je postala glavna bolničarka, se je tu razvila moderna bolnišnica. Med bolniki je bil mlad ameriški letalec, sestreljen v Sloveniji. Bogdan mu je bil amputiral nogo in ji pustil krn, vsestransko pripraven za protezo. Spet velika razlika od tistega, kar sem bil videl dotlej! Nada me je vprašala, kakšni so moji vtisi. Odgovoril sem, da ne vidim potrebe po novem kirurgu.

»Kaj da ne!« je vzkliknil Feliks. »Saj imamo samo enega; to je Bogdan.«

Le-ta pa je pridobil, se mi je zdelo, mnogo učencev.

Naslednjega dne sem doživel še večje presenečenje. V tej pokrajini, ki je bila popolnoma obkoljena od nemških divizij, sem nalletel na vzorno porodnišnico. Na soncu je ležalo v zibelkah, zgrajenih z gozdnimi sredstvi, sedem dojenčkov. Vsi so bili pokriti z odejami, ki so bile sijajno okrašene, ko da so prispele naravnost z Bond Streeta. Ustanovo je vodila neka zdravnica iz Ljubljane, ki je študirala pediatrijo na Dunaju. Pri vsaki zibelki je bil list z navedbami o otrokovi teži, količini zaužitih obrokov mleka in o zdravstvenem stanju matere ter z drugimi zelo natančnimi podatki. Dojenčke, katerih matere, partizanke, so bile padle, in tiste, katerih matere zaradi prestanih naporov niso imele mleka, so umetno hranili. To je bilo delo, ob katerem me je prevzelo resnično navdušenje. Pripravili so nam obed — potregli so nam z divjačino in žganjem. V sobi, kjer je prebivala doktorica — tu je bila na tleh preproga, na steni pa fotografije Triglava — smo se počutili, ko da smo zelo daleč od partizanskega življenja.

Komisar bolnišnice je imel udomačenega srnjačka. Po obedu, ko smo šli spet obiskat otroke, je prišel srnjaček jest iz roke svojega gospodarja; zdiral je v gozd in kmalu nato spet prišel prosit kos kruha. Ob povratku sem povedal Nadi, da nadvse občudujem doktorico, ki ji je uspelo ustvariti tak pristan miru.

SKRIVNA BOLNIŠNICA

Namestili smo se na Ajdovcu. Srečni smo bili, ko smo zapustili misijo ter njene drobne nevedčnosti in zafrkavanja. Sklenili smo, da se nikoli ne vrnemo tja, razen v primeru nujne potrebe. Nada nas je spremijala vse do vrha hriba. Za vozom, na katerem se je peljal naš material, smo šli s svojimi nahrbtniki po mahovitih stezah dalje skozi gozd. Spuščali smo se v doline, se vzpenjali na rebri, vse do tja, kjer smo se ustavili in razložili voz, ki se je moral vrniti — voznik namreč ni smel videti naše nadaljnje poti.

Ko smo prišli v bolnišnico, sem ugotovil, da so za prebivanje nas treh zgradili novo kočjo. Bila je na bregu, tako da smo imeli razgled nad celotno skupino poslopij. Tu so nas sprejeli delavci Janez, France, Jože, Becele in Vinko, ki so nam zvečer pripravili odlično večerjo — meso divjega prašiča in srnjaka, gobe in krompir.

Naslednjega dne smo se lotili dela. Bil je opremil operacijsko sobo s stvarmi, ki smo jih bili prinesli, Stanley pa je poskrbel za ostale sobe. Naši tovariši so bili izkušeni tesarji. Kaj kmalu so nam zgradili ležišča, naredili police in odprli okna. Čez tri dni, potem ko so prispele nove potrebščine, smo bili nared za poslovanje.

Za otvoritev nam je glavna uprava bolnišnice priskrbelo sod vina in sodček zganja. Becele je ubil mladega srnjaka. France se

Idenka Golob-Borčič: STARO DREVO

prehudo. Obetal se je še kar lep dan. Pri lopatah je bila vselej stiska, kajti nekateri so imele težke nove držaje, druge pa lažje, stare. Potem smo odšle z lopatami na njive v

TOVARIŠICA, KO BOŠ TRUDNA . . .

»Tovarišica, ko boš trudna, se okleni naših rok in pusti, da te nesemo. In vedi: samo še malo in dolga pot bo pri kraju.« Je v okvirnih verzih napisala neka Ravensbrückanka takrat, ko je bil čas naklonjen vsemu prej kot poeziji.

Tisti čas je mimo, a vendar bodo ljudje še dolgo hodili v Fürstenberg in Ravensbrück. Morda še takrat, ko ne bo več živela nobena od nekdanjih ravenbrückskih jetnic. Ze zdaj jih ni več dosti. Zdi se, kakor bi smrt, za katero so bili časi koncentracijskih taborišč zlati časi, neučakano pobirala še tiste redke, ki so ji takrat ušli s klicami boleznj v sebi. . . Morda bodo ljudje hodili v Ravensbrück še takrat, ko bodo besede, napisane na deski ob poti v taborišče, že zvene strašno starinsko. A Ravensbrück bo ostal, četudi ga kdo do kraja poruši. Ostal bo v zavesti ljudi in v njih bo ob misli nanj zmeraj zaživela tudi misel, zapisana pred vhomom v taborišče:

»ČAST ANTIFASISTKAM IZ RAVENSBRÜCKA, KI SO NEPOPUSTLJIVO BRANILE CLOVESKO STVAR.«

(Odlomek iz knjige OD TOD SO BEŽALE SE PTICE — Besedilo napisal Lojze Krakar, fotografije Milan Kumar — Založila MLADINSKA KNJIGA 1962)

jenih židovskih otrok. Nemci so proti koncu postajali vedno bolj površni in nazadnje naših barak niso več zapirali. Tudi jim je začelo primanjkovati plina in drv. Toda to ni pomenilo, da je konec uničevanja.

Nekatere naše ženske, ki so bile v kazenski koloni, so videle marsikaj, česar bi človek ne mogel verjeti, če bi mu ne bile vsaj malo znane zločinske metode Nemcev, kadar so pobijali svoje žrtve. Toda tudi to, kar se je zdelo preprostemu človeku nemogoče, se je v taborišču dogajalo. Fanika Bizjak — Pajerjeva iz Hrušice pri Jesenicah in Ivana Drnovšek iz Zagorja sta pripovedovali, kako so slabotni starčekom in otrokom natresali v oči živo apno, da niso videli, potem pa so jih z dvema železnima drogoma potiskali na rešetke. Peči so kurili z bukovinimi vejami, ki so jih sproti dovažali s tovornimi avtomobili. Nobena preživela interniranka, ki je kdajkoli bila blizu krematorija, ne more pozabiti grozljivega rjočenja, ki se je razlegalo iz teh peči. Proti koncu so imeli Nemci na prostem skopanih več jam, v katerih so pripravljali žerjavico. Ponoči so s posebno pripravo spuščali mrliča v ogenj.

Jeseni 1944 so esesovci Zide v krematorijski komandi zamenjali z Rusi. Toda ko

so Rusi prišli v krematorij, so napadli esesovce in jih večinoma pometal v ogenj, potem pa so krematorij porušili. Nekaterim se je posrečilo celo uiti. Kmalu potem smo doživeli še zračni napad in bomba je padla prav na železniški tir, speljan v krematorije. To seveda za Nemce v tem času ni pomenilo kdo ve kaj, ker so bili krematoriji v glavnem že izpolnili svojo nalogo. Transporti niso več prihajali.

Nemci so Zide v Oswlencimu načrtno uničevali. To taborišče je gotovo eden najboljših sramotnih madežev v zgodovini nemškega naroda. Strašno je pomisliti, da so ti podivjanci, ki sta jim trenutni politični položaj na svetu in njihova blazna zaverovanost v svoj prav dala nož v roke, tako zagrizeno in brez usmiljenja pobijali nedolžne ljudi. S tako naslodo, kot so Nemci ubijali Zidince, mori morda samo še najbolj krvoločna zver svoje žrtve.

Taboriščni zdravnik dr. Mengele, ki tega imena prav gotovo ne zasluži, krvoločanec, je bil kot zdravnik povsem nesposoben, saj ni znal operirati niti navadne kile. Ko je operiral kilo nekega esesovca, mu je pod nožem umrl. Pozneje je vedno operiral internirani poljski zdravnik, Dr. Mengele pa je pisal knjigo o manjvredni židovski rasi. Hotel je postati slaven in prispevati svoj delež k nacistični teoriji o degeneriranih rasah. V taborišču je imel oddelek, blok 6, kjer so živeli njegovi »varovanci« — Zidje z najrazličnejšimi telesnimi posebnostmi, lepi in koderasti, pohabljeni, pritlikavci, spake, dvojniki, trojniki in veliko otrok, ki jih sicer druge ni bilo. Ti Zidje so mu bili na razpolago, saj ni nikomur odgovarjal za svoje zločinske početje. Zidje so bili brez cene. Pravzaprav ne, kajti če je esesovec ubil Zidinjo, je dobil tristo mark nagrade. Zato so jih uničevali in ubijali kakor šurke. Mladim in močnim Zidincem so sicer jemali pretirano veliko krvi, kadar so prihajali novi transporti, toda to kri so potrebovali na frontah za svoje vojake. Tu pa je bila menda tudi degenerirana kri dobra.

Usodna zmošta, da lahko le preko trupel Zidov in drugih narodov pridejo do zmage, da jim mora židovska kri napojiti njihov življenjski prostor, je Nemce pokopala. Prav s svojo ubijalsko naslodo, s svojo neverjetno krvoločnostjo so izpričali, da ne morejo biti nikoli zmagovalci, še manj pa voditelji Evrope. Kako bi mogli vladati Evropi izvržki, ki so se dokopali do oblasti, ko so nemški narod uspravale pruske vojaške koračnice! Tragična zmošta je bila tudi, da se Evropa ni pravočasno zavedla, kakšna nevarnost ji grozi. Zato je bilo tudi toliko žrttev toliko gorja in trpljenja.

pobrala smrt že vse druge, tako da od desetih, ki so tisti dan prestajale srd in zločin, ostala živa nobena. Nemcev, ni ostala živa nobena. Tudi Nana, ki je mollila rožni venec, je umrla, umrla je tudi Pavla iz Gornjega grada, ki je pokopala nesrečnega, ki je pokopala nesrečnega Sereno. Govorili so, da je dobil esesovec za vsako ubito Zidinjo po 300 nemških mark. Kaj vse so plačevali z nemškimi markami!

Ali naj človek pozabi na take grozote, na tako sadistično in zverinsko pokončevanje nedolžnih ljudi? Naj pozabijo Zidje? Dokler so na svetu volkovi, mora človek misliti, kako se jih bo ubranil, če bi začeli napadati. Saj pravijo, da volk dlako menja, čudi pa nikdar.

Najstrašnejši dnevi so bili za Zide v Oswlencimu bržčas sredi leta 1944. Nemška fasisistična zver je začutila, da se ji bliža konec, zato je s poslednjimi močmi besnela, uničevala in ubijala.

Sredi leta 1944 so pričeli po malem evakuirati Oswlencim. Cehinje, Poljakinke, Francozice in pripadnice drugih narodnosti so začeli voziti na zahod, v Nemčijo. V taborišču smo ostale Jugoslovanke, Rusinje, Zidinke in Ciganke. Dan za dnem so praznili tudi židovske in ciganske barake. Toda kam so izginjale interniranke? Pošiljali so jih v plinske celice, v krematorije in kamine, kakor smo jih imenovala me.

Krematorije so kurili noč in dan, dan in noč so švigali plameni iz nizkih, širokih dimnikov. Dan in noč se je vlekel dim po taborišču in povsod je smrdelo po ožganih in sežganih truplih.

Dobro se spominjam, kako smo po prihodu v taborišče ob pogledu na dimnike, iz katerih so švigali plameni, mislele, da pečejo kruh. Ko smo to svojo misel povedale esesovskemu stražarju, se je zakrohotal, rekoč: »Zide se žigajo.« Nismo mu verjele, mislile smo, da se šali.

Toda nekoč, ko smo delale na travniku, smo videle, ča je ves potresen s pepelom, vmes pa so ležale obžgane kosti, čeljusti in drugi deli trupel. Tedaj smo verjele strašni resničnosti in z nemo grozo hodile po človeškem pepelu.

Zelo redko se je zgodilo, da je kak stražar spregovoril z nami internirankami. Nekoč, ko smo delale na Budyju, pa je stražar ar sam navezal pogovor z nami. Dodelili so ga

»krematorijski komandi«, v kateri je delalo sto petdeset interniranih Zidov. Vsakih šest mesecev so jih izmenjali, tako da so prejšnje pobili in sežgali v krematoriju. Sledovce in priče je bilo treba uničiti. Esesovci so dobivali v tej komandi poseben dodatek alkohola. Toda čeprav ga je pil, je pripovedoval esesovec, ni bil nikoli pijan. Videl je toliko groznega in nečloveškega, da teh prizorov ne bo mogel nikoli pozabiti. Ljudje, ki so jih sežigali v krematorijih, sprva sploh niso vedeli, kam so prišli. To je bila še njihova sreča. Najprej so prišli v veliko sobo, kjer so se slekli. Tu je dobil vsak brisačo. Mislili so, da se gredo kopat. V kopalnico je šlo približno tisoč ljudi. Kopalnice so bile lepe in so imele prhe, iz katerih je tekla voda kakih deset minut. Potem so spustili strupen plin. Kopalnice so bile pravzaprav plinske celice. Nato so se premična tla odprla in žrtve so zdrsle po vrsti v krematorijsko peč. To je bil najstrašnejši prizor, kar jih je kdaj videl, je pripovedoval

čami in kričanjem. Interniranci smeli vzeti ničesar s seboj. Malo višje, blizu taboriščne pisarne, je stala gruča »višnje« esesovcev s Hössom na čelu. Tudi zdravnik dr. Mengele je bil med njimi. Sredi ceste je stal esesovec, ki je kazal z roko smer: desno in naravnost. Večina je šla naravnost, le malo jih je odšlo na desno, zato se je vsakdo bal iti tja. Od vsakega transporta jih je šlo na desno kvečjem sto dvajset, samih mladih, zdravih in močnih. Pot na desno je držala v življenje, pasje, ne človeško, vendar pa življenje, pot naravnost pa v smrt v plinskih celicah. Zrtve tega niti slutile niso, vedele smo le me, toda pomagati jim nismo mogle.

Iz vagona je stopil mlad, lep možki. V naročju je držal tri do štiri letnega sinčka. Otroček se ga je krčevito oklepal in mu neprestano nekaj govoril. Oče mu je skrajja prav ljubeznivo odgovarjal. Ker je bil velik, je videl v daljavi esesovca, ki je razporejal internirance. Videl je, da gre do matere z otroki drugam, ne-

ka trije možki, dva mlada fanta, brata, in starejši možki, njun oče. Ko so prišli do esesovca, ki je razporejal internirance, je pokazal fantoma na desno k majhni skupini, očetu pa naravnost. Toda fanta nista hotela zapustiti očeta, marveč sta stekla za njim. Esesovec ni ugovarjal in vsi trije so odšli prav tako naravnost v smrt.

Obleko zadušenih Zidov so sortirale posebne židovske komande. Tako se je zgodilo, da je neka osemnajstletna Zidinja med drugimi kosi obleke zagledala znan plašč — plašč svoje matere. Skrajja se ji je zdelo neverjetno, ko pa je segla v žep in našla v njem svoje pismo, ki ga je pisala materi iz taborišča, je omedlela.

Nekega dne je tovorni vlak pripeljal celo bolnišnico z bolniki, bolniškimi strežnicami in belih haljah in zdravniki — vse je šlo naravnost v smrt.

Nekoč so izpraznili židovski otroški internat na Poljskem in otroke — same dečke — z avtomobili pripeljali naravnost v plinsko peč. Med njimi je menda eden zaslutil, za kaj gre, in skočil z avtomobila. Esesovec ga je s psom brž ujel in še kar lepo ravnal z njim. Dečko ga je presunljivo mlo prosil, naj se ga usmili, toda esesovec ga je kakor druge poslal v plinsko peč.

Nagnusen zločin so zagrešili hitlerjanci nad ruskimi invalidi. Ivana Drnovškova iz Zagorja se spominja, kako so pozimi 1943 pripeljali z avtomobili ruske invalide. S težavo so zlezli z avtomobilov, potem pa so jih takoj poslali v krematorije.

Meseca junija, julija in avgusta so noč in dan prihajali židovski transporti. Dnevno so pripeljali najmanj po dvajset tisoč internirancev. Vozili so jih večinoma iz Madžarske, pa tudi iz drugih držav. Tisto leto so pobili na milijone ljudi. Koliko ljudi je moralo dati življenje v Oswlencimu, pravzaprav ne bomo mogli nikoli natanko ugotoviti, po našem mnenju, po mnenju internirank, ki smo preživele in gledale toliko grozot, tako zverinsko uničevanje človeških življenj, je bilo žrtve več, kot jih običajno navajajo.

Iz Oswlencima so odhajali dan za dnem tovorni vlaki, polni oblek in obutve pomorjenih Zidov. Nekoč sem videla dolgo kolono otroških vozičkov, ki so jih peljali mimo nas po taboriščni cesti. Tudi ti vozički so bili last pomor-

Ančka Gošnik-Godec: TV slikanica PALCICA

stražar. Ko je začel plin v celicah delovati in ko so se ljudje zavedeli, kje so, se jih je polastila smrtna groza. V tej stiski so na pol poblazneli, nekateri pa padali v peči še na pol živi.

Sredi leta 1944 sem bila v bolniški baraki, mimo katere je bil speljan železniški tir. Od tod sem videla nešteto židovskih transportov. S transportom so navadno pripeljali kakih štiri tisoč ljudi, dnevno pa je prispelo po pet takih vlakov. Kadar je prispel transport, so taborišče vselej zaprli, kar je pomenilo, da nobena interniranka ne sme biti zunaj barake. Ker barake niso imele oken, smo gledale skozi spranje med deskami, kaj se dogaja zunaj. Tudi tako smo videle dovolj grozot.

Tovorni vlak se je ustavljal nasproti našega bloka. Pijani esesovci so ga sprejeli z gorja-

kateri možki pa spet drugam. Gotovo si je mislil, da je za otroke posebej poskrbljeno, zato je hitro postavil otroka na tla in mu velel, naj se ga ne drži. Toda otrok se ga je oklepal tem bolj, čim bolj ga je oče odganjal. Nazadnje se je oče v naglici otroku skril, otrok pa je vpil in klical očeta: »Tati, tati...« Očeta pa že ni več bilo, esesovec ga je dodelil skupinici drugih internirancev, otrok pa je šel naravnost v smrt. Lahko si mislite očetov obup, ko je pozneje v taborišču zvedel, kaj se je zgodilo z njegovim sinčkom.

Nekoč je stopila iz tovrnega vagona belo oblečena nevesta z lepim pajčolanom. Spremljali so jo svatje, šest belo oblečenih deklet in rabin. Vsi so odšli naravnost v smrt.

Nekega dne so stopili iz vla-

je ves dan ukvarjal s kuho in ji posvetil toliko skrbi, da sem se bal, da ob prihodu naših gostov ne bo še nič pripravljene.

Zagledali smo jih na nasprotnem robu jame in smo jim stekli naproti. To so bili: Bogdan, arhitekt in bolniški inženir Boris, Nada — moja lepa Nada s svojimi plavimi lasmi in željo po tisti stvari, ki ji je rekla »benicins«, kar je pomenilo žganje — in dva kurirja. Noč je bila topla in kmalu je zadonela po gozdu pesem. Če bi bili Nemci v bližini, bi lahko do zore poslušali melodije, ki so se dokaj razlikovale od tistih na jugu. Slovenci niso tako čemerani kot Bosanci. Niso pozabili na ljubezen in na nežnost, ki so z njo povezane. V noč so se razlegali zvoki pesmi »Počiva jezero v tihoti«, ki se je večkrat ponovila. Jez nisem ostal do konca, ker me je zaradi naporov v minulih dneh in zaradi opojnega rdečega vina omrežila zaspanost. Tako sem se kmalu vrnil v našo kočo.

Britanski major dr. Rogers Lindsay, doma z Nove Zelandije, in Nada Kraigher — v partizanski bolnišnici

Ko sem se zbudil, so bili gostje že odšli. Pustili so sporočilo — najavili so skorajšen prihod ranjencev. Iz doline pod nami je bilo ves dan slišati streljanje. Ponoči smo se seznanili s prvimi pacienti. Prišli so iz gozdnih skrivališč, z javk, ki so bile naša edina zveza z zunanjim svetom. Tja so vozili v bojnih ranjene partizane — pogosto kar z volovskimi vpregami — in jih puščali pod vejevjem ali v jamah, kajti mesto teh javk se je večkrat menjalo. Ko so se nosači oddaljili in se vrnili v boj, smo prišli po ranjence in jih prenesli po skritih stezah v bolnišnico. Včasih se je zgodilo, da so se poškodbe na udih zaradi mraza na dolgih voznjah prisadile. Včasih je pretres povzročil smrt; toda bili smo prisiljeni nadaljevati s to kamuflažno metodo, če smo hoteli pomagati preživelim.

V tej noči je prišlo dvanajst ranjencev. Skoraj vsi so imeli prelome na udih. Ko so bili očiščeni uši, smo jih operirali in položili v postelje. Eden pa je bil ranjen v glavo, tako da so iz rane silili možgani. In še en primer — huda krvavitev v prsnem košu. Tega smo pustili počivati, preden smo mu izčrpali kri.

Možganska poškodba je bila zanimiv primer. Bila je tisk nad tilmikom, v sredini. Ko smo fanta sprejeli, je bil slep. Obrili smo mu glavo in jo umili z bencinom, ki smo ga hranili za posebne potrebe. Nato sem ga lokalni anestiziji, izpopolnjeni z dozo nembutala, naredil širok vrez v obliki križa — po Cushingovi metodi — in razprl robove rane prav do kosti. Vtem ko sem delal, je fant nenehno ponavljal:

»Nič ne vidim. Nič ne vidim. Zame ni več življenja. Zakaj me niso ubili?«

Bolničarka Ivica ga je tolažila in ga skušala pomiriti. Kost je bila počena. V luknjo je bilo potisnjenih nekaj las in koščki čepi-

ce. Z vodo, ki smo jo natopili iz snega — sterilizirane namreč nismo imeli — smo rano skrbno izprali. Odstranili smo vse drobce, razširili odprtino in opazili precejšen košček topovskega izstrelka. Se bolj smo razširili luknjo, tako da je dobila obseg škatlice za vzgalice. Potlej smo izprali zmečkano možganovino, ki je bila razgaljena in je krvavela. Naposled smo vendarle lahko segli po izstrelku. Ko smo ga odstranili, je vse naokrog zalila kri. Prebil je bil velike krvovode, ki smo jih podvezali s svilo od padala. Nadaljevali smo čiščenje. Izstrelak se je bil zarinil med oba zatilna režnja možganov, in kolikor smo lahko ugotovili, je možganske celice samo pretresel in ogrel, druge škode jim pa ni naredil. Površina režnjev v veliki vzdolžni reži, kjer je sedež vida, ni utrpela nepopravljive škode. Pazljivo smo jo umili in tako odstranili še en košček čepice. Tedaj smo prvokrat v Sloveniji uporabili penicilin. Vbrizgali smo ga med režnja, zravnali zareznice robove, potresli mišično površino s sulfamidom in zaslili. V rani smo pustili samo majhno cevko.

Temu primeru smo posvetili toliko skrbi, da smo ga tri dni zdravili s penicilinom, čeprav je bil sila dragocen. Glavo smo okrog in okrog obvezali, tako da smo pokrili tudi oči. Petega dne smo odstranili obveze, vzeli cevko iz rane, ki je bila videti prav zdrava, pobrali šive in pregledali oči. Na eno oko je ranjenec videl nekaj, kar je opisal kot migljajoče svetlikanje, drugo pa je bilo še zmeraj slepo. Bili smo potrti in smo ga znova obvezali, toda upanja nismo izgubili. Desetega dne smo spet odstranili obveze in fant je takoj zakričal:

»Vidim! Vidim!«

Z enim očemom je razločil moje prste na razdaljo dveh metrov. Čez mesec dni se mu je vid malone dodobra povrnil. Njegovo veselje je bilo nepopisno. . .

ZDRAVNICE V PARTIZANSKIH BOLNIŠNICAH NA ROGU

Ob prazniku žena je povsem na mestu, da se spomnimo naših partizanskih tovarišic, ki so vsa leta osvobodilnega boja bile enakovredne in enakopravne borec v vrstah vseh, ki so se tako na vodstvenih položajih kot v bojnih vrstah, v zalednih organizacijah in političnem delu prav tako kot v zakonspiriranih postojankah po naših gozdovih odlikovale s svojim do skrajnosti požrtvovalnim delom in z njim ter mnogotero žrtvijo lastnega življenja prispevale velik delež v osvobodilnem boju in ljudski revoluciji.

Iz te velike in sijajne vrste naših borbenih žena naj danes omenimo le nekaj od njih, ki so vse svoje znanje in svojo žrtvujočo se ljubezen posvetile prav najbolj pomoči potrebnim med našimi borci in borkami — ranjencem in bolnikom. V izredno težkih razmerah osvobodilnega boja in revolucije, daleč stran od naseljenih krajev in urejenih bolnišnic je bilo treba v kar najbolj težko dostopnih in skritih gozdnih predelih ustvariti mirne, varen in sodobnim zdravstvenim zahtevam čim bolj približan dom, bolnišnico, rekonvalescentno postajo, pa tudi varen dom sicer ozdravljenim, pa vendar težko invalidnim tovarišicam in tovarišem. Za vse to je skrbel partizanska saniteta. Pri njeni organizaciji in vodstvu posameznih postojank so imele zdravstvene partizanke in zdravstvene pomočnice ter bolničarke pomemben delež.

Eden takih važnih predelov slovenske zemlje, ki je imel obilo pogojev za razvoj partizanskih bolnišnic, je naš dolenski Rog. V njegovih prostranih gozdovih in bližnjem okolju je v teku treh let — od poletja 1942 do aprila 1945 — nastalo in daljši ali krajši čas delovalo 23 bolniških postojank, sprejemnih postaj in ambulanc, ki so imele skupno vodstvo in skupen naziv Slovenska centralna vojsna partizanska bolnišnica (SCVPB). Prva taka postojanka je bila v knezovi lovski koči na Daleč hribu, ki jo je vodil dr. Pavle Lunaček-Igor, njegova asistentka pa je bila dr. Božena Ravnihar-Nataša. Ko je bila ta bolnišnica v italijanski ofenzivi na Rog avgusta 1942 uničena in so na spomlad 1943 rastle nove, bolj zakonspirirane bolnišnice, je dr. Ravniharjeva vodila bolnišnico Pugal, ki je bila zgrajena sredi marca 1943 nedaleč od Zage na Rogu in je bila uničena v nemški ofenzivi oktobra 1943.

V zgodnji pomladi 1943 je bila zgrajena bolnišnica Jelen Zleb. V bližini Jelenice so postavili nekako podružnico te bolnišnice, imenovano Stari Log, ki je bila namenjena predvsem za težke ranjence in bolnike iz prej imenovane bolniške postojanke. Delovala je vse do osvoboditve in vodila jo je dr. Breda Vudler. Njen mož inž. Vudler je med najpomembnejšimi graditelji roških bolniških postojank.

Prav tako v marcu 1943 zgrajeno bolnišnico Spodnji Lašče je za dr. I. Pintaričem vodila Jaga Bregantova, v l. 1944 osnovani rekonvalescentni oddelek in pljučni oddelek na Planini pod Mirno goro pa je nekaj časa vodila dr. Zvezda. Ko je bila ustvarjena možnost evakuacije težkih ranjencev in bolnikov z avioni v bolnišnice južne Italije in Dalmacije, je bila na Črešnjevcu v Beli krajini ustanovljena posebna evakuacijska baza, ki jo je prav tako vodila dr. Zvezda.

V bolnišnici Jelendol, ki so jo začeli graditi v zgodnji pomladi 1943 in je postavljena v tako imenovani »adjuktovi dolini« pičlo uro hoda od Podstenic na eni in prav toliko od Baze 20 na drugi strani, je med drugimi bila zdravnica tudi novomeška rojakinja dr. Ruža Germšegedinova. Bolnišnica Jelendol je ohranjena in se tako kot Baza 20 in bolnišnica Zg. Hrastnik čuva kot spomenik NOB.

Posebno mesto med partizanskimi bolnišnicami ne samo Slovenije pa zavzema

skladišče. Bolnišnico je vodila dr. Marta Savelj.

Za primer sovražnega vdora na Rog so zgodaj spomladi globlje v gozdu zgradili barako, ki naj bi služila za zatočišče v primeru evakuacije bolnišnice.

V poletju 1943 je italijanska vojska ponovno vdrla na Rog, pa se je zadrževala le bolj na vzhodnem robu nad Črmošnjiško dolino, prodrla v Komarno vas in v Smerečnik ter uničila bolniško postojanko. Tako je sedaj rekonvalescentna postaja Hrastnik delovala dalje v tej zasilni postojanki. Ko so kake pol ure od nje začeli graditi novo bolniško postojanko, so tudi na to prenesli naziv Hrastnik, kmalu ju pa začeli razlikovati: ena se je imenovala Zgornji, druga pa Spodnji Hrastnik.

Spodnji Hrastnik pod Bukovo gorico je nastal iz zasilnih, spomladi 1943 postavljenih barak, namenjenih za zatočišče ranjencev iz Hrastnika. Po uničenju tega so rekonvalescenti prebivali nekaj časa na odslej Spodnji Hrastnik imenovani bolniški

Porodnišnica v partizanski bolnišnici Spodnji Hrastnik (maja 1944 fotografiral major Povh)

so Nemci ob svoji ofenzivi prišli 24. oktobra v bližino bolnišnice, so ranjence evakuirali, pa jih 31. oktobra zopet vrnilo v bolnišnico, ki je Nemci niso odkrili. V zimi je bila postojanka nekaj tednov povsem zasnežena in popolnoma odrezana od svo-

je okolice. Spomladi so za težke ranjence uredili novo postojanko na Bukovi gorici, imenovano Zgornji Hrastnik, v Spodnjem Hrastniku pa so za potrebe roških bolnišnic uredili krojaško, čevljarško, mizarško in kovaško delavnico. Aprila 1944 so

postavili novo barako za porodnišnico, maja manjšo barako za osebje, oktobra pa novo operacijsko barako. Januarja 1945 je bila postavljena še nova kuhinja. Do avgusta 1944 je bolnišnico vodila dr. Božena Grosman. J.

Spomini žena iz Dragomlje vasi

Dragomlja vas pod Gorjančico je bila pravo partizansko zavetišče, njene žene pa so bile prave partizanske mamiče. Krštinčeva, Kramaričeva, Skofova in Kočvarjeva sem pobral, kakšne so njihove želje ob dnevu žena in kaj jim je ostalo v spominu od takrat, ko so jih imenovali partizanske mamiče.

»Kaj lahko poveste o prvih spominih na NOV?« sem vprašal Krštinčevino mamo.

»Bilo je 24. novembra 1941. Pod vodstvom dr. Mihečiča so imeli aktivisti v naši zidnici sestanek. Pozneje sem zvedela, da so na sestanku volili vaške zaščitnike. Tega dne sva s Kramaričevino Beto spekli veliko kruha. Tedaj sva prvič zvedeli, za koga pečeva kruh. Doslej so moške samo prišli, zbasali hlebece v nahrbtnike in niso vedeli, kam jih nosijo. 26. aprila 1942 sva z Beto prvič nesli kosilo partizanom. Bili so na Zupanjem vrhu. Na dogovorjenem mestu naju je počakal Vrčevac Milan. Tovariš Mitja nama je zabil, naj o vsem, kar sva videli, molčiva kot ribi. Povedal je, da tisti, ki sva jih videli, niso četniki, ampak se borijo za svobodo. Slišali sva besedo »svoboda« in videli vse polno domačih fantov, ki so bili oboroženi, na kapah pa so imeli rdeče peterokrake zvezde. Nekaj dni pozneje smo imele sestanek vse ženske. Na prvem sestanku ni manjkala nobena. Potem smo zbirale hrano, kuhale in prale.«

»Kdaj ste ustanovili žensko organizacijo v vasi?«

»Nekako v juniju 1942. Vaške žene smo se zbrale na

Skincu. Ivčeva Anica iz Metlike je povedala, čemu smo se zbrale. Peki je, da smo od tega sestanka naprej članice AFZ in da je naša dolžnost pomagati partizanom. Kuhati in jim šivati ter skrbeli za ranjence. Za predsednico AFZ je bila izvoljena Matelčeva, jaz sem bila tajnica, Vilfanova pa sekretarica.«

»Kateri dogodek je bil najtežji?«

»Jeseni 1942 je prišla v našo hišo kolona Italijanov, med katerimi je bil za tolmачa Slovenec, Belokranjec. Pozneje sem zvedela tudi njegovo ime. V sobo je stopil nekaj vojakov italijanskega oficir, oni Slovenec pa je odmahnil steklenico, jo polil z neko tekočino in zažgal. Hiša je bila v plamenu. V naročju sem imela enega otroka, dva sta bila poleg mene. Vojaki so nas s silo odgnali iz hiše. Ostali smo kot ptički brez gnezda. Takrat so zažgali našo in Kramaričevino hišo.«

Kramaričeva mama pa je povedala tole:

»Bilo je maja 1942. Ivanu Koželju, ranjenemu partizanu iz Metlike sem nesla kosilo, v gozd Kostanjevo, nedaleč od vasi. Ko sem pri-

šla do njega, me je videl izdajalec iz sosednje vasi. Cez nekaj dni je prišla v vas kolona Italijanov in se napotila proti ranjencu. Na srčilo je bil pri ranjenem partizanu Polde Jelenič, ranjenca pa so odnesli še naprej po gozdu.«

»Ste kaj posebnega doživeli?«

»Spomladi 1942 je pri nas bolan ležal tov. Džems. V vasi je bila kolona Italijanov, Džems pa na pastirji. Italijanom je za las ušel v gozd, pod zglavjem pa pustil bombo in pištolo. Oboje sem stisnila v predpasnik in skrila v škarpi pred hišo.«

»Morda še kaj podobnega?«

»V jeseni 1943 so mi Nemci ubili moža.«

Skofova je tole povedala:

Predvečer napada na Suhor 1942. Italijani in Belogardisti so obkolili vas. Vse ljudi so zgnali pred vaško kapelico. Ljudje so jokali in kričali. Vsi smo pričakovali, da nas bodo vsak čas postrelili. Pomiriti se ni mogel nihče. Belogardistični poveljnik, kaplan Norbert, je bral povelje, da se morajo vsi moški vrniti domov, ker da partizanom bije zadnja ura. Bilo pa je prav nasprotno. Se tisto noč so jih napadli partizani in uničili postojanko na Suhorju.«

Kočvarjeva pa se je spominjala:

1942. sem bila še mladinka. Nekega junjskega dne smo se mladinci zbrali v Zugljevem skednju. Bila je tudi Ivčeva Anica. Rekla je, naj se stari do 20 let postavimo na eno, stari nad 20 let pa na drugo stran. Vsi, ki se niso bili stari 20 let, so postali člani Zveze slovenske mladine, nad 20 let stari pa skojevci, medtem ko bodo dekleta te starosti članice AFZ. Povedala je, kakšne naloge imamo oboji in da smo dolžni pomagati partizanom. Vsaka izmed dragomeljskih žena bi vedela še marsikaj povedati. Vse čestitajo ženam ob dnevu žena in iskreno pozdravljajo partizane, ki se jih pristréno spominjajo.

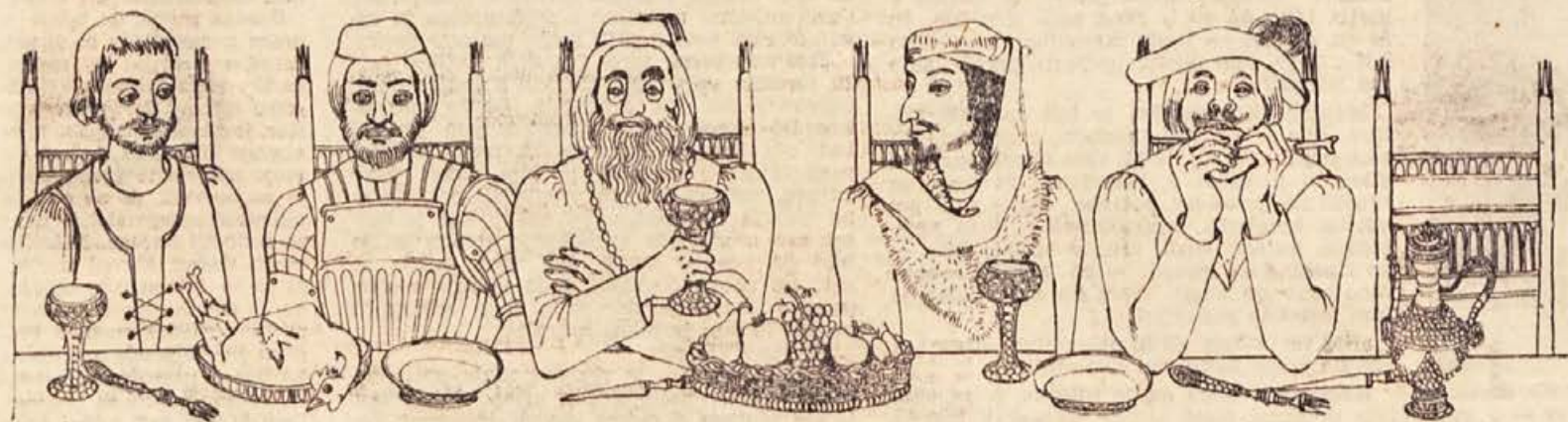
Jože Skof

Bolnišnica Spodnji Hrastnik

bolniška postojanka Spodnji Hrastnik, kjer je bila l. 1944 urejena tudi porodnišnica. Nastanek te bolnišnice je vezan na bolnišnico Hrastnik, kot se je konspirativno imenovala bolniška postaja v vasi Smerečnik blizu Komarne vasi nad Črmošnjicami. Vas Smerečnik je bila v italijanski ofenzivi l. 1942 požgana, tako da je ostala samo ena hiša z gospodarskimi poslopji. V februarju 1943 so to hišo s skednjem preuredili v bolnišnico, ki je lahko sprejela do 130 bolnikov in ranjencev. V posebni lopi je bila nameščena kuhinja, poleg pa urejeno

postojanko, ki pa so jo kasneje začeli izgrajevati in jo namenili za bolnišnico težko ranjenih. Rekonvalescenti so se preselili v vas Štale. Po kapitulaciji Italije je vsa nekdanja Ljubljanska pokrajina razen Ljubljane in najbližje okolice bila osvobodeno ozemlje, na njenih mejah ob Krki in proti Savi pa so se vrstili pogosti vpadi na nemško zasedbeno področje. V teh bojih težko ranjene so pošiljali tudi v Spodnji Hrastnik, ki je prve teh ranjencev sprejel 8. oktobra 1943. Za primer nevarnosti so pri bolnišnici uredili dva bunkerja, in ko

Zdenka Golob-Borčič: Ilustracija za pravljico KAMEN RESNICE

Ko bi bilo več pomoči vodstva!

Kaj in kako dela mladina v Brežicah — O nekaterih problemih mladih v brežiški komuni — Izjava predsednika ObO SZDL: »Sami smo krivi, če je kaj narobe pri naši mladini!«

Pred dnevi smo odšli v Brežice, da bi spoznali delo mladine v občini. Obiskali smo občinski komite ZMS, da bi se seznanili z načrti in doseženimi uspehi. Povprašali smo za mnenje tudi mladince in mladinke, ki smo jih dobili na delovnih mestih, v kolektivih in šolah. Ker pa smo želeli dobiti pogled v delo tudi z drugega stališča, smo prosili za pomoč nekaj starejših, da bi bila slika resničnejša. Prepričani smo, da so odgovori, ki smo jih dobili, pravi prikaz mladine, njenega dela in življenja.

Pred pokongresnimi konferencami

Sekretarja ObK ZMS smo dobili na občinskem komiteju v sobi, ki jo uporabljajo skupno s sindikatom. Prijazno se je odzval naši prošnji in pričeli smo razgovor. Tov. Ivan Petelinč nam je takole povedal:

»V občini imamo 32 aktivov po vaseh, šolah in kolektivih. Delo v tovarniških aktivih, ki jih imamo pet, je zelo dobro. Edini slabi tovarniški aktiv je v »Agroservisu«, ki je bil prej med najboljšimi. V zadnjem času je odšel predsednik aktiva k vojakom, zato je delo povsem zastalo. Ustanovili smo tudi klube mladih proizvajalcev, ki že delajo v štirih aktivih, v kratkem pa jih nameravajo ustanoviti še v nekaterih večjih podjetjih. Ustvarili smo pogoje za ustanovitev dveh klubov mladih združnikov, ki bodo dobili tudi zemljo, na kateri se bodo učili. V Brežini in Arčičah bo delo v kratkem steklo, pogovarjamo pa se tudi o ustanovitvi kluba na Bizeljskem, kjer imamo za to dobre pogoje. V vseh aktivih pripravljamo pokongresne konference,

na katerih bodo obravnavali delo in sklepe VII. kongresa ZMJ. Na vseh bo sodelovala tudi delegatka brežiške občine Boža Češnovar. Obravnavali ne bodo le kongresa, temveč se bodo pogovorili o specifičnih problemih posameznih aktivov, za katere je komite že pripravil gradivo, in izvolili delegate za občinsko ter okrajno konferenco ZMS. Za boljše delo občinske konference so že določili dve osnovni temi: o štipendiranju mladine in izobraževanju v gospodarstvu in kmetijstvu.

Veliko zanimanja za mladinske akcije

Prve priprave za delovne akcije so v teku. Komisija za akcije bo najprej zagotovila udeležence za brigade v zveznem in okrajnem merilu, nato pa bodo skušali organizirati tudi lastno mladinsko delovno brigado, ki bo delala v občini. V načrtu imajo izgraditev olimpijskega bazena v Čateških Toplicah in zemeljska dela za novo tovarno kleja, ki jo bodo zgradili v Brežicah.

Za dan mladosti nameravajo skupno z mladino iz Vidma-Krškega organizirati velik shod pri spomeniku prvih žrtev NOB v Dobravi. Za izboljšanje dela na področju kulture so se že povezali s Svetom Svoboda, da bi

• Kakšna je vloga mladine v kolektivnih posameznih podjetjih?

• Kaj ima na razpolago mladina za kulturno in zabavno življenje?

• Kakšno je delo in pomoč ObK ZMS mladini in posameznim aktivom?

Med drugim so nam takole odgovorili:

Ladislav Basina, pleskar in znani športnik: »Kot športnik bi želel, da bi skup-

Viktor Kostevec

no zgradili roketno igrišče. Za kulturno življenje nimamo prav ničesar. Obljubili so nam dvorano in klubski prostor, vendar kaže, da s tem ne bo nič. Lahko bi organizirali vsaj mladinski ples, vendar je pre malo razumevanja, ker nam očita, da se hočemo le zabavati. Zato ni čudno, da je kavarna popoldne vedno polna mladine. Če bi občinski komite bolj delal, bi lahko tudi več imeli.«

Anica Godler, uslužbenka podjetja »Vino«, Brežice: »Zdi se mi, da se mladi pre malo zanimajo za gospodarstvo, morda jih ne znamo pritegniti. V podjetju so vedno morda dekleta in se slabo zanimajo za upravljanje. Pri nas v Brežicah sploh nimamo nobene samostojne mladinske prireditve. Ko smo govorili o mladinskih prostorih v novem prosvetnem domu, so nam nekateri tovariši odgovorili, da jih ne bomo dobili, ker so prelepi za mladino! Komite v glavnem le spodbuja in kritizira delo mladine, sami pa pre malo pokažejo, saj je v zadnjem času delo precej popustilo.«

Viktor Kostevec, predsednik delavskega sveta podjetja »Vino«: »Mladina je precej delavna, vendar imamo za boljše delo pre malo prostorov v mestu, kaj šele v okolici. V podjetjih je razumevanje za mladino in mladinski komite dobro delo. Glavni problem pa so prostori in zopet prostori.«

Meta Bah, dijakinja gimnazije: »Nujno bi morali imeti svoje prostore, ker se življenje mladih preveč odvija na cesti. Morali bi odpraviti »frajerstvo« in pritegniti mladino. Občinski komite še kar dobro dela in smo vsaj mi, v šoli, v dobri povezavi z njimi.«

Franc Volčanšek, predsednik ObK ZMS: »Mladina je v redu. Upamo, da nam bo kmalu uspelo dobiti svoj prostor in klub. Prostori niso tak problem, le mladina ne zna pristopiti, saj jim organizacije nudijo celo velike ugodnosti. Včasih hočejo mladi nemogoče stvari: ples do enajstih ponoči in točneje alkoholnih pijač! Na občinskem komiteju usmerjamo delo vseh aktivov in jim tudi pomagamo, težave pa imamo predvsem s tem, ker se moramo prilagajati novim zahtevam okrajnega komiteja v Celju.«

Tako pravijo mladi. Velike razlike v mnenjih so ravno posledica tega, ker so to mladi ljudje, ki odkrito povedo tisto, kar mislijo. Različni odgovori članov komite-

ja in ostale mladine nam kažejo, da je pre malo povezave med njimi. Za to pa bi morali poskrbeti predvsem člani občinskega komiteja, saj so ravno ti dolžni sodelovati in reševati mladinske probleme na svojem področju.

Kaj pravijo starejši?

Za mnenje o mladini smo prosili tudi tri starejše Brežičane in jih vprašali:

• Ali mislite, da ima mladina v Brežicah tisto vlogo, ki ji jo morala imeti?

• Kako bi se izboljšalo delo mladine?

Tako so nam odgovorili: Jelka Voušek, profesorica: »Mladina rada dela, če ima nekoga, ki jo zna navdušiti. Glavna napaka je v tem, da nimamo v mestu prostorov, kjer bi se lahko zbirali le mladi. S tem bi dosegli tudi večjo povezano med mladino, šolo in starši. Dijaki morajo plesati v zaprašenih dvoranah opekarni, ker ne morejo dobiti drugega prostora. Mladina dela precej, vendar njeno delo ni tako vidno v javnosti. Zdi se mi, da je s strani mladinskega komiteja preveč administracije in pre malo pravega sodelovanja, usmerjanja in direktnih stikov. Ker sem bolj povezana z mladino v šoli, morda gledam preveč s šolskega stališča.«

Gospodinja, ki smo jo srečali na cesti:

»Mladina je preveč po kavarnah. O tem sploh ne bi rada govorila. Popoldne je vedno polno tudi na cesti. Sploh ne razumem; ali nima nobenega dela? Sicer me pa to ne briga...«

Dokaj čuden odgovor in ob koncu še razburjenje, ker sem jo prosil za ime in priimek. »Napišite Marija Kranjc, če že hočete!« je odgovorila. Če bi vsi starejši tako mislili, kakšna bi bila potem mladina? Dobro je, da je še vedno večina ljudi drugačnega mnenja!

Namesto komentarja naj na koncu omenimo le to, kar nam je povedal predsednik ObO SZDL tov. Ivan Živič:

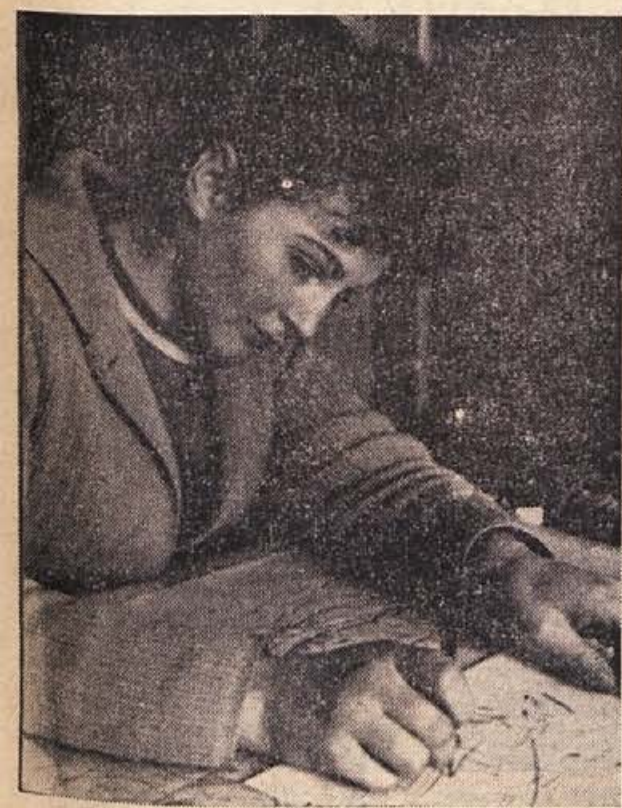
»Mladina ima možnosti, vendar nima še tiste vloge, ki ji jo morala imeti. Preveč je posameznih interesov. Tisti, ki so za to zadolženi, bi se morali v večjo odgovornostjo lotevati nalog, ki so pred organizacijo. Tudi nekatere druge organizacije nimajo najboljših odnosov do mladine. To je vendar naša mladina in smo zanjo vsi od-

Ladislav Basina

govorni! Sami smo krivi za vse njene napake. Mladim bi morali ravno starejši pokazati, kaj je prav in kaj ni, in poskrbeti za pravilno vzgojo.«

Janez Korošec

„V Trebnjem - nič posebnega“

Velika miza, razgrnjeni načrti, ravnila, merila, kotomeri, nekaj katastrskih načrtov (map), priročni svinčniki (5H, 6H... svinčnik HB ali celo B je za izdelavo originalnih geodetskih načrtov prepovedan), nanašalne priprave (transporterji itd.), tuš, peresniki in nad vsem tem dvoje v papir zapišenih oči, mirna spretna roka in usločeno telo. Precej imaš občutek, da si vstopil v sobo geometra, »zvenirja«, ki s »spagosa in skukalom« odmerja zemljo in na ta način odpravlja (ali pa sproži!) neketo sporov med strankami. Pomožni pisarniški referent, kot je bila do nedavna (še prejšnji teden) Milena Pižmoht, uslužbenka katastrskega urada v Trebnjem, seveda ne pozna vseh zadevščin, ki jih pri svojem vsakodnevnem delu opravlja strokovnjak, to pa zato, ker nima ustrezne izobrazbe. Milena je opravljala najrazličnejša nestrokovna dela. Ko sem jo obiskal ter povprašal, kaj se je naučila med svojim triletnim službovanjem na katastru, je smeje se odgovorila:

»Vestnosti in točnosti pri delu.« Ni prenehala vleči tuširanih črt po pergamentnem papirju, ko sem jo dalje spraševal:

»BETI« METLIKA:

„Še 50 bi se jih lahko vključilo...“

MARICA TRPINC je predsednica aktiva ZMS v »Beti«. Enajdvajseto leto ji teče, zato je polna vedrega sme-

Marica Trpinc

ha, ustvarjalnosti, pa tudi odločnosti. Obojestranska vojna sirota je, odrasla je pri kolarju Jožetu Sulcu v Prečni pri Novem mestu, ki ji je s svojo ženo nadomestil starše. V lepem spominu ju je ohranila, zdaj pa živi pri teti v Gračcu in je včasih tudi za pastirico (tako je omenila v šali), kot strojepliska pa doseže 360 udarcev na minuto. V »Beti« je več deklet kot žena, zato smo sodili, da bo prav, če zvemo kaj o tem, kako delajo in živijo dekleta.

Z mladino je v našem kolektivu bolj težko. Večina se na delo vozi ali hodi peš. Stanujejo doma na kmetih in so močno vdani kmetičem delu. Ko smo na sestanku ZMS razpravljali o tem, da se bo treba odločiti ali za kmetijo ali službo (še prej smo poudarili, da ta, ki popoldne dela doma na njivi, ne zmora za strojem toliko, kot bi sicer), smo naleteli

»Da, toda naporno je.«

»Ne nameravate več ostati na katastru.«

»Se dva dni bom tu.«

»Pa potem?«

»Za razpisovalko nalog v tovarno šivalnih strojev na Mirni grem.«

»Niste Trebanjka?«

»Doma sem iz Migolice pri Mirni. Vsak dan se vozim z vlakom.«

»Ste poročeni?«

»Nisem.«

»Kaj ste opazili v Trebnjem?«

»V Trebnjem — nič posebnega.«

»Kam bi šli najraje?«

»V kino. Pri nas v Migolici ga ni.«

»Kako se pa zabavate?«

»Saj se ne.«

»Kaj najraje delate?«

»V prostem času? Berem rada. Vse, kar mi pride v roke.«

»Kaj vas je najbolj razveselilo?«

»Ne vem.«

»Temeu trenutku v vašem življenju?«

»Ga ne povem.«

»Ste v življenju optimist?«

»Sem.«

Ko sva končala razgovor, je spet molče stonela nad velikim razgrnjenim pergamentnim papirjem.

IVAN ZORAN

na-kopico izgovorov. Na žalost ti izgovori držijo: naše mladinke in mladinci zaslužijo po 12 do 13 tisoč na mesec, to pa ne bi zadoščalo za hrano in stanovanje v Metliki. Zato smo o tem razpravljali tudi na DS. Zaradi delne rekonstrukcije in nove strojne opreme se bo povečala storilnost, pa tudi osebni dohodki bodo večji.

V tovarni imamo na razpolago veliko dvorano, enkrat na teden prirejamo v njej mladinski ples. Večkrat prirejamo predavanja, na primer o delitvi dohodka, o tem, kakšen naj bo naš pogled v svet, in druga poljudna in strokovna predavanja.

Zelo radi bi priredili šolo za življenje. Televizor je pokvarjen že leto in pol... Ko bo skopnel sneg, bomo pred tovarno pričeli graditi športno igrišče. Načeli smo problem vajencev, ki so jih doslej uporabljali za manjvredna dela, in dosegli, da so zdaj zaposleni na strojih. Z dekleti in fanti, ki niso dosegali norm, smo se pogovorili, pa se je tudi to izboljšalo. V DS imamo enega predstavnika, v UO pa prav tako, nas mladincev pa je v kolektivu okoli 200. Tudi to smo že načeli. V mladinski aktiv pa bi se lahko vključilo še 50 mladincev in mladink.

Ančka Gošnik-Godec: TV slikanica PALČICA

Anica Godler

skupno rešili nekatere probleme. Vaški aktivisti so navdušeni za igre in bo verjetno na medobčinskem festivalu v Brežicah sodelovala tudi najboljša mladinska dramska skupina. Problem pri delu pa so predvsem stroški, saj si mladinski aktiv ne morejo privoščiti visokih najemnin za dvorane.

Več zaupanja in pomoči mladim!

Odpravili smo se po mestu, da bi poiskali mlade Brežičane. Tri smo dobili pri delu v svojih kolektivih, gimnazijko Meta Bah in predsednika ObK ZMS pa smo srečali na cesti, ko sta pomagala pri akciji za odvoz snega z brežiških ulic. Vsem smo zastavili enaka vprašanja:

• Kakšno je delo mladine v Brežicah?

• Industrija tirničnih vozil, industrijskih in energetskih naprav ter jeklenih konstrukcij »Džuro Džakovič« iz Slavonskega Broda je začela modernizirati svoje Dieslove lokomotive. 30 lokomotiv, ki jih je doslej izdelala za domača železniška transportna podjetja z jakostjo 823 konjskih moči, je dostajalo v kompozicije tovornih vagonov. Vsem tem lokomotivam bo podjetje vgradilo parne generatorje in jih usposobilo tudi za vleke potniških vlakov.

NA ATLANTSKEM OCEANU 1920

Odlomek iz knjige O. J. Tauszinskega **KDO JE TA ŽENA?** — Izdala Mladinska knjiga, Ljubljana, 1962 — Prevedla Stana Vinšek — življenje in delo Marie Curie, roj. Sklodowske, ki je odkrila v uranovi rudi prvino: radij, in s svojim znanstvenim delom omogočila nesluten razvoj na vseh znanstvenih področjih.

»Zbiramo za gospo Curie!«
»Velika znanstvenica potrebuje radij za svoje znanstveno delo!«

»Američanke, pomagajte ženi, ki je pomagala človeštvu!«

»Ameriški Poljaki, pridite in pozdravite svojo rojakinjo!«

»Ameriški Francozi, izkažite spoštovanje vašji veliki fizičarki!«

Tako so klicali lepaki na stenah, velika naslovne črke v časopisih in letaki, ki so jih metali iz dvokrilnikov.

In nenadoma se izprašujejo ljudje vsega sveta: »Kdo je ta žena? Kdo je madame Curie?«

Redki so kdajkoli slišali o njej. Saj ni svetovna prvakinja v ženski rokoborbi, ni lepota kraljica in nima nobenega rekorda v modernem plesu. Zakaj torej govori in piše nenadoma ves svet o tej ženi, ki bo jutri prispela v ZDA?

Vse to je povzročila neka ameriška novinarka, mrs. Meloney. Obiskala je znan-

stvenico v njenem radijskem inštitutu v Parizu in izvedela, da madame Curie, ki je svoj čas žrtvovala štiri leta svojega življenja, da bi z lastnimi rokami pridobila en gram radija, zdaj sama pogreša to snov. Celo ta edini gram je namreč darovala inštitutu v študijske in znanstvene namene. In če hoče danes delati nadaljnje poizkuse, si ga mora izposoditi.

Gospa Meloney je od začudenja onemela. Kako je to mogoče? Po vsem svetu se dandanes radij pridobiva v tovarnah. Gram stane sto tisoč dolarjev. Kako bogata bi bila tale mala gospa profesorica, če ne bi bila sadu svojega štiriletnega dela podarila, kot podaril cvet.

»Kaj svojega odkritja niste dali patentirati, madame? je vprašala.

»Za sam patent bi vam morali današnji proizvajalci vendar že izplačati milijone!« Znanstvenica je odkimala: »Nisem trgovka.«

Mrs. Meloney se ni tako hitro zadovoljila s tem odgovorom.

»Toda vaš radij je vendar dandanes eno najvažnejših sredstev za zdravljenje raka. Vse človeštvo ste s svojo iznajdbo obdarovali. Ali ne bi bilo samo ob sebi umevno, da bi tudi vi imeli kakšne koristi od tega?«

»Ravno zato, ker je radij tako važno zdravilo, se nisem mogla z njim okoristiti. Moj mož in jaz, oba sva bila, kar se tega tiče, od prvega trenutka povsem istega mnenja.«

»Toda tovarneji z radijem vendar bogatijo!« je zaklicala gospa Meloney.

Madame Curie je razprostrla roke, kot bi hotela reči: Tega žal ne moremo preprečiti. Čez nekaj časa je mirno pripomnila:

»Vem, kaj mislite, gospa Meloney; človeštvo gotovo potrebuje praktične ljudi, ki izvečejo iz svojega dela kar največji možni dobiček. Toda človeštvo potrebuje tudi sanjajoče, kot sva bila moj Pierre in jaz. Naju je raziskovanje, pustolovščina v znanosti, tako močno privezalo nase, da nama je bilo povsem nemogoče tudi samo pomisliti na najino osebno korist.«

»In tudi danes se ne kesate, da ste bili tako nesebični?«

»Ne. Ne potrebujem denarja. Edino, kar mi manjka, je nekaj radija za nadaljnje delo.«

Od tega pogovora je preteklo pol leta. In sedaj je neka drobna belolasa dama s svojima hčerkama na krovu čezoceanskega velikega »Olympica«. Potuje v ZDA, da bi sprejela darilo, ki je vredno sto tisoč dolarjev, darilo

ameriških žena: en gram radija.

Dama je tako neznamna, njeni dve lepi hčeri tako skromno oblečeni, da se nihče na krovu razkošnega parnika ne zanima za te tri potnice, ki komaj kdaj zapustijo svojo kajuto. Toda jutri, ob pristanku v New Yorku, bo deset tisoč in več Američank stalo na obrežju. Z zastavami in cvetjem, z baklami in petjem bodo tej majhni belolasi dami izrekle svojo dobrodoščilo. In potem bodo tudi osupli potniki parnika »Olympica« — vse te razvajene soproge milijonarjev in dolgočaseni svetski potniki — vprašali:

»Kdo je ta žena?«

Sama navihanost ji veje iz prijaznega »obrazčka«...

Roparica, sanitejka ali grobarka?

Odlomek iz knjige Alexandra Schmooka **LISICA** (kako živi, kako lovi in kako jo ulovimo). Izdala MLADINSKA KNJIGA, 1962, prevedel L. M.

Ne da se utajiti, da lisica mori in žre vse, kar lahko ujame in obvlada. Miada divjad vseh vrst pa tudi starejši zajci, posebno v stiski, celo srne, komaj izleženi mladiči, pa tudi mlada divjad pa jagnjeta, bolelna jelenjad ji v množinah, ki jih ni mogoče pregledati, padajo vsako leto v pleh. Da v prvi vrsti davi slabotno, bolno, ranjeno, izgubljeno divjad, je preveč na dani, da bi bilo treba to še pobliže razlagati. Lisica je torej v resnici, kakor trdijo mnogi, neke vrste sanitejka.

Morda je v smislu naravne izbire, da pobira mlado divjad brez moči, ki je starši, to se pravi mati, niso zadosti varno spravili ali oskrbeli, ali pa si ni mogla sama pridobiti zadosti prebrisanoosti za življenje. Pa vendar se ne da oporekati, da zvitorepka utegne napraviti znatno škodo med divjadjo. Prav tako seveda med drobnico, kolikor ni zavarovana pred njenimi napadi.

To ji je prineslo sloves pre-

vejanke brez primere, tatice in rokovnjačke. Pa močno po krivem; saj vendar jemlje samo, kar lahko doseže, čisto po svojem nagonu. Narava je pač ni ustvarila kot čistega rastlinojeda, čeprav sicer tudi brez stiske ne zamuje rastlinske hrane.

Ker žre koristne živali in divjad; ki bi jih radi mi sadi pojedli ali pa prodali, zato preganjamo lisico kot nadležno tekmico. To je krivica!

V nedotaknjeni naravi živi toliko vsake vrste bitij, da imajo vsa dovolj prostora drugo ob drugem. Tam v resnici nič ne pomeni, če zverjad prihaja po svoj davek v vrste drugih živali. Tako razkošno gospodarji narava. Mirnim živalim, rastlinojedam, je za odškodnino dala ogromno plodnost. Na zverjad pride tako dosti tega, ne da bi se poznale občutne vrzeli v staležu katerekoli živalske vrste, posebno še, ker zverjadi padejo v plen predvsem

tiste živali, ki imajo kakšno telesno napako, kakšno slabost ali pa duševno niso čisto enakovredne. Le pogledmo na skoraj neizčrpne trope divjadi v afriških stepah, ki jim velike zveri nikoli ne morejo napraviti občutne škode.

Seveda je drugače v gojenih loviščih naše države. Kdor ima polnovreden revir male divjadi in bi ga rad ohranil na višini, ne sme dopustiti, da se zverjad razpase. Mami pa bi se vendar zdelo narobe, če bi iztrebili zadnjo lisico. Saj vemo, da posebno divjad, ki se je preveč zaredila, kdaj pa kdaj rade obiščejo kužne bolezni. Zadeva pa je takšna, da redko daj hkrati obolijo vsi zajci ali divji petelini kakšnega kraja. Zmerom napade bolezen najprej posamezne živali, ne da bi lastnik lova ali lovski čuvaj bo takoj opazil. Tanke nos lisice, ki se neutrudno klati po hostih, pa to spozna o pravelem času.

Žepna knjiga ŠKOLJKA v letu 1963

Žepna knjiga ŠKOLJKA, ki jo izdaja MLADINSKA KNJIGA v Ljubljani, se je že močno priljubila bralcem; program za to zbirko je skrbno izbran, plačilni pogoji pa močno ugodni. Letni načrt:

Günther Anders: Claude Eatherly: **TO JE VEST PREPOVEDANA** (Pisma, prevedel Ludvik Mrzel).

Honoré de Balzac: **LEPA IMPERIA** (Z Dorejevimi risbami. Prva knjiga Okroglih povesti, prevedel Anton Debeljak).

Pierre Daninos: **ZAPISKI MAJORJA THOMPSONA** (Prevedla Marija Kovač).

Frans Eemil Sillanpää: **KRESNI PLES** (roman, prevedla Mimi Malenšek).

SPOMINI NA PARTIZANSKA LETA. Sodelujejo: Janez Vipotnik, Maruša-Ljud-

mila Krese, Vasja-Jože Klanjšek, Franci Kolar, Vasilija-Francka Pacek, dr. Anton Kržišnik, Turk-Rudi Jančar in Franček Mirtič. Zbral, pripravil in uredil Ferdo Godina.

Smiljan Rozman: **ROZALIJA IN VRTAČNIK** (Noveli).

Sloan Wilson: **MOZ V SIVI FLANELASTI OBLEKI** (roman, prevedla Seta Oblak).

Sigmund Evensmo: **HOTELI SO V ANGLIJO** (roman, prevedel Janko Moder).

Leonardo Sciascia: **SOVJI DAN** (roman, prevedel Ciril Zlobec).

Ivan Potrč: **NA KMETIH** (roman, ponatis).

Izredna izdaja: Djordje Radenković: **MARSALI, GENERALI IN POLITIKI** (Spomini o drugi svetovni vojni, prevedel Jože Zupančič).

Lepo darilo za šolarje je mladinska povest

T. SELISKARJA
JADRA NA ROBU SVETA

790 din
Izdala
DOLENJSKA ZALOŽBA

Ves čas je Šimen ponavljal: »Vse je pozabljeno, vse je pozabljeno.« Luca pa je od nekod iz obleke potegnila meček ter premakala med prsti debele njegove jagode.

To je bila prva senzacija shoda na Gori. Druga je nastopila po maši. A bila je manj ginljiva in zamenečasta.

Gorska cerkev je bila že v otroških letih vrhunec mojim željam. In res, ko sem dobil prve hlačice, me je vlekla mati na malega šmarna dan na Goro. Težko sem hodil, žejo sem trpel, a vse je bilo pozabljeno, ko me je imela mati v cerkvi tik sebe. Veroval sem v nebesa in mislil sem, da sem tisti dan vsaj v prednebesih.

Globoko me je zanimala ob strani na zidu velika freska, kjer je gonil sv. Jurij konja proti velikemu zmaju. In ta zmaj — prava peklenska prikazen — je bil zame najpomembnejša točka. Še bolj sem ga občudoval kakor devico, ki je tičala za zmajem ter kazala največjo grozo. To devico naj bi bil rešil sv. Jurij s svojim naskokom. Legenda sv. Jurija se je predstavljala torej v največji naivnosti, a vzlic temu zelo dobrodejni naivnosti.

Mogočno konkurenco tej sliki pa je ustvarjal veliki oltar, na katerem je kraljevala Naša gospa z Gore. V zidu za oltarjem je bilo napravljeno okno iz rumenega stekla, in kadar je zasijalo sonce, je bilo videti Marijo, kakor bi se kopala v samem zlatu. Po moji takratni sodbi sploh ni moglo biti kaj lepšega na svetu.

Ko je nato stopil pred oltar mašnik v srebrnem plašču, ko se je po božjem hramu kadila vonjava in so na krovu zapele pevke, sem bil trdno prepričan, da prebiva v naši sredi Bog in da bo njegova mati zdaj in zdaj stopila s trona, ki je bil obdan z rumenimi sončnimi žarki.

Tudi danes je bila cerkva polna. Na steni je še vedno reševal sv. Jurij svojo devico in na čeladi je še vedno nosil velika štrucova peresa. Tudi Mati božja je kraljevala v svojem zlatu. Od oltarja so se

kadile vonjave in na krovu je pela Zganjarjeva Urša: »Ko v jasnem pasu primiglja...« Kje pa so bili moji nekdanji občutki?

Sv. Jurij se mi je videl, da je slabo slikan, in devica, ki jo je reševal, je imela pravzaprav obraz brez vsakega življenja. Mati božja v svojem rokokojskem tronu je bila slabo izrezljana in prekričče prevečena z barvami. Vrh tega je bil nerodni cerkovnik ubil rumeno šipo v oknu, da se je videla luknja, ki je močno motila zlati svit okrog sv. Device. Zganjarjeva Urša pa se je včasih bolj drla nego pela.

Zal, da ni dano človeku, da bi ostal otrok vse svoje žive dni!

Božjo besedo nam je tisti dan na Gori oznanjeval gospod Jakob, kaplan v Poljanah. Ko je stopil na prižnico, sem mislil, da ga ne bo nosila. Ker je bil dolg, sem se bal, da mora z glavo vzdigniti strešico nad seboj. Ali vse se je uredilo. Gospod Jakob je pričel množiči govoriti preprosto, naravno in lahko umljivo. Politika se takrat še ni mešala v cerkvene govore, zatorej je gospod kaplan o nji molčal. Razložil je kmetu, kako zahteva gospodarstvo, da se mu njivica boljša od leta do leta, njegov večni blagor pa zopet zahteva, da se mu boljšaj duša od dne do dne. To misel je gospod Jakob razpredel tako čedno, da se je vse lepo ujemalo. Ko pa je pri koncu poudarjal, da se nam duša silno poboljša, če

izženemo iz nje sovraštvo, in da si človek prisluži najlepši venec pri Bogu, če odpusti sovražniku, ki mu je delal krivico, je stal zbrani srenji pred duhom Šimen Skalar in src se je polastilo globoko ginjenje. Doli pri vratih je na ženski strani nekaj viknilo, ta vik se je takoj ponovil pred oltarjem in potlej v sredi: v hipu je bilo ženstvo v joku! Dobro si oznanjeval božjo besedo, gospod Jakob!

Po opraviilu sem čakal, da se je cerkva izpraznila. Ko sem stopil na sonce, so v stolpu še vedno nabijali, da je odmevalo od Blegaša in Mladega vrha. Pri Veharju se je že sekalo in pri štantih je bilo že precej razprodaje.

Cerkovnik je imel ta dan nekako »divjo gostilno«. Kjer si dobil juhe in kruha. Kdor ni imel sredstev, da bi šel k Posevčniku, ki je imel na Malenskem vrhu boljše in dražje gostilno, je ostal pri cerkovniku.

Na stopnicah pri mežnarju sta sedela Šimen in Luca. Med njimi je stala široka in globoka posoda z juho, to se pravi s kropom, po katerem so plavali redki cinki masti. V to posodo je drobila Luca bel kruh. Te posode bi pri sedanjem slabotnem rodu štiri glave ne premagale, onadva pa sta jo hitro izpraznila!

Luca me je zagledala in opazil sem takoj, da je v hudi zadregi, ker sta mi bila dolžnika, a sta vendar tako »razkošno« živila. Nekaj se je opravičevala, a nisem ji dal govoriti. Sreča današnjega dne je nji in Šimnu sijala raz obraz. Povem pa vam, kakor je bila grda, v tistem trenutku se mi je videla lepša od vas, gosposkih žensk, in naj ste zavite v svilo in žamet!

Slovenska kmetica, še vedno te premalo spoštujemo! Podobna si mulli ki ogarana in odrgnjena vozari po andaluškem skalovju! Pridna si pri delu, vedno si v skrbeh, da bi se ne podrli kak vogal hise, da bi mož ne znosil preveč v pivnice, da bi se otroci ne spridili. Malo imaš od življenja, uboga ti mučenica!

Za vsebinsko preobrazbo šolstva

iz referata prof. Toneta Trdana na občnem zboru Pedagoškega društva v Novem mestu

Občni zbor Pedagoškega društva v Novem mestu je bil 23. februarja v Novem mestu. Poleg zastopnikov društva, organizacij in delegatov so se zboru udeležili sekretar občinskega komiteja ZKS tov. Franc Kotnik, tajnik republiške Zveze pedagoških društev tov. Roman Oberlinter in direktorica Medobčinskega zavoda za prosvetno-pedagoško službo tov. Ema Musar. Po izvolitvi organov zbor je imel predsednik društva referat o problemih šolstva na Dolenjskem in dejavnosti Pedagoškega društva.

Naše šolstvo je pred velikimi spremembami, ki jih terja družba. Do sedaj smo organizacijsko reševali probleme reformiranega šolstva. Čas je, da začnemo z vsebinsko preobrazbo, s poglobljanjem tistega, kar reforma prinaša. Dinamični družbeni napredek, povečana aktivnost v družbeno-političnem življenju, zahteva po večji izobrazbi — vse to je nujno terja vsebinsko reformo šolstva. Program ZKJ, čigar izraz in sestavni del je tudi reforma šolstva, točno opredeljuje vlogo našega vzgojnega in izobraževalnega sistema: zvišati raven osnovne izobrazbe vseh prebivalcev, da bi se usposobili za odgovorne funk-

cije šolstva. Predlogi statuta nekaterih občin so pomanjkljivi in kažejo slabosti pri presojanju važnosti in potreb za neoviran potek vzgojnega ter izobraževalnega dela naših osnovnih in srednjih šol. Določila glede šol II. stopnje so ponekod izostala, čeprav je pred nedavnim podpredsednik IS LRS dr. Jože Vilfan poudaril, da je treba dati šolstvu v komuni prioriteto. Nekatera določila v statutih, ki govorijo o izobraževanju, so skopa in premalo konkretizirana.

Ančka Gošnik-Godec: TV slikarica PALČICA (po Andersenu)

cije v družbenem upravljanju. Ta zahteva mora najti mesto tudi v šoli. Zato je nujno poglobljeno delo z učenci in dijaki ter osebna prizadetost pri posredovanju znanja, kajti šola ni bila in ne more biti edini vzgojni in izobraževalni čim, ki v celoti oblikuje državljana. Za kvaliteto delo in vzgojno oblikovanje otrok so potrebni strokovno usposobljeni ljudje na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Ne kvalificirani učitelji ne morejo biti kos zahtevam reformirane šole.

Občinski statut ne sme mimo vzgojnega in izobraževalnega dela naših šol

Občinski statuti so poleg zvezne in republiške ustave osnovni dokumenti naše družbeno-politične ureditve. To so družbeni dogovori delovnih ljudi, organizacij, ustanov in organov družbenega upravljanja na področju občine. Z njimi bomo med drugim urejali tudi organiza-

Vloga upravitelja šole postaja vse bolj pomembna, ker je tudi mentor učiteljskemu podružničnemu šol. Na Dolenjskem (bivši novomeški okraj) imamo v tem šolskem letu 24.394 učencev v osnovni šoli; od teh jih ima 5431 (22,3 odst.) kombiniran pouk, ki ga lahko smatramo za nezadovoljivega, ker šole nimajo učil, ponekod ni ustreznega kadra, prostorov, kabinetov itd. V takih razmerah skoro četrtina učencev na Dolenjskem ne more uspešno delati po novem, reformiranem programu. Vodstvo teh šol so prevzela matične šole. In tu gre tudi za vzgojo celotnega delovnega kolektiva (tudi članov podružničnih šol) v demokratičnem uveljavljanju njegovih pravic. Zato je nujno, da morajo biti odnosi na šoli demokratični. Upravitelj naj bo družbeno razgledan človek, ki ima posluš za vestno strokovno delo. Mladi učitelji morajo dobiti oporo v kolektivih, da ne bo njihovo delo praktično, brez globlje vsebine in brez odgovornosti. Šolski kolektivi naj soodločajo o vsem, kar se na šoli dogaja. Ponekod so se dobro uveljavili sveti kolektivov, ki so iniciatorji reševanja vseh pedagoških problemov, da člani kolektiva čutijo odgovornost za delo in za napredek ustanove. Večina šolskih odborov ni delala po načelih, ki so jih dobila.

Ne pretravajmo z izvenšolskim delom!

Našim šolam manjka tudi notranjega miru, ker vse mogoče in nemogoče akcije učencev in učiteljev z obširni-

mi programi motijo redno delo in mnogokrat destruktivno vplivajo na pravičen pedagoški režim ustanove. Prosvetni delavec, ki se čuti družbeno zapostavljenega, nima priložnosti za mirno delo, ki ga terja učni načrt reformirane šole. Nekje je meja vsemu izvenšolskemu delu, če hočemo, da se bo učni kader poglobil v svoje strokovno delo. Dejstvo je tudi, da je naš čas s silnim tehničnim razvojem prinesel nov način življenja, in mišljenja, kar se odraža tudi pri mladini. Vso skrb mora šola usmeriti v to, da učitelja in mladine doba tehnika ne bo dehumanizirala.

V referatu so bili zajeti tudi problemi enotnega ocenjevanja, uspehi v šoli, dodatna pomoč učencem, dijaška samouprava, nabavljanje strokovne literature, osebne strokovne knjižnice, revialni tisk, ki ga učitelji premalo naročajo, vprašanje zaposlovanja šoli odrasle mladine, reforma gimnazije in vloga zavodov za prosvetno-pedagoško službo pri strokovnem usposabljanju učnega kadra.

Iz poročila tajnice tov. Milke Bobnar povzemamo da je društvo ustanovilo aktivno društvo v Trebnjem, Metliki, Črnomlju, Krškem in zadnji čas v Brežicah, da vzgojno-izobraževalna dejavnost ne bi bila centralizirana. Posebno delaven je bil aktiv v Črnomlju. Odbor društva je delal v 3 sekcijah: za metodiko, za proučevanje in za andragogiko. Društvo izdaja za svojih 334 članov in za šole Pedagoški vestnik v 500 izvodih, razpečava pa tudi drugo strokovno literaturo 19 dopisnikov redno piše v Vestnik. Blagajnik tov. Franc Hočvar je poročal o finančnem stanju društva.

Člani so živahno razpravljali o referatu predsednika. Novemu odboru so dali dosti predlogov za nadaljnje delo, prav tako komisija za sklepe. Občni zbor je zelo uspešno opravil delo in izvolil nov odbor: predsednik Tone Trdan, tajnik Veljko Troha, blagajnik Franc Hočvar, člani: Milka Bobnar, Martin Fuis, Majda Jereb, Ivan Kasesnik, Slavka Kečevič, Oton Mikulič, Marija Penca, Rafael Stančič, Vlado Silvester, Ivan Zele, Leopold Riedl in Marijan Gregorič, v nadzorni odbor pa: Andrej Petek, Slavko Vute in Alojzija Merzelj.

Zdenka Golob-Borčič: SKICA

Ob dnevu žena v Dolenjskem muzeju

Uprava Dolenjskega muzeja je skupaj s Studijsko knjižnico pripravila v počastitev letošnjega dneva žena v prostorih muzeja dve razstavi: slikarsko razstavo Zdenke Golob-Borčič in knjižno razstavo: Slovenske žene v književnosti, znanosti in v politiki. Otvoritev obeh razstav bo v petek, 8. marca, ob 18. uri v Dolenjskem muzeju.

Slikarka ZDENKA GOLOB-BORČIČ se je rodila v Grašču v Slovenskih goricah. Po končani srednji šoli je študirala na akademiji likovnih umetnosti in Ljubljani, kjer je diplomirala na oddelku za slikarstvo pri prof. Gojmiru A. Kosu leta 1954. Grafiko pa je študirala pri prof. Božidarju Jakcu in Riku Debenjakcu. Z možem, slikarjem in grafikom, sta se naselila v Novem mestu, kjer umetnica poučuje na gimnaziji in nekaj časa tudi na učiteljski. Doslej je Zdenka Golob-Bor-

čičeva sodelovala na skupinskih razstavah v Ljubljani, Beogradu in Slovenji Gradcu. Težišče njenega likovnega ustvarjanja v zadnjih letih so ilustracije mladinskih knjig in knjižne opreme. Tako je ilustrirala med ostalimi zbirko slovenskih pravljic Kamen resnice, Pavčkovo Velesenzajo, Teto Ljubo Zlate Pirnatove in Albanske pravljice. Sedanja razstava v Novem mestu je njena prva samostojna likovna razstava. Na

njej se bo mlada umetnica predstavila z nekaj oljnatimi slikami, z grafikami in z ilustracijami za knjigo Albanske pravljice, ki bo v kratkem izšla pri Mladinski knjigi.

Studijska knjižnica pa je pripravila razstavo knjig in tiskov slovenskih žena in s tem želi poudariti prav ob njihovem dnevu vlogo in pomen slovenske žene v leposlovju, znanosti in političnem življenju. Obe razstavi bosta zelo zanimivi in poučni, saj bosta prikazali afirmacijo slovenske žene v kulturnih naporih naše sodobnosti.

T. K.

AFORIZMI

Pesnik stavi vedno na dobrega konja. Nikoli pa na pegaza.

Optimizem in pesimizem se razlikujeta samo v datumu konca sveta.

Seno diši zaljubljenecem drugače kot konjem.

Zivljenje je zelo nezdravo: kdor živi, umre.

Mati zločina je neumnost. Toda njegovi očetje so pogosto genialni.

Misli skačejo kot bolhe z enega človeka na drugega. Vendar vse ne grizejo.

Ljudje niso egoisti. Nihče ne žaluje po lastni smrti.

II. kongres prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije bo 12. marca

Na V. plenarni seji centralnega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije so sklenili, da bo II. kongres prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije 12. marca. Sprejeto je tudi poročilo IX. plenuma centralnega sveta sindikatov Jugoslavije o združitvi sedanjih sindikatov: zdravstvenih, kulturnih, prosvetno-znanstvenih in uslužbenecv državnih organov in družbenih služb v en strokovni sindikat.

O tej združitvi bo razpravljal še II. kongres.

LEVSTIKOV HRAM 1963

MLADINSKA KNJIGA v Ljubljani, Titova 3, bo izdala letos v zbirki LEVSTIKOV HRAM štiri knjige:

Arnold Zweig — PRAVDA ZA SERZANTA GRISO (roman, prevedel Ludvik Mrzel);

André Salmon — STRASTNO ŽIVLJENJE MODIGLIANJA (roman z umetniškimi

reprodukcijami, prevedli Ada Škerl in Sonja Plaskan);

Ljubov Kabo — TEŽKA POT (roman, prevedla Vera Brnčič);

Stefan Zeromski; BREZDOMCI (roman, prevedel Franc Jakopin);

Založba nudi plačilo naročnine v 10 mesečnih obrokih.

Strokovno šolstvo v ospredju

V bivšem novomeškem okraju je bilo strokovno šolstvo zadovoljivo urejeno. Kadri za blagovni promet (trgovino) so se uspešno izobraževali v Centru za blagovni promet v Brežicah. V centru delujejo kot samostojne šole: mladinski (vajenski) oddelki, oddelki za odkupovalce pri kmetijskih zadrukah, oddelki odraslih za poslovođe in prodajalce. Ob internatu se gradi nova šola za kadre v blagovnem prometu. Z ukinitvijo okraja se pojavljajo vprašanja obstoja tega centra. Res je, da je področje razdeljeno na dva okraja: Ljubljano in Celje; ni pa nujno, da se šolsko območje tega centra razdeli. Po novih predlogih naj bi občine Brežice, Videm-Krško

in Sevnica pošiljale svoje kadre na šolanje v Celje, ostali kraji pa v Ljubljano.

Podobno velja za obsavske občine za vajenske šole ostalih obrtnih strok. Ukinjena naj bi bila vajenska šola v Brežicah in v Sevnici; ostala pa bo taka šola, če bo izpolnjevala pogoje verifikacije, v Vidmu-Krškem. Tudi ta predlog je le v razpravi. Sedanja nižja kmetijsko sadjarska šola v Sevnici bodo ukinili, ker nima nasadov koščičarjev; ustanovila naj bi se nova šola v Leskovcu pri Krškem (v gradu). Pogoji so primeri zaradi tamkajšnjega kmetijskega posestva »Matija Gušec«, ki je v sklopu KZ Videm-Krško. V tem primeru bi prenesli opremo šole iz internata v Sevnici in Lesko-

vec. Ureditev prostorov bi stala okrog 15 milijonov.

O teh in drugih vprašanjih je pred kratkim razpravljal odbor za kadre pri gospodarski zbornici v Celju. Osnovna razprava se je sukala okoli organizacije takih šol, ki bi imele vse pogoje za zares kvalitetno in strokovno izobraževanje (posestva, delavnice in slično). Predlagano je bilo, naj se v bodoče poklice strojnega in stavbnega ključavničarja spoji v poklic splošnega ključavničarja. Za ta poklic naj bi pripravljala šola v Storah pri Celju, kjer imajo šolske in internatske prostore, strokovni predavateljski kader in železarno v zaledju.

Ta načrt ni slab, vendar

smatramo, da bi se morala za Spodnje Posavje osnovati posebna vajenska šola kovinarske stroke in morda šola za poklice mizarja, kolarja in sodarja v Vidmu-Krškem ali v Brežicah. Škoda je, da še vedno niso izdelani profili za posamezne poklice, kar bi dajalo jasnejšo sliko perspektivnega izobraževanja obrtnih kadrov za gospodarstvo. Za tako šolo govori tudi socialni položaj kandidatov, ki v veliki večini ne bodo zmogli stroškov za internate v zunanjih šolah, medtem ko bodo obiskovali domačo šolo od doma.

Glede združevanja centra za blagovni promet v Brežicah se niso sporazumeli, pač pa so ugotovili, da za tri obsavske občine ni dovolj učencev za samostojno šolo, pri čemer je treba upoštevati tudi sedanji način financiranja strokovnega šolstva.

Vprašanje pa je, kakšno bo stališče občin novomeškega področja. Če bi se te občine odločile za šolanje in sofinanciranje v Brežicah, bi bil brežiškemu centru zagotovljen nadaljni obstoj, ker ima vse pogoje za verifikacijo ustanove. V spomladanski izmeni, ki se je pričela 18. februarja, imajo dva prva letnika s 55 in tri druge letnike z 62 vajenci. Obstoječa šola za kmetijske odkupovalce bo dala v prvi polovici aprila prve absolvente, v teku je pa šola za prodajalce (13 kandidatov) in šola za poslovođe v Brežicah (16) in v Novem mestu (15 kandidatov). Iz tega sledi, da je zagotovljen obstoj centra in internata v Brežicah do 30. 6. 1963. Njegova nadaljnja usoda je odvisna od tega, kam bodo občine novomeškega področja v bodoče pošiljale svoje vajence. Ob tej pri-

ložnosti bi veljalo resno razmisliti, kako bo v bodoče z izobraževanjem odraslih, ki sicer obiskujejo ustrezne šole po enkrat na teden, po ukinitvi centra pa se bo situacija tekaga izobraževanja bistveno poslabšala.

Družba postavlja pred politične in gospodarske organizacije zahtevne naloge. Izboljšanje poslovanja, povečanje produktivnosti dela, ustvarjanje boljših ekonomskih pogojev za razvoj materialnih sredstev in izvoza je odvisna predvsem od zavesti strokovne sposobnosti naših delavcev. Predvsem ne smemo pozabiti na za nas sicer novo gospodarsko panogoturizem, ki je vezana zopet na vse ostale dejavnosti. Če hočemo obvladati težave in doseči napredek, moramo posvetiti vso pozornost strokovnemu izobraževanju kadrov v ustreznih šolah. — ek

Milan Filipčić: REICHSTAG V PLAMENIH

21. septembra 1933.
Ze v zgodnjih jutranjih urah so se tega dne sprejale po trgu pred sodno palačo številne policijske patrulje. Okoli palače je stal strnjen kordon policije. Pri glavnem vходу v palačo je stala še posebna straža. Ta straža je pregledovala dovolilnice in preiskovala vstopajoče, če morda ne nosijo s seboj orožja. Na hodnikih so se gnetli policijski uslužbeni v uniformah in tudi v civilu. Pred vrati v dvorano je stala druga policijska kontrola, ki je vsakega vstopajočega preiskala od glave do pete. Stavba je bila še najbolj podobna policijski kasarni.

Procesu so lahko prisostvovali le tisti, ki jih je izbralo nacistično propagandno ministrstvo. V dvorano je vstopilo 123 časopisnih poročevalcev. Med njimi je bilo tudi določeno število inozemskih novinarjev. Toda v dvorani ni sedel niti en sam predstavnik komunističnega, socialnodemokratskega ali levitarsko usmerjenega tiska. Tako je odločil Goebbels. Hotel je voditi napad tudi v tisku. Napad je bil usmerjen proti organiziranemu delavstvu — proti komunistični »nevarnosti«. Zato so zasedli mesto v dvorani samo zastopniki meščanskega tiska.

In ostali poslušalci? To so bili izbranci iz vrst visokih funkcionarjev nacionalsocialistične stranke. V dvorano ni vstopil noben delavec, noben nameščene, noben kmet izmed 12 milijonov volivcev, ki so na zadnjih volitvah glasovali za komunistično in za socialnodemokratsko stranko Nemčije.

V sodni dvorani je stala kopica mikrofonov in filmskih aparatov. Vse je bilo pripravljeno, da bo ministrstvo za propagando sprotilo predelavo poteka procesa tako, da bo izstrigalo in izbrisalo vse, kar mu ne bo prišlo, in objavilo tisto, kar bo po okusu njegove kuhinje.

Goebbels se je zavaroval s policijo in z ukrepi, toda kljub temu je resnica s procesa prodrla do ilegalnih partijskih tiskarn, prodrla je v delavske in meščanske družine Hitlerjeve Nemčije.

Kazalci na uri so se pokamili na tri četrt na devet. Jesensko jutro je prerezala avtomobilska kolona, ki se je ustavila pred sodno palačo. V prvem avtomobilu je sedel močno oborožen oddelek policistov. Sledil je jetniški voz. Ves v rešetkah. Spremljali so ga do zob oboroženi policisti. Konec kolone je spet sestavljal oddelek policistov. Tolikšno je bilo prebrštevno in tako so pripeljali do palače petorico obtožencev.

Hrup v dvorani je utihnil. V dvorano so pripeljali obtožence.

Prvi je stopal s globoko sklonjeno glavo nizozemski zidar van der Lubbe. Za njim so stopali štirje obtoženi komunisti. Tuji novinarji so komaj spoznali med njimi Torglerja, ki jim je še pred sedmimi meseci kot vodja komunistične frakcije v Reichstagu dajal politične informacije. Zelo je shiral in glava mu je pri hroji nihala. V ječi so ga strahovito mučili. Pet mesecev je ležal vkovan v verigah. Sledili so trije Bolgari: Dimitrov, Popov in Tanev.

V tišini, ki je nastala, so prisotni slišali zvenket verig van der Lubbe. Ostali obtoženci niso bili uklenjeni. Zaradi protestov svetovne javnosti so jim morali že v ječi — po petih mesecih — sneti verige. Vsakega obtožence sta spremljala do klopi po dva policista, ki sta tudi sedla. Pred poslušalci je zasedla spet celo vrsto policija.

V dvorano so vstopili sodniki. Dviglni so desnico v hitlerjevski pozdrav. Poslušalci so jim odgovorili z istim pozdravom. Proces se je začel v znamenju kljukastega križa.

Ob 9. uri 15 je dr. Wilhelm Büniger nastopil z otvoritvenim govorom. Govor je bil malce čuden. Spoprijel se je s pisanjem inozemskega tiska, ki je obsodil preiskavo in ki se je skoraj v celoti postavil na stran obtoženih komunistov. V svojem govoru se je opravičeval tudi s tem, da so prisotni tuji poročevalci. Nacistična oblast ni dovolila, da bi obtožene komuniste branili inozemski branilci, ki so si jih obtoženci izbrali. Zato Büniger hiti govoriti o tem, da se bodo kljub temu obtoženci lahko branili in da bo sodišče njihovo obrambo upoštevalo.

Otvoritveni govor je pokazal sliko procesa; tu je prežala policijska kasarna, izbrano postulatstvo, cenzuriran radio, cenzuriran film, moralno in fizično pozeptan van der Lubbe, štirje obtoženi hitlerjevski pozdrav in sodišče, ki se že v začetku brani pred javnim svetovnim mnenjem. To, na kar je profitašistično časopisje neprestano opozarjalo, to se je pokazalo že prvi dan procesa.

Resnica s procesa pa je kljub temu prodrla v svet. Hegalna komunistična partija Nemčija ni držala krizem rok. Ves čas preiskave so tovariši v neprestani nevarnosti zbirali dokazne dokumente. Sedaj pa so dan za dnem posredovali potek procesa vsem tistim poročevalcem inozemskih časopisov, ki jim Goebbels ni dovolil prisostvovati na procesu. Hegalne tiskarne so dnevno tiskale novice o poteku procesa. Tujina je bila sprotila obveščena. Zato so antifašisti lahko sestavili obtožnico proti nacizmu pod imenom »Rjava knjiga« (Braunbuch), organizirali veliki protiprocen v Londonu in številne demonstracije v Londonu, Parizu, New Yorku in drugod po svetu.

Med poslušalci v dvorani so sedeli inozemski odvetniki Marcel Villard, Dečev, Grigorjev, Gallagher in Arthur Hays. Vsak izmed njih je nosil v žepu pismo predsednika senata Bünigerja, s katerim je Büniger v imenu sodišča odklonil zahtevo, da bi sodelovali v procesu kot branilci. Kmalu nato so jih izgnali čez mejo.

Kako dolgo bomo živeli?

Samo v poslednjem desetletju se je življenje moških podaljšalo za 4 leta in 4 mesece, življenje žensk pa za 4 leta in 8 mesecev — Vsako leto nam prinese okoli 200.000 novih Jugoslovancev

Danes ima Jugoslavija šest milijonov prebivalcev več kot jih je bilo pred štirimi desetletji. V prihodnjih 20 letih pa jih bo imela še štiri in pol milijona več kot danes. Povprečno se vsako leto, vsaj tako je bilo doslej, poveča število prebivalcev za 200.000.

V minulih desetletjih je zabeležen padec rojstev, vendar je kljub temu bilanca pozitivna. Jugoslavija spada med države z relativno visokim številom rojstev. So pa velike razlike med posameznimi kraji in republikami. Medtem ko je n. pr. število rojstev precej nizko v Vojvodini, ožji Srbiji in v Sloveniji, beležijo Kosovo in Metohija, Bosna in Hercegovina ter Makedonija za naše razmere maksimalen nivo.

Podaljšano življenje

Strokovnjaki Zveznega zavoda za zdravstveno zaščito poudarjajo, da se starostna struktura Jugoslovancev vidno menja. Iz leta v leto raste odstotek starejših ljudi. To je znamenje razvite države.

Pred desetimi leti so moški povprečno živeli 56,9 leta, ženske pa 59,6 leta. Življenjska doba moških pa se je že leta 1959. leta povečala na 61,6 leta, žensk pa na 64,4 leta. Ženske imajo torej za dve leti in osem mesecev daljšo življenjsko dobo od moških.

Naročite DOLEJNSKI LIST sorodnikom v tujini — hvaležni vam bodo za pozornost!

Ce bo vsaka zima vsaj približno taka, kot je letošnja, bo treba smučarski vzgoji mladega rodu posvetiti več organizirane skrbi in pomoči, saj je večina naših mladih smučarjev samoukov, med njimi pa ne manjkajo talentov!

V 1961. letu je bilo pri nas 51,3 odstotka ženskega in 48,7 odstotka moškega prebivalstva. Ta razlika je najbolj vidna pri ljudeh starejših let, medtem ko gre pri mlajših do 29. leta starosti večji odstotek prid moških.

Naši strokovnjaki predvidevajo, da se bo ta razlika zmanjšala in bo v Jugoslaviji konec te stoletja število žensk in moških enako. 1971. leta, ko bo imela Jugoslavija okoli 21 milijonov prebivalcev, bo še okoli 400.000 več žensk. Leta 1981 — tedaj bo Jugoslavija štela že 23 milijonov ljudi — pa bo le še 122.000 žensk več kot moških.

Takrat, računajo, bo tudi življenjska doba našega človeka precej daljša, kot je danes.

R. S.

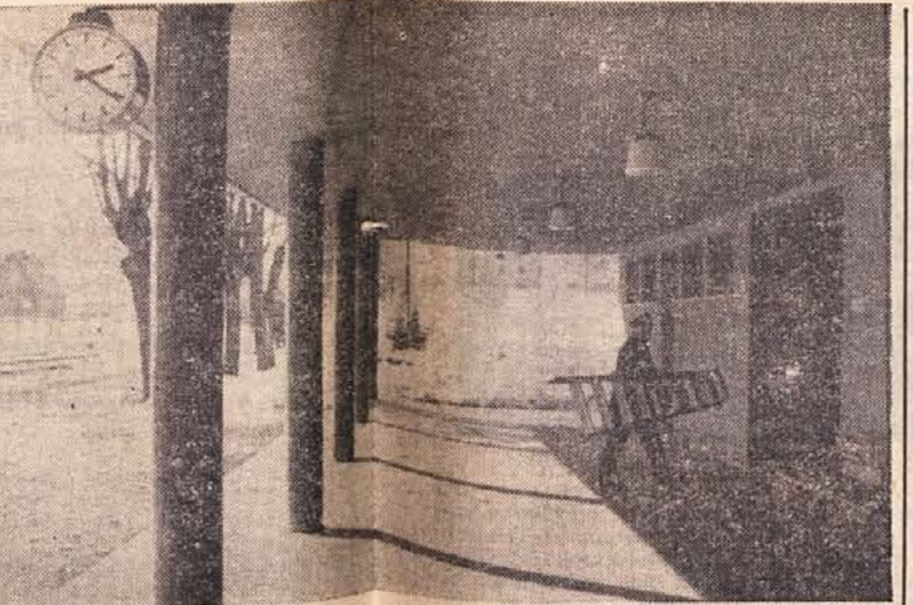
Za prvi maj: 200 avtomobilov — glavnih dobitkov

Letos za prvomajske praznike ne bo vsakoletnega izrednega kola Jugoslovanske loterije. Namesto denarnih nagrad bodo izžrebali 200 avtomobilov Crvene zastave, ki bodo glavni in edini dobitki.

Namestnik generalnega direktorja Jugoslovanske loterije Branko Milošević pravi, da so v krajeviški tovarni zelo zainteresirani za takšno loterijo in da so z njimi že podpisali pogodbo. Vsi avtomobili ne bodo enakega tipa. Tako bodo dali za glavne dobitke 8 avtomobilov »Zastava 1300« in 192 fičkov.

Zanimivo je, da so pri Jugoslovanski loteriji v okviru priprav na to akcijo računali tudi na druge podobnosti. Da ne bi lastniki novih avtomobilov prišli v denarne težave, so sklenili, da bodo vsakemu dobitniku izplačali tudi sredstva za registracijo vozil, plačilo davka, pa tudi za solanje, če dobitnik nima soferškega izpita. Tako bodo dobitniki, ki bodo dobili vozilo »Zastava 1300«, prejeli še po 230.000 dinarjev, ostali pa po 140.000 dinarjev.

Tisti, ki bodo hoteli sodelovati v tej loteriji, ne bodo mogli kupovati polovičnih srečk, ampak samo cele, ki bodo veljale 500 dinarjev. 800.000 srečk bodo začeli prodajati 18. aprila. Če bodo prodali vse srečke, bo manjša dohodek 400 milijonov dinarjev, od tega zneska pa bodo dobitnikom vrnil 66 ali 264 milijonov dinarjev. Sicer pa dobitniki ne bodo mogli zahtevati denarja namesto avtomobilov. Dobitke bodo lahko dvigali v vseh republiških središčih, pa tudi v Novem Sadu in Pristini. Zrebanje bo 25. maja po vsej verjetnosti na stadionu u Tašmajdanu v Beogradu.

ALI POZNATE DOMAČE KRAJE?

- DRAGI PIONIRI IN PIONIERKE!
- V zadnji številki zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli objaviti obiljnih slikovnih uganke, zato pa jo imate danes pred nosi. Do ponedeljka, 18. marca, nam sporočite na dopisnici ali v pismu:
1. KAJ PREDSTAVLJA GORNJA FOTOGRAFIJA?
 2. NASTEJ VSAJ TRI GOSPODARSKE ORGANIZACIJE V KRAJU, KJER STIJO GORNJE POSLOPIE!
 3. DATUM IN VZROK KRAJEVNEGA PRAZNIKA TEGA KRAJA.
- Ko boste pošiljali odgovore, pozabite napisati v levi spodnji kot ovitka: **SLUŠALKA UGANKA!** s 5 lepih knjižnic!
- UREDNIŠTVO DOLEJNSKEGA LISTA

Teden žena na Japonskem

V začetku leta en teden na Japonskem pripada ženam. Tokio postane takrat mesto žena. Kar preko noči izgubi svoj mračni videz in postane središče razvedrila in zabav ter najrazličnejših barv. Enajstdeset tednov v letu je to mesto moških. Sicer je nekaj žena med politiki, zdravniki in uslužbenici, vendar je to v glavnem mesto moških, zakaj žene so v ozadju. One doma čakajo moške, pripravljajo jim kosilo, ali opravljajo razna druga dela.

Med letom v glavnem nosijo enostavne uniforme, bodisi da so učenke, študentke, delavke ali uslužbenke.

Alli v tednu žena Tokio postane sadovnjak v cvetju. To je teden, ko cela Japonska počiva. Ničče ne dela. To je čas, ko se ljudje obiskujejo

med seboj, sprehajajo po ulicah in parkih. Žena je v Tokiu blaga, sonce pa prijetno. Žene takrat popolnoma zasedajo svoje moške, ker je videti samo njihov ljubki kimono in okrase v lasih.

Po orientalskem koledarju je bilo mimulo leto v znamenju tigra, letošnje pa je v znamenju zajca. Zato si je vsakdo že nabavil papirnatega zajca na baterijski pogon ali iz gline, lesa, najlona ali česa drugega. Ako se ne sprehajajo v svojem kimonu ali ne kupujejo zajcev ali ne gredo na obisk, žene v teh dneh čitajo in pišejo pesmi. Počivajo in sanjarijo.

Dvojčka dveh očetov

Sodišče in medicinski izvedenci v Stockholmu so se zmašili pred neverodnim problemom. Pred petimi leti je neka poročena žena rodila dvojčka. Zdravniki takrat niso hoteli verjeti svojim očem, kajti eden izmed dvojčkov je bil bele, drugi pa temno rjave polti.

Mož je seveda zahteval lošitev zakona zaradi prešturva

in je tožbo dobil, čeprav ga je sodišče zavezalo na plačevanje alimentov za oba otroka. Pred kratkim je žena zahtevala novo izvedensko mnenje in trdila, da je bila prva rasočuba nepravilna. Podrobna preiskava njenega intimnega življenja v času, ko je lahko prišlo do spočetja obeh dvojčkov, je privedla do zaključka, da je njen bivši soproj lahko samo oče belega otroka ali pa kot oče sploh ne pride v poštev. Teorično bi bilo možno, sodijo medicinski izvedenci, da ima dvojčka različna očeta, kolikor je mati med določenimi zelo kratkim obdobjem imela intimne stike z dvema moškima. Po mnenju medicinskih izvedencev je prav tako mogoče, da sta ta dvojčka spočela neki »obrarvanje« moški in neki belec. Potemtakem v tem primeru lahko izvira belih dvojčkov od zakonitega moža, rjavopolti pa od ljubimca.

Obramba po telefonu

Noč za nočjo med prvo in drugo uro se je oglasal moj telefonski aparat. In vselej je spraveval gručeni ženski glas: »Ali je tam restavracija?« Pri krogodilu? Vselej sem poskušal pojasniti, da gre za napačno zvezo, pa potem dve uri bedel in v trenutku, ko sem zaspa, me je znova povprašala, če morda le nisem »Krokodil«.

Certo noč pa sem povprašal: »Katero številko kličete?« Žensko je vprašanje očitno spravilo s tira, kajti dlje časa je premišljevala — morda je brskala po beležki — in potem povedala številko, ki z mojo ni bila niti v najbolj daljnem sorodstvu.

To me je zanimalo. »Kako storite, da s tole številko najdete vselej prav mene?« sem računano vprašal.

»Vi ste bedak,« je negadoma izjavil gručeli glas, pristavil še neki citat pa odložil slušalko.

Toda naslednje noč je telefon spet zazvonil. Nič ni pomagalo. Oglasil sem se. »Krokodil,« sem dejal, »koga želite?« »Gospoda Ledererja.« »Ledererja torej,« sem ponovil, »in koga smem najaviti?« »Lizo,« je zagruščilo glasneje kot kadar koli poprej. »Lizo Kitzinger...« »Trenutek prosim — ostanite pri aparatu!«

Odložil sem slušalko. Številko »Krokodila« sem si zapisal, poklical sem torej »Krokodila.« »Gospod Ledererja, prosim.« Nekaj trenutkov sem počakal pa zasilski maziljen glas. »Gospod Lederer,« sem dejal, »kličem vas po naročilu gospodične Kitzingerjeve. Naroča vam, da ne more telefonirati. Vaš prijatelj se je vrnil. In če vas zaloti, vam po polomil vse kosti. Vrhu tega pa gre Lizi vaš obraz tako na živce, da za vas sploh noče več slišati.« Potem sem slušalko odložil.

Dve minuti kasneje je telefon spet zazvonil. »Krokodil,« sem izjavil. »Nekdo nas je prekinil,« je zagruščilo. »Da,« sem dejal. »Gospod Lederer vam sporoča, da ne more k telefonskemu aparatu, kajti njegova žena je vse zvedela. In če boste vnovič poklicali, vam bo izpuliла las, vsak las posebej.« Odložil sem slušalko in globoko zajel sapo.

Odtlej me ponoči nihče več ne vznemirja.

Nalezljiva epidemija pohodov v Ameriki

Kakšno kondicijo mora po predsednika Kennedyja imeti politični funkcionar v ZDA

Ameriški predsednik Kennedy je v začetku februarja izjavil, da bi moral imeti idealni politični funkcionar tudi odlično fizično kondicijo in biti zmožen prehoditi v enem dnevu 35 kilometrov dolgo pot ter da bi vsi Američani srednjih let, ki hočejo biti vredni svoje slavne preteklosti, morali biti sposobni za neprekinjen 45 km dolg marš. Od tedaj dalje vse kaže, da so predsednikove besede povzročile pravo epidemijo hitrih pohodov.

Prvi, ki se je odzval Kennedyjevemu klicu, je bil njegov brat Robert, minist

leženca pohoda London-Brighton. Razdalja med obema mestoma znaša točno 80 km. Ob prvem udarcu bližnjega Big-Bena se je številna skupina Londončanov pogrnala na dolgo pot po cestah, mokrih od deževja, da dokazne vsemu svetu da Britanci, kar se tiče vztrajnosti in pešačenju, ne zaostajajo za Američani.

Spočetka je torej kazalo, da je to navdušenje za napore pohode le ameriški pojav. Od Evropejcev bi menda človek kaj takega ne pričakoval.

Toda tisti, ki tako mislijo, se motijo. Pred dnevi so točno popolno z westminstrskega mosta v Londonu krenili na pot ude-

leženci pohoda London-Brighton. Razdalja med obema mestoma znaša točno 80 km. Ob prvem udarcu bližnjega Big-Bena se je številna skupina Londončanov pogrnala na dolgo pot po cestah, mokrih od deževja, da dokazne vsemu svetu da Britanci, kar se tiče vztrajnosti in pešačenju, ne zaostajajo za Američani.

KONEC NAHODA?

Angleški strokovni časopis »British Medical Journal« je objavil, da so v angleških laboratorijih dosegli morda odločilen uspeh v boju proti nahodu, ki je za prebivalce britanskega otočja prava nadloga.

JACK LONDON:

KRISTOF DIMAČ
PRIREDIL: Stanko Simenc RIŠE: Janez Gruden

136. Bil je mrzel dan, 40 pod ničlo je kazalo in ozračje je bilo čisto. Sli smo skozi gosto borovje in prišli do zapuščenega taborišča. Gaz je bila še sveža in uglajena. Sneli smo krpice. Pojavili so se sledovi divjačine, ki so pričali, da mora biti tu obilen lov.

137. Kmalu so Kriševi prijatelji glasove taborišča. Ko so stopili predenj, so jih krikli, pozdravi, vprašanja, renčanje volk jih spremljali, jevalci so s palicami in puškami odganjali pse.

138. Ustavili so se ob ognju, okoli katerega so sedeli Indijanci in Cok ter pekli karibje meso. Cok se je le ozrl na svojega tovariša z brezčutnim izrazom. »Tukaj je še eden najine barve,« je rekel. »Ujeli so ga pred šestimi leti, ime mu je Danny McCan.«

— Ali vam je že kdo rekel, da ste zelo privlačni? NAZORNA PREDSTAVA

Vtisi s poti po severni Italiji in južni Švici

Lani v septembru je skupina zdravnikov in drugih vodilnih uslužbencev zdravilišča naše republike potovala v sosednjo Italijo in bližnjo Švico z namenom, da bi si ogledala nekaj svetovno znanih tujih zdravilišč ter njihove najboljše izkušnje v zdravstvu in turizmu prenesla domov, jih primerno našim razmeram oblikovala in uporabila za razvoj naših zdravilišč.

Ni moj namen, da bi se spuščal v učene razprave o raznih načinih zdravljenja pri nas in na tujem. To spada v strokovno plat potovanja. Skušal bom prikazati le bežne vtise, ki jih dojemam popotnik, če opazuje tujino skozi okna hitro vozečega avtobusa, ki se ustavlja le tam, kjer si je vredno ogledati posebno značilnost pokrajine, zdravilišča ali mesta ter seveda tam, kjer črpa gorivo, to tekočo in smrdečo kri prometa.

Mejo smo prestopili pri Rategah v skrajnem gorenjskem kotu. Naši obmejni organi so nam po nekaj minutah, ki so jih porabili za žigosanje potnih listov, želeli srečno pot. Na italijanski strani pa nas je pričakalo prvo presenečenje. Italijani so bili sicer zelo korektni, vendar pa smo sedeli v avtobusu debelo uro, da so ročno prepisali naše potne liste, ki jih je bilo kar precej. S priimki in imeni so imeli težave, toda njihova birokracija je predpisala tak postopek za vse, ki prihajajo iz dežel, ki niso Zahodna Evropa. Naš vođač je to vedel in je imel že vse te podatke s strojem večkrat prepisane, pa ni veljalo. Tak postopek se je pozneje ponavljal ob vsakem prestopu italijanske meje. Tudi tega se privadiš, čeprav ti n. prijetno, ko tujec z oznako ene zahodnih držav na avtomobilu mimogrede opravi te formalnosti, ti pa čakaš. Pomisliš, kako gre pri nas ta reč za tujca gladko. Zanimivo, da prav za istega kot v Italiji!

Cesta od meje dalje je asfaltirana. Moram reči, da se ves čas potovanja nisimo nikjer vozili po drugačnih cestah. Vse ceste v Italiji so primerno široke, asfaltirane brez izjeme, dobro označene ob robovih in po sredi cestišča. Pred vsakim krajem je poleg table z imenom kraja tudi točna označba najvažnejših smeri v km, bencinske črpalke, mehanske delavnice, telefona in drugega. Če drži cesta prek reke, potoka ali hudournika, tudi najmanjšega, je pred mostom bel napis na modri tabli z imenom te vode in označbo, kaj je. Tako je orientacija po avtokarti enostavna. Najbrž bi se dalo tako urediti tudi pri nas, manj bi bilo nepotrebnih pojasnjevanj v jezikih, ki jih vprašani največkrat ne zna.

Motorizirani turizem je izreden. Avtomobilov vseh znamk in držav so polne ceste. Tudi sama Italija je močno motorizirana. Vsak trenutek srečujemo vozila, jih prehitavamo ali pa nas prehitavajo. Zato je dosti mehaničnih delavnic. Bencinske črpalke so izredno na gostoporejne. Včasih si slede celo na vsakih 100 m. Ker si med seboj konkurirajo, dobiš lahko na vsaki črpalci za spet avtokarto Italije in zastoj PTT, kjer je zapisano vse, kar potrebuje tujec o poštni tarifi, menjavi valute, telefonu in telegramu, celo majhen slovar vsebuje ta prospekt, in to v petih svetovnih jezikih! Če se posebej zanimaš za kako mesto, pokrajino ali kraj, dobiš tu pojasnilo in tudi prospekt, če ga le imajo. Bolje, da z našimi

razmerami ne primerjam; mi smo se v osnovni šoli motoriziranega turizma.

Naša pot pelje skozi mešano ozemlje, kjer žive Slovenci, Avstrijci in Italijani. V vaseh, posebno pa v mestu Trbižu, srečamo italijanske, nemške in slovenske napise nad trgovinami, podjetji in sedeži društev. Pozneje so napisali ob poti le nemški in italijanski, še pozneje le italijanski. Cesta pod Karnskimi Alpami se vije gor in dol, levo in desno, vodi po prelepih alpskih dolinah, prek rek in hudournikov, ki se izlivajo v Timent in Plavo. Na obeh straneh se dvigajo gorski vrhovi v višine nad 2000 metrov, vendar nas moti dež, ki ta dan skoraj sploh ne preneha, tako da jih lahko občudujemo le sem in tja, če nastane okno v megli. Preko Tolmezza in Aurona, skoz izredno skrbno gojene macesnove gozdove — smrek in jelku ni — se pripeljemo čez nekaj prelazov mimo jezera Misurina (1756 m) pod mogočnim Monte Cristallom (3216 metrov) po primerno vijuga-

mino je stal v ovčje kože oblečen možak, pokrit s klobukom, ki ga najdemo povsod v Alpah, obut v sandale, ki so imele toliko jermenov do kolen, da bi lahko delale čast vsakemu boljšemu antičnemu Grku. Nedaleč se je paslo nekaj ovac. Mož je zbuval pozornost že kot pošaja, imel pa je čez rame obušeno kozji ali ovčji meh, iz njega so gledale duče. Pridno je igral na ta instrument. Pričakoval si, da bo nekaj tipičnega za Alpsko Italijo. Pa je bila tista muzika res tipična, in še kako. Si zamišljate? Znana »Marina! Zadeva je bila prilično dobro turistično režirana in preračunana. Ker si se ustavljal, da si moža ogledaš, si ga kajpak še fotografiral. Zato si stopil iz avtomobila. Potem te je zazeblo, ker je visoko, pa te je nehote zaneslo čez cesto na desno v hotel ali pa bar — kar ti je bilo tisti trenutek ljubše — da srkneš nekaj močnega. Sele sedaj si pravzaprav opazil, da so tu gostinski obrati. Če te je imelo, si lahko kupil še znamke

da je tu vroče, saj je prav lani bila Južna Tirolska precej burna, pokale so bombe, padali spomeniki, odmevalo je na obeh straneh meje, diplomati so imeli precej posla, italijanski turizem od Avstrijcev pa precejšnjo izgubo. Napisi v mestu so dosledno dvojezični, t. j. italijanski in nemški. Ko smo si malce ogledovali mesto ob Isarcu, sem prisluhnil pogovorom mladine, ki se je pravkar ušla iz šol. Zanimivo, da so otroci govorili med seboj o ba jezika, in sicer tudi tako, da je eden n. pr. vpraševal italijansko, drugi pa mu je odgovarjal nemško. Obratno seveda tudi. V mestu je bil prav tedaj jesenski velesojem, vrvež je bil kar velik, kakšne napetosti pa ni bilo čutili. Če ne bi videli tistih vojakov na nekaterih važnih točkah, bi verjetno nihče ne pomislil na nemire.

Pot smo nadaljevali v mraku ter v trdi temi spet plezali na prelaze in se spuščali v doline med gorami, ki smo jih le slutili. Končno smo le dospeli v Tirano ob švicarski meji, ki je bil za ta dan naš cilj. V hotelu so nas zelo prijazno sprejeli, prijetno smo večerjali, čeprav je bilo zelo pozno. Hotel ni mogel biti hudo star, bil pa je opremljen starinsko, čeprav je bilo vse izredno čisto. Vtis imam, da smo pri nas v tem oziru naprednejši.

Zjutraj nas je zbudil prekrasen dan. Nebo umito, sonce naravnost bajno. Na meji s Švico spet znano prepisovanje potnih listov na italijanski strani, na švicarski pa prijeten pozdrav in žigosanje potnih listov ter takoj naprej. Čim smo prestopili švicarsko mejo se je cesta zožila, ostala je pa asfaltna, vendar strma in slabo zavarovana. Nepozaben je bil pogled ves čas vzpona na Berninski prelaz. Okrog nas sneg. Planine, sami štritisočaki, žare v soncu. Kmalu smo na meji gozdov, in še malo, pa tudi grmičja ni več. Prelaz Bernina je visok 2309 m. Na prelazu, jasno, hotel! Ob hotelu dve jezerci. Do njih pa je z druge strani iz doline speljana električna železnica. Malo postanemo, se slikamo, slikamo še lepoto gora in naprej v dolino Gornjega Inna, v znani Engadin.

Ze dolina od Bernine do Inna je polna tehnike. Električna železnica ves čas ob cesti, žičnica na vsak malo večji hrib, če le mogoče, pa še zobata železnica. Vsaka vas, naselje, mesto ima mnogo novih hiš, ki se mešajo s staro arhitekturo. Ceste pa so ozke, kar se le da. Res so asfaltno, res so pa tudi ozke. Ker drže skozi naselja, nikjer ob naseljih, je strašno zamotano priti po ozkih ulicah naprej že, če imaš osební avto. Za avtobus je to akrobacija. Ni kazno, da bi Švicarje veselilo graditi sodobne široke in proste ceste v teh krajih. Verjetno jim to zaenkrat zadostja.

Dolina Engadin je naseljena z Retoromani, enim iz-

Glavna stavba v zdravilišču Salsomaggiore

sti cesti v mondeni italijanski alpski turistični center v Cortino d'Ampezzo. Kot nalašč posije sonce, megle se razidejo, vsa dolina, videnjena med Dolomiti, leži kot umita pred nami.

Takih dolin je v Alpah še dosti, tudi pri nas. Toda italijanski arhitekti in urbanisti so jo uredili, turistični kombinatorji so zgradili ceste, žičnice, vlečnice in vse ostalo, možje reklame so zagrmeli iz vseh registrov, kraj je postal vsakega moda in center zimskega športa. Turizem cvete tu tudi poleti. Med gorami v višini 1224 m je poletni gotovo prijetnejše kot pod vročim sredozemskim soncem. Pokrit olimpijski stadion za zimsko športne je posebnost zase. Kljub vsemu bi lahko tudi pri nas napravili, kaj podobnega. Pa le nekako sramežljivo filozofiramo o podobnih problemih, n. pr. o zimsko-sportnem centru ob boku Triglava. Lepši bi lahko bil, kot je Cortina, ampak pomislekov je toliko kot mnjenj...

Pot nas pelje dalje med Dolomiti z vrhovi vseh mogočih oblik, ostrih, strmih, kakršnih pri nas nismo vajeni, spet gor in dol ter sem in tja preko prelazov v dolino nalašč zato, da se peljemo spet lahko nekam na drug prelaz. Višinske razlike so kar mimogrede za 1000 m in več. Končno krenemo v zanimivo sotesko Va d' Egga mimo romantičnega jezera Carezza in pademo v glavno mesto Južne Tirolske-Bolzano.

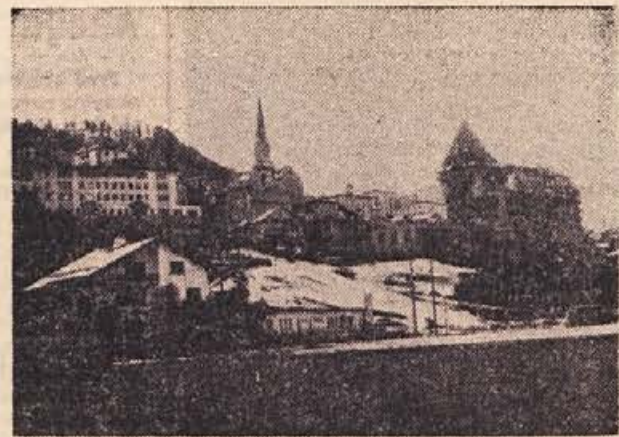
Na tej poti smo obstali presenečeni na vrhu prelaza Falzarego v višini 2117 m. Nedaleč od ceste na levo pod str-

in razglednice pa razne spominke. Če ti je zmanjkalo filma, si si nabaviš lahko tudi tega. Tik ob baru si si lahko ogledal nagačenega gamsa na skali, ki štrli na cesto, da nehote zavreš, ker meniš, da ti bo skočil pod kolesa itd. Skratka, spet so ti profesorji italijanskega turizma izpulihi nekaj lir, dolarjev, frankov, mark, pezet ali kakor se že ta drobiž imenuje. Ker je tukaj višina, so tudi cene rahlo višje. Pa ne opaziš, če nisi pozoren. Primerjaš z domovino in si predstavljaš, kaj vse bi lahko doma izkoristili, pa smo nerodni, neokretni. Smem reči nekercialni? Ne? Pa ne bom! Morda pa nas je sram, kaj se ve?

Padli smo v Bolzano, sem zapisal. V resnici, ko smo se pripeljali iz soteske Val d' Egga, smo se znašli tik pred Bolzanom. Prekoračimo cesto in železnico, ki peljeta na Brenner. Tu stoji ob vsakem prehodu in na mostu do zob obožovan padobranec. Vidi se,

Canal Grande v Benetkah

St. Moritz, znan turistični center v Engadinu

med štirih narodov Švice. Njihov jezik je podoben italijanskemu, pa je svojstven. Ob Innu smo se peljali navzdol v bližino avstrijske meje in se ustavili v znanem zdravilišču Bad Tarasp. Zdravilišče in voda imata mnogo skupnega z našo Rogaško Slatino. Način zdravljenja je podoben. Preseneča skrb za udobnost, red in izredno čistoto, pa tudi zastarelost opreme in nekaterih naprav. Sploh ima človek v Švici vtis, da se je nekje čas počasneje vrtil ali pa da se je vsaj enakomerno vrtil, pa je tempo nekoliko počasnejši. Drugod so rušile vojne. Kar se je obnavljalo, je bilo novo, moderno. Tu ni nihče rušil. Če se stoji, uporablja, počasi obnavlja, nikar prehitro, ekonomika je veda, ki upošteva vse činitele. Sicer morajo biti Švicarji bojevito ljudstvo. Vsak čas smo srečavali do zob oboževane vojne enote, seveda vse motorizirane, ki so imele manevre prav v področju Engadina. Če jih opazuješ, dobiš nehote vtis, da ti dobri ljudje ne pomenijo hude vojne nevarnosti. Po ogledu zdravilišča smo se vračali po isti poti ob Innu; sedaj ga nismo več zapustili in naslednja naša postaja je bil St. Moritz. Mesto je na glasu mondenega kraja. Ima precej lepih stavb, nekaj tudi modernih, je zgrajeno nekako terasasto, ob njem je lepo jezero. Vendar vse to ni naredilo posebnega vtisa. Človek morda pričakuje preveč, potem pa se izkaže drugače. Čisto prijetno mestece, brez zamere, in nič več. Mračni se. Naprej ob Innu navzgor, pa v dolino k Italijanom, kjer spet čakamo na popis.

Tu nam avtobus odpoje. Mehaniki ne najdejo okvare. Pa še vse ostale dni tudi ne. Od sedaj dalje imajo Italijani in tujci čudovit prizor povsod, kjer stojimo. Jugoslovani na trgu, na cesti, v najbolj prometni ulici porivajo avtobus, da vžge, potem pa se odpeljejo dalje. Spet ena tistih naših šal. Zakaj bi naj imel avtobus rezervno žarnico, cev za nafto ali pa celo usmernik s seboj na vožnji? Saj se ne more nič pripetiti! Kjer pa!

Pot nas vodi ponoči tik ob jezeru Como skozi Lecco in Monzo v Milano. Zal nam je za jezero, vendar ni pomoči. Prespimo v hotelu, ki tudi ni najnovejšega datuma, je pa čist. Zjutraj si ogledamo znano Scala, čudovito arhitekturo katedrale, trgovsko hišo. Spoznali smo napreden način italijanskega turizma. Če bi rad kaj videl odznotraj, plačaj, tovariš! Res, da te dnevno bivanje v Italiji niti ne stane veliko, ampak kar boš videl, boš plačal posebej. Pa plačaj tukaj 100 lir, pa tam 300 lir, pa spet 80 lir, pa drugje 200 in si lepo skoraj vsak dan ob posebnih 1000 do 2000 lir za razne vstopnine. Če k temu prišteješ še spominke, je bivanje v Italiji kar primerno slano. Italijani so turizem razvili v znanost in izvrstno razumejo načine, kako odreti tujega turista, da mu ostane le toliko v žepu, da se po najkrajši poti odpelje domov. Prosim, če je le mogoče prav nič več. Tudi za lirona. Res je, Italijani imajo kaj

pokazati. Če pomislim na naše skromne domače razmere, pa bi skoraj rekel, da imamo mi tudi marsikaj, kar bi bilo vredno pokazati. In vredno zaračunati. Pa takoj!

Brez dvoma je katedrala v Milanu čudovit objekt, vreden vsega občudovanja. Milanska Scala je spet svetišče drugačnega pojmovanja. Trgovska hiša pa je svetišče še tretjega tipa. Umetnost, cerkev, trgovino srečuješ na vsak korak. Na cestah je izredno veliko duhovnikov. Vsem se nekam strašno mudi. Kaže, da morajo biti zelo zaposleni. Trgovina je živahna, južnjaška. Mesto je milijonsko, pa ni čudno niti zato. Če se lotiš pogajanja, boš ceno primerno zbil. Odvisno je od tvoje vztrajnosti. Ne zbijš je pa v Upimu, nekakšni Nami. Tam so cene stabilne. Del stare trgovske hiše je ta Upim, ponavljam, del, vendar obsega tam osem nadstropij. Dobiš vse, kar pač hočeš in potrebuješ. Da ne bi nakupoval po tej hiši peš, so premične stopnice, in sicer v obe smeri, ne tako kot v Modni hiši v Ljubljani, kjer moraš navzdol peš.

Posebno poglavje je promet. Avtomobilske reke se prelivajo iz ulice v ulico. Policisti prometniki so včasih brez moči, vendar so vjudni, bodreči. Saj si tako mesto

Ovčji pastir na prelazu Falzarego privablja turist

ne more privoščiti zastoja. Zanimivo je, če pešec prek čisto na kraju, ki sicer ni označen za pešce. Takoj bo vsak avtomobilist ustavil in ga bo spustil naprej. Če se v njegov avto zaleti kdo od zadaj, nič hudega. Pešec ima absolutno prednost.

Potovali smo dalje. Pri Picenzi smo prešli Po, pri Fidenzi smo zavili v zdravilišče Salsomaggiore. Medicinsko in turistično zelo urejeno zdravilišče. Pacienti se zbirajo iz vsega sveta. Stvar je ogromna in dobro organizirana. Odpotujemo proti Parmii, zavijemo preko Apeninov, spet gor in dol in sem ter tja, pa se pripeljemo pozno ponoči mimo La Spezie, znanih kamnolomov marmorja v Carrari, v Pisu. Hotel je zelo moderen, stolpč. Zjutraj pogledamo znameniti posevni stolp, ga fotografiramo tako in drugače, potem pa v Viareggio, na največjo plažo Italije ob Ligurskem morju. Plaža v tem mestu je dolga okrog (Nadaljevanje na 15. strani)

16 km. Zamislite si v vsej dolžini pritične hišice s pokritimi podaljški do plaže. Plaža je pesek, droben pesek. Poleti so tam vse narodnosti, pozimi prihajajo Skandinavci. Ligursko morje se daleč ni tako lepo kot Jadran. Sivo je, umazano zelenkasto sivo.

Od tod nadaljerno pot v Montecatini Terme. Zdravilišče je podobno po izgradnji prejšnjemu, organizacija je nekaj drugačna. Ima paciente tudi od vsepovsod. Naslednja postaja so Firenze.

Toscana, čistota italijanske govorice. Firenze, mesto kulturnih spomenikov, muzejev, galerij. Človeka prevzame ogromnost palače Pitti, lepota arhitekture palač na trgu Signorije, urejenost mesta. Pa še nekaj. V mestu ob Arnu obstaneš in gledaš žene. Brez ozira, če je dekletce, deklica ali žena, pa tudi starejša žena, vsaka je do podrobnosti urejena, ko stopi na ulico. Hojo imajo posebno, ponosno. Nekaj časa traja, da se tuji znajdemo. Potem je lažje.

Iz Firenc krenemo proti Bologni. Peljemo se po sončni avto cesti, Italijani ji pravi Avtostrada del Sole. Njen začetek je v Benetkah, drži pa prek Milana, Firenc, Rima in Neaplja do Salerna. Cesta je dvosmerna, vsaka cestičica ima tri pasove. Skrajni desni je za okvare, srednjem voziš, levo prepožitevaš, oziroma te prehitava. Vsak pa meri 3 m. Med cestičicami je nekaj metrov zelenega ali drugače urejenega prostora. Cesta pelje skozi Apenine in prek dolin. Če ti rečem tako, tudi mislim oslovno. Kjer je hrib, je predor, kjer je dolina, je viadukt. Cesta prihaja iz predora na viadukt kar naprej in spet v predor, izpeljana je prečudovito. Brez skrbi, italijanski ekonomisti turizma so točno izračunali, kdaj bo izplačana! In izplačana bo verjetno pred rokom. Brzina na cesti, kaže, da ni omejena. Drugače si ne znam razlagati, da je naš avto, ki je vozil 110 km, prehitel osebo, ki je izginil v daniljavi približno tako, kot bi hoteli oziroma restavracije, ki so kot slavolok ali most nad to avto cesto. Tudi to je dobra ideja.

Skozi Bologno se peljemo po pri Ferrari prekoračimo Po in prespimo v Rovigo. Hotel zelo starinski, sobe za naše pojme nesodobne, postrežba pa ljubezniva, prijetna, domača. Naslednji dan si najprej ogledamo znane Abano Terme. Vsa dolina ima termalno vodo. Pod hišo samo zavrtiš 200 m, pa imaš svoj izvir. Tako ima vsak hotel svojo termo. Povezava je skupna, delno tudi organizacija. Največ zdravilo z zdravilnim blatom. Od tod gremo v Padovo.

Padova je mesto sv. Antona in mesto ene najstarejših univerz. S spoštovanjem gledamo katedro, s katere je predaval Galileo Galilei, opazujemo slike slavnih mož, ki so to univerzo proslavili na katerem koli polju, potem ko so na njej diplomirali. Preseneča izredno število padlih slušateljev in predavateljev te univerze, ki so padli v zadnji vojni v borbi proti nacizmu in fašizmu. Na dvorišču univerze imajo dostojno ploščo.

Iz Padove je pot peljala v Benetke. Iz slik, filmov in pripovedovanj so več ali manj vsakomur vsaj delno znane. Glavna pot je Canal Grande, ob njem je nanizano vse drugo. Na koncu je cerkev sv. Marka z znanim trgovin in golobi, poleg se belijo doževa palača. Serenissima je zanimiva i po gradnji i po arhitekturi. Tujevc je ogromno. Če hočeš videti kaj odnostraj, seveda plačajš. Malo dražje kot drugod. Ko smo se zbirali za nadaljevanje poti pri avtobusu,

smo strašno razjezili radovednega Italijana, ki ga je zanimalo, zakaj ne govorimo med seboj italijanski, z vprašanjem, če imajo ceste v Benetkah kar naprej poplavišene. Na ta račun smo se precej smejali.

Iz Benek smo odpotovali mimo Trsta na mejo. Popis je bil tokrat na obeh straneh. Italijani so spet popisovali naše podatke, mi pa carinske deklaracije. Ko smo zapravili še zadnje lire v gostilni na oni strani, smo stopili spet na domača tla.

Ce še enkrat malo premislimo vtise, ki smo jih dobili na potovanju, potem je jasno, da je turizem v Italiji industrija, še več, turizem je pri njih znanost, ki so jo razvili do take mere, da se lahko hodijo k njim vsi drugi učiti. Tudi ljudje iz turistično zelo razvitih dežel. Mi smo glede tega, ponavljam, še v osnovni šoli. Nedavno sem bral članek v »Delu«, da tuji turisti pri nas ne morejo zapraviti svojega denarja. Treba je najti vse načine, da jim dokažemo, da to ni res. Možnosti imamo ogromno, lepote naše domovine so znane. Znati je treba vnovičiti vsako znamenitost, vsak običaj. Urediti moderne dostopne ceste do takih krajev, organizirati cel kup drobnih stvari, ki veliko nesejo. Vsekakor pa močno pojačati propagando po RTV, tisku drobnem propagandističnem materialu. Parki, poti, nekaj klope, to so malenkosti za posamezne kraje, neverjetno povečajo prikupnost kraja. Spominki, barvne razglednice, drobne potrebščine, ki jih turist potrebuje, kot so filmi vseh vrst in podobno, lahko naredi čuda. Dobra informativna služba povsod je solidna baza za usmerjanje turistov v zanimiva področja. Lovske in ribolovske karte, športne prireditve in možnosti, festivali, pikniki. Organiziranje posebnih izletov v skupinah v kraje, kjer je potem dober program in neštet drugoga, vse to privablja turista. Samo ne smemo ga razočarati. Vso odgovornost prevzamemo, da program teče kot kolesje v uri. Skratka: več prožnosti, okretnosti, potrpljenja in veliko dela, če hočemo, da bo šlo. In iti mora, saj nismo slabši od drugih!

Italija ogromno gradi, ljudje so zaposleni, vsaj v Severni Italiji. Odkrito govore sami o gospodarskem čudežu, ki da je večji kot tisti v Zahodni Nemčiji. Če primerjamo naše razmere, ni dosti razlike. Struktura je druga, povprečje pa najbrž ne. Vsekakor pa naših možnosti ni zametavati. Vsi pravijo, da je nova Jugoslavija dežela neslutnih možnosti. Izkoristimo jih!

URBANISTIČNEGA PROGRAMA ŠE NI
Zbor občanov v Dolenjskih Toplicah je razpravljal o najrazličnejših vprašanjih, ki jih je treba rešiti v zvezi z družbenim planom občine za leto 1963. Občani so hoteli vedeti, kdaj se bo gradila nova šola, in so pripomnili, naj se posveti večja skrb tudi pokopališčem. V razpravi o turizmu so povedali, da je treba misliti tudi na razvoj objektov in ostalega, kar pospešuje turizem. Menili so tudi, naj bi urbanistični program izdelala vestnejša in marjivejša skupina ljudi. Brez urbanističnega programa si namreč ne moremo misliti napredka. V obravnavi so se dotaknili še drugih problemov, ki bi jih bilo treba odpraviti, če hočemo, da bodo Dolenjske Toplice res to, kar je predvideno s perspektivnim programom.

DOLENJSKI LIST v vsako hišo Bele krajine, Spod. Posavja in Dolenjske!

TURIZEM - podlaga za razvoj

Turizem dobiva vse jasnejše oblike ne samo v jugoslovanskem merilu, temveč je izredno pomemben tudi v turistično nerazvitih krajih. Turizem je najidealnejša oblika izvoza, se pravi pridobivanje dragocenih deviz brez izvoza blaga. Dolenjska in Posavje imata idealne pogoje za razvoj te pomembne gospodarske panoge. Za nas je izredno važna nedavna izjava holandskega strokovnjaka, da ima v Sloveniji ravno Dolenjska najboljše pogoje za razvoj zdraviliškega turizma. Pri tem je seveda mislil na Dolenjske, Smarješke in Cateške Toplice, ki imajo določene kapacitete, žal pa te zmogljivosti v mednarodnem merilu ne predstavljajo veliko. Zraven gornjih imamo še toplice v Bušehi vasi, ki pa niso usposobljene za množično uporabo. Bušeha vas je mikavno naselje ob vznožju Gorjancev ob zeleni Krki in ima pogoje za turistični razvoj. Se vedno se spominjam izjave izvedenca Mednarodne turistične zveze iz leta 1956, da je Bušeha vas zlata jama, samo da mi ne znamo izkoristiti naravnih lepote.

BREŽICE - turistični center

Gornje besede naj bodo uvod k razpravi o brežiški občini kot turističnem področju. Bodoči razvoj te komune sloni v glavnem na kmetijski proizvodnji in turizmu. Na kmetijskem področju so že vidni določeni uspehi, ki se pa vse jasneje oblikujejo v dolgoročnem planiranju. Nasprotno pa je turizem šele v razvojni dobi

cije, ustanove, turistična in olepševalna društva in vsi občani. Turistična društva so že v Brežicah, na Bizeljskem in v Pišecah. Prav bi bilo, da se ustanovijo taka društva tudi v drugih krajih občine, da bo pri turističnem delu sodelovalo čimveč občanov. Brežice so znane kot gospodarski, prometni in kulturni center Spodnjega Posavja. Naravne lepote posameznih krajev, zelena Krka, Cateške Toplice in neposredna bližina avtomobilske ceste so idealni pogoji

načrtovanja. Tako načrtovanje mora biti gospodarsko jasno in realno, od česar bo odvisna dejanska izvedba osnov razvoja turizma. Glavni činitelji za izvedbo te akcije so vsekakor občinski ljudski odbor, Socialistična zveza, gospodarske organiza-

cije, ustanove, turistična in olepševalna društva in vsi občani.

Nekaj predlogov

Nakazali bomo nekaj najvažnejših pogojev, ki so delna osnova za razvoj turizma

za razvoj turizma v brežiški občini.

• Ustanovitev turističnega biroja. Biro naj bi pričel poslovati do prihodnje sezone ob pomoči ObLO, podjetja »Prevoza in ostalih organizacij ter v kooperaciji z ostalimi potovalnimi agencijami. Med glavne naloge biroja spada turistična propaganda, prodaja vseh vrst vozovnic, organizacija izletov in potovanj, menjalnica tujeje denarja, rezervacije prenočišč, oddajanje zasebnih sob turistom in drugo.

• Cateške Toplice: čimprej se je treba lotiti gradnje te pomembne in priljubljene zdraviliško-turistične postojanke po obstoječih načrtih.

• Toplice v Bušehi vasi. Zaradi izredno ugodne lege, bližnjih vinorodnih predelov (cviček!) in Krke se naj čimprej prično raziskave termalnega vrelnca, ki je sedaj zaradi vpadne hladne vode ohlajen na 28°, in programiranje ureditve tega kraja.

• Kopališče ob Krki: obrežje Krke od Bušeha vasi do izliva v Savo naj bi postalo kopališče za tisoče domačih kopalec in tujih turistov. Med prve naloge spada vsekakor ureditev prostorov za parkiranje avtomobilov in dostopov v reko od mosta do Krške vasi. Temeljito bo treba rešiti vprašanje gostinstva in predvidene avtocampa.

• Ceste. Med osnovno akcijo spada modernizacija ceste v Dobovo in proti Bizeljskemu s povezavo z zagorsko magistralo pri Kumrovcu. Tudi ostale ceste so za razvoj turizma in gospodarstva zelo važne, in to v prvi vrsti cesta Brežice-Videm-Krško in cesta Brežice-Pišce. Seveda ne smemo pri tem pozabiti na rekonstrukcijo ali na novo gradnjo brežiškega mostu čez Savo in Krko, ki postaja vsak dan bolj pereča.

• Ureditve naselij. Vsa naselja brez izjeme in mesto moramo urediti in olepšati. Lepo urejena in olepšana na-

selja so glavni pogoj za dvig kulturne ravni prebivalcev in osnova za razvoj turizma. Sleherna hiša naj bo očiščena in okna okrašena s cvetjem. Morda ne bi bilo napačno, če bi organizirali tekmovanja med naselji in med hišami. V Brežicah bi morali čimprej popraviti fasade, urediti zelenice, mestni park, okolico gradu, otroška igrišča, popraviti pločnike in redno skrbeti za čistočo cest in ulic. Posebno pozornost je treba posvetiti novemu naselju Hrastinec in Orehova aleja zaradi ureditve okolice in dograditve Bizeljske ceste. Tudi tu bi lahko SZDL organizirala skupno akcijo za ureditev tega predela. Prebivalci se morajo zavedati, da občina ne zmore vsega naenkrat, zato bodo morali sami uredjevati svojo okolico, kakor je to v Velenju in drugih krajih.

• Gostinstvo: ta dejavnost se mora nujno razširiti in se je treba lotiti urejevanja lokalov. Posebna skrb naj velja pridobivanju prenočišč in organiziranju zasebnih sob za prenočišča. Nekaj lokalov naj bo modernih in sodobno urejenih, med te spada tudi predvidena adaptacija v gradu (gosp. poslopje), ostali lokali pa naj ostanejo prijetne domače gostilne, ki so zelo cenjene pri domačih gostih in tujih turistih. Uvede se naj postrežba z domačimi specialitetami in točijo domača, zares pristna vina.

• Trgovina. Gradnja novih in modernizacija obstoječih prodajaln je nujna. Specializacija trgovine in povečanje števila prodajaln zahteva naš družbeni razvoj in je imeti stalno v vidu zadovoljitev domačega kupca in tudi turista. Posebno skrb moramo posvetiti prodaji lepih razglednic naših krajev in iz našega življenja in proizvodnji in prodaji izdelkov domače obrti in spominkov, kar lahko prinaša dragocene devize.

Skupna naloga gostinstva in trgovine naj bo, da bomo vsak čas zadovoljili še tako izbirčnega kupca in turista. Seveda ne smemo pri teh naporih pozabiti na kulturno postrežbo in medsebojne odnose, kar je zraven dobre izbire kvalitetnega blaga osnova za povečanje blagovnega prometa.

• Lov in ribolov: teh dveh panog ne smemo smatrati samo za šport, ker nam lahko prinašata gospodarsko korist. Tujci zelo radi prinašajo v našo državo devize, le organizirati moramo lovišča in uveljaviti pravilne ekonomske odnose.

• Sport in telesna kultura. Ta izredno važna dejavnost je tudi pomembna za razvoj turizma. Letošnja zima nam ponovno narekuje ureditev zimskega centra na Catežu. Na tem predelu so lepa smučišča in bi se dalo za gostilno »Griča urediti z majhnimi stroški primerno drsališče. Pospešiti bo treba dograditev centralnega stadiona, predvsem lahkoatletske steze in igrišč. Ti objekti in sodobno kegljišče, ki ga nameravajo zgraditi, in množičnost udejstvovanja lahko služi turističnemu razvoju.

- To je nekaj stvari, o katerih so zadnje dni govorili v Brežicah. Vabimo vse občane, da javno razpravljajo o skupnih problemih. Prav je tudi, da se občnih zborov in se stanovk turističnih in olepševalnih društev polnoštevilno udeležujemo in pomagamo pri razvijanju našega turizma.

POLDE CIGLER

MAKS TOPLISEK

Lončena piščal ne sme utihniti!

Pod tem naslovom smo v predzadnji številki Dolenjskega lista brali sestavek, ki je vreden razmišljanja. K temu bi rad dodal malenkost z željo, da bi se konec koncev vendarle kdo pozanimal za dolenjsko lončarstvo, zlasti za lončarstvo v Szentjerneju in okolici, da bi se ta obrt, ki je v popolnem razpadu, spet poživila. O tem je še pred kratkim v Dolenjskem listu pisal tudi Božo Račič iz Ljubljane.

V Szentjerneju in njegovi okolici je do nedavnega delovalo v lončarski stroki sedem lončarjev. Dva ali trije še danes vozijo svoje izdelke na novomeški trg. Če človek ogleduje te izdelke — to so predvsem latvice, lonci, cvetlični lončki, sklede in podobno — opazi, da so izdelki precej lepsi od nekdanjih in imajo na sebi razne figuralne okraske. Tudi modelacija predmetov se tu in tam razlikuje od prejšnjih, saj zasledimo med njimi predmete povsem drugačnega oblika kot nekoč. To da misliti, da bi se z našimi szentjernejskimi lončarji vendarle dalo nekaj narediti, če bi zadevo prijeli s prave strani.

Ze pred nekaj leti se je bivša okrajna obrtna zbornica zelo zanimala za to obrtniško panogo. Skupno z Za-

vodom za napredek obrtništva LRS v Ljubljani je polzkušala navezati stike s temi ljudmi. V Szentjerneju je bilo sklicanih nekaj sestankov z lončarji, na katere pa so, žal, prišli le trije ali štirje. Izjavili so, da bi se radi združili v zadrugo ali lončarsko podjetje, ki naj bi si oskrbevalo večjo lončarsko delavnico in peč. To pa takrat ni bilo mogoče, zato je bilo predlagano, naj bi lončarji še naprej delali vsak v svoji delavnici po navodilih Zavoda za napredek obrti, ki bi njihove izdelke spravil na tržišče. Na ta način bi prešli od izdelovanja navadnih latvic in loncev na spominkarstvo, ki bi lahko zadovoljevalo potrebe domačega in morda celo tujeje trga, pa tudi izdelovalcem bi več neslo.

Zastopniki zavoda so pri nekaterih szentjernejskih lončarjih pregledali delavnice in si vzeli nekaj takih predmetov, ki so že podobni spominkarstvu, in jih celo razstavili na zagrebškem velesejnu, kjer so takoj vzbudili pozornost obiskovalcev. Nekateri so želeli skleniti pogodbe, česar pa zavod ni mogel prevzeti, ker ni bilo mogoče računati na resnično serijsko izdelavo teh predmetov, kot so piščalke, človeške in živalske figurice, lepo opisane latvice in sklede

ter podobno drobno blago. Žal se tudi lončarji sami niso kdove kaj ogrevali za izdelavo takih predmetov in je tako vse skupaj šlo v pozabo.

Nikakor pa to ni prav. Zdi se, da bi se lončarstvo naše spodnje Dolenjske lahko poživilo. Treba bi bilo zato le pravih prijemov. Nedvomno bi bilo nujno urediti znosne davčne odmere in nuditi lončarjem morda tudi še kakšne drugačne ugodnosti. Na vsak način bi jim bilo treba zbuditi veselje do te obrti, ki je nekoč prehajala od očeta na sina, danes pa že izumira. Tako bi ne le ohranili stoletno tradicijo szentjernejskih lončarjev, marveč dobili novo zvrst — spominkarstvo, ki nam je nujno potrebno. Saj imajo naše trgovine sem in tja poleg klica tudi nekaj lepe keramike in steklenih predmetov ali pa predmetov iz umetne mase, vendar so — zlasti keramični — zelo dragi. Naši lončarski izdelki pa bi bili lahko mnogo cenejši — saj je ilovice na szentjernejskem polju še veliko, razen tega pa bi bili to res naši ročni izdelki, izraz našega človeka.

Tako bi se vendarle utegnilo zgoditi, da dolenjske lončene piščalke ne bi utihnile.

pe višjih forumov, na primer kongresa, moramo poznati in jih uresničevati, toda v skladu s konkretnimi razmerami in pogoji v določeni organizaciji, podjetju, občini.

Prakse, ki smo jo pravkar kritizirali, seveda ne gre posploševati. Res pa je, da taki »izposojeni« referati oziroma poročila niso redki. Preveč je posploševanja, kjer bi morali biti konkretni. Ugotovitve, stališča in sklepi morajo rasti iz žive ustvarjalne prakse tistih ljudi, katerim je poročilo namenjeno in katerih podoba bi moralo biti.

J. B.

Grdo vedenje v gostilni

Tovariš urednik!
Sem osební upokojenec, imam 74 let, zato se rad na večer s kom pogovorim. 23. februarja okoli sedmih zvečer sem šel v gostilno Majerle. Tam je bilo le nekaj gostov. Usedel sem se k mizi, ki je bila prazna, in naročil pijačo. Pri drugi mizi sta sedela dva človeka srednjih let, ki sta bila že vinjena. Eden je povedal, da je Slavo Mukavec s Hriba pri Sinjem vrhu in se je do mene zelo neprimerno vedel. Proščajil je, naj jima plačam pol litra vina, kar pa nisem hotel. Nato je vrgel mojo stekleničko z vinom ob tla, da se je razbila.

Smatram, da je ravnal zelo grdo! Ko pride starejši človek v gostilno na kozarček vina, ga želi v miru uživati, omenjena pa sta mi očitala tudi pokojnino in izjavljala, da sta kmeta in kot taka plačujeta za upokojece, kar pa ni res.

Hotel bi opozoriti vse razgrajče, ki se ne znajo dostojno vesti v javnih lokalih, naj puste starejše ljudi pri miru, da lahko uživajo to, kar so si z delom priborili!

Jože Rastresen, Stari trg ob Kolpi 35

Zakaj zamude?

Tovariš urednik!
Autobus, ki vozi zjutraj na prosti Novo mesto—Bršljin, ima skoro vsako jutro zamudo, včasih pa celo izostane. Potniki, ki se ga poslužujemo, prezebamo na postajališčih in čakamo. Res ne vemo, zakaj zamuja. Ali sofer nima ure, da bi vedel za točen čas?

Zjutraj se vsem muči v službo, ker posod zahtevajo točnost. Ali pri podjetju Gorjanci ni tako? Sprašujemo se, kakšno je notranje poslovanje tega podjetja, če je že na zunaj tako netočno. Ali smo Novomeščani res zadnji v prometu? Razumeli smo zamudo, ko je bila cesta močno zasnežena in v času polsedice, ob normalnem stanju ceste pa opravičila ni!

Vsi, ki se vozimo z autobusom

Še o pošti Videm-Krško 3

Na članek »Zakaj ukinitve pošte Videm-Krško 3?«, ki je bil objavljen v Dolenjskem listu št. 8, 18. 2. 1963, odgovarjam:

V Videm-Krškem poslujeta dve pošti. Vsaka ima svojo telefonsko centralo in svoj krog telefonskih naročnikov. V telefonsko centralo pošte Videm-Krško 1 jih je vključenihih 75, v telefonsko centralo pošte Videm-Krško 3 pa 12.

Medkrajevni telefonski promet naročnikov pošte Videm-Krško 3 in krajevni telefonski promet med naročniki obeh pošt se vrši s posredovanjem telefonskih obeh central in samo v delovnem času pošte Videm-Krško 3. Ta opravlja telefonsko službo samo ob delavnikih v zimskem času od 8. do 13. ure in od 16. do 18. ure ter v letnem času od 8. ure do 13. ure in od 17. do 19. ure. Telefonska centrala pošte Videm-Krško 1 pa opravlja neprekinjeno službo ob delavnikih, nedeljah in praznikih. Le nekaj telefonskih naročnikov ima stalni telefonski spoj v času, ko pošta Videm-Krško 3 ne posluje.

Da bi se telefonski naročniki lahko posluževali telefona v vsakem času dneva in noči, bomo še v I. polletju letos položili kabl čez most, kar bo omogočilo preključitev vseh naročnikov v telefonsko centralo pošte Videm-Krško

1 in ukinitve poslovanja telefonske centralo pri pošti Videm-Krško 3. Pri tej pošti bo pa ostala javna telefonska govornica za potrebe ljudi, ki niso telefonski naročniki. S tem ukrepom se bo kvaliteta telefonske službe brez dvoma znatno zboljšala. S predvideno zgraditvijo avtomatske telefonske centralo pa bodo telefonske usluge še kvalitetnejše.

Po ureditvi telefonskega prometa bomo poskrbeli, da bo tudi ostali PTT promet opravljen kvalitetno in smotrno. Če bodo pri tem potrebni posebni ukrepi, jih bomo izdali v sporazumu z uporabniki naših uslug in v njihovem interesu.

Podjetje za PTT promet, Novo mesto

Prepovedana pustna zabava?

Tovariš urednik!

Kot vsako leto so se tudi letos vršile po večjih krajih naše domovine pustne prireditve, o katerih je pisal tudi naš tisk. Zanima pa me, zakaj je bila že napovedana pustna zabava na pustni torek v Sentjerneju prepovedana. Kolikor mi je znano, organizatorji te prireditve niso imeli v programu ničesar protizakonitega ali pa kaj takega, da bi lahko ogrozilo javno moralo. Zato mislim, da uslužbenci postaje LM v Sentjerneju niso imeli nobenega pravega povoda, da so prireditve zabranili. Če pa bi kdo smatral, da je bil v pustni kroniki neupravičeno prizadet, ali da je bil prizadet njegov ugled, bi se lahko proti organizatorjem prireditve poslužil vseh zakonitih sredstev, da bi dobil zadoščenje. Mislim, da kritika nekaterih negativnih pojavnov v našem družbenem pa tudi zasebnem življenju, pa četudi je izražena v zabavnem tonu, ni protizakonita, ker sicer ne bi smel pri nas izhajati noben humoristični list, niti ne bi smelo biti na primer oddaj našega Ješka v ljubljanskem radiu.

JOŽE NOVAK, Dobravica 10, p. Sentjernej

OPOMBA UREDNIŠTVA:

Glede gornjega pisma smo se telefonično obrnili na Postajo LM v Sentjerneju, kjer so nam pojasnili: organizatorji pustnih zabav so prvi del maškarade v nedeljo izvedli v redu. Nato so bili pozvani, da poderejo kip iz snega, ki so ga postavili na tgru in ki je postal predmet zgražanja; zaradi otrok je bilo kip treba odstraniti. Maškarada ni bila prepovedana tudi za torek; verjetno je je ni bilo zaradi užaljenosti obeh glavnih organizatorjev, ki sta bila povabljeni na Postajo LM, da bi pokazala besedilo pustne kronike. Tam sta besedilo raztrgala in ga hotela vreči v peč, dobila pa sta ga nazaj. Maškarade ni nihče prepovedal in bi lahko bila.

Potrebujem denarja, ne vina!

Tovariš urednik!

2. I. 1963 sem z invalidsko organizacijo v Semiču oziroma s predsednikovo ženo in blagajnikom sklenila ustno pogodbo za čiščenje dvorane TVD Partizan, ki jo je ta organizacija najela za silvestrovanje. Obljubili so mi 3000 dinarjev za delo, posebej pa povračilo stroškov za material. Tako so mi navadno plačevale vse organizacije. Ko sem delo opravila, so mi prinesli za vse skupaj 1500 din, kar pa sem odklonila, ker me

Poslušal sem poročilo na nekem občnem zboru. Tedaj se mi je zadelo, da ga ne poslušam prvič. Spomnil sem se, da sem nekaj podobnega bral v časniku. Kasneje sem ugotovil, da je referent nekatere odstavke dobesedno prepisal iz uvodnika in govorov uglednih političnih oseb. Kakšno misel je samo spretno preoblikoval. Podrobnejša »analiza« je ugotovila, da je bilo poročilo »skrpano« iz iztrganih odstavkov iz enega uvodnika, treh govorov, enega intervjuja in enega kongresnega poročila. Ugotovitve, ki so bile v drugačnem kontekstu in na drugi tribuni podane za republiko in federacijo, so bile v tem poročilu proglašene za ugotovitve o stanju v osnovni organizaciji.

Ali je v tem kaj narobe? Gotovo je, da moramo prebrati precej literature in s pridom rabiti dokumentacijo, ko se lotimo sestavljanja referata oziroma poročila. Pregledati moramo, ali so stališča, za katera se bomo zavzemali, v skladu s širšimi interesi, poiskali jim bomo ideološke okvire. Ne katere svoje ugotovitve bomo podkrepili tudi s citati iz govorov vodilnih političnih delavcev, iz programa itd. Toda ničesar si ne bomo prisvojili in proglašali za svoje. Ne le zato, ker to ne bi bilo lepo, temveč tudi zavoljo tega, ker bi s tem stvari bolj škodili, kot pa koristili.

Ne smemo podcenjevati ravni politične in splošne razgledanosti ljudi. Tudi drugi ljudje bero časopise. Le kaj si bodo mislili o nas, če bodo odkrili, da smo si kakšno misel, ki so jo prebrali v časniku, prisvojili? Če bomo na primer ugotovitve, ki sicer velja za vso Jugoslavijo, ne odseva pa stanja v našem podjetju, pripisali sebi, bomo s tem potvorili stanje, namesto da bi prikazali takšno, kakršno je. S tem bomo vrgli na kocko celotno poročilo, ker bodo udeleženci podvomili tudi v druge ugotovitve, misleč, da so iz istega testa. Zakaj ne bi raje citirali ugotovitev, ki velja za vso Jugoslavijo, hkrati pa odkrito priznali, da v našem pod-

jetju ni tako in predlagali, kaj bi bilo treba storiti, da bi se stanje popravilo!

Preveč posplošena poročila so škodljiva, ker ne spodbujajo odkrivanja resničnih problemov in ker nam ne omogočajo poiskati najustreznejših rešitev. Premalo je, če referat ponavlja že znana načela, ki so jih ljudje že večkrat slišali in o njih brali. Bolj važno je, kako ta načela uresničiti. Načelom je treba dodati prakso, v luči načel je treba graditi in preverjati konkretno politiko. Včasih je kljub načelnemu referatu živahna, konkretna razprava, toda to je treba pripisati predvsem visoki zavesti razpravljavcev, ki se ne zadovoljijo z referatom, izgubljam jim se v posploševanju, v deklaracijah, ki niso odsev konkretnih razmer in potreb — ki se izogibajo resničnih problemov. To pa se ne zgodi zmeraj. Včasih takšen referat zapelje razpravo, kot temu pravimo, »na stranski tir«, kjer se ne morejo rojevati učinkoviti sklepi in uspešni delovni programi in kjer je tudi razprava zelo splošna, odtrgana od življenja.

Druga napaka so referati oziroma poročila, ki niso sad kolektivnega dela, temveč pogledi in stališča posameznika, to je referenta. Tudi to ni dobro. Če podajamo poročilo v imenu odbora, potem morajo biti tudi ugotovitve in stališča rezultat izmenjave mnenj, stališč in predlogov, ki so rešitev. Predsednik odbora nima nujno zmeraj o vsem prav.

Pisanje ni prva in zadnja faza dela pri sestavljanju poročila. To je le pismeno oblikovanje ugotovitev, stališč in predlogov, ki so rezultat daljših razprav, objektivnih analiz, skratka — delo širšega kroga ljudi. Ni res, da je mogoče sestaviti dobro poročilo s spretnim prepisovanjem iz časnikov in revij ter knjig. To so lahko samo pomagala. Se prej pa je treba pozorno in natančno proučiti opravljeno delo, o katerem bomo poročali, napake in uspehe, rešene in odprte probleme, negativne in pozitivne pojave, perspektive itd. V roke bomo vzeli tudi literaturo, toda ne zato, da bi jo prepisovali. Z njeno pomočjo si bomo zgradili teoretični okvir. Praktičnim ugotovitvam in stališčem bomo dali teoretično jasnost, ideološko trdnost. Pri tem bomo ugotovili, ali je bilo naše delo v skladu z načeli, s širšo politiko in s smernicami višjih forumov. Ne bomo pa »prikrojevali« kongresnih referatov in poročil, časopisnih člankov in drugega, ker bi se s tem izpostavili nevarnosti, da bi prikazovali stanje, kakšno v resnici

V Bagdadu je izredno vojaško sodišče začelo v torek soditi petnaštim oficirjem in vojakom, ki so obtoženi, da so poskušali organizirati upor proti revolucionarnemu gibanju, ki je vrglo z oblasti režim premiera Kasema. Pred istim vojaškim sodiščem je tudi skupina članov iraške Komunistične partije, ki so prav tako obtoženi, da so se »z orožjem upirali iraški revoluciji«.

Posebno vojaško sodišče v Parizu je obsodilo 14 teroristov, ki so bili obtoženi poskusa atentata na predsednika de Gaulle. Na smrt so bili obsodeni glavni obtoženci, šest bivših oficirjev. Na dosmrtno ječo so obsodili štiri udeležence pri poskusu atentata.

Atenska policija je napadla mladince, ki so protestirali proti vladnemu predlogu za revizijo ustave. V spopadu je bilo ranjenih več demonstrantov. To je bila prva javna demonstracija proti reviziji ustave izven parlamenta.

Njegovo delo pa ni bilo omejeno samo na pravniško delo, temveč je vstopno vplival tudi kot socialen, napreden človek na svoje sodelavce na sodišču pa tudi izven sodišča, kar je bilo zelo važno za njihovo pravilno usmeritev. Takoj po okupaciji je skupno z njimi aktivno posegel v organizacijsko delo Osvobodilne fronte v Novem mestu, zlasti na okrožnem in okrajnem sodišču. Okupator ga je zaradi tega odpeljal v zloglasno taborišče na otoku Rabu. Tudi tam Silverij Pakiž ni prenehal z delom za Osvobodilno fronto, in ko se je po kapitulaciji Italije vrnil v Novo mesto, se je takoj zopet vključil v delo in čep prav že precej v letih, odšel v partizane. Kot delegat za novomeško okrožje se je udeležil Kočevskega zbora, sodeloval je na zboru pravnikov na Suhorju pri Metliki. Kot član rajonskega odbora Osvobodilne fronte je sodeloval na raznih konferencah. Izvoljen je bil tudi v okrožno volilno komisijo.

Silverij Pakiž

Po kratki bolezni je 23. februarja 1963 umrl v Ljubljani sodnik Vrhovnega sodišča Ljudske republike Slovenije Silverij Pakiž. Mnogo prera je odšel od nas, splošnovan kot človek napredne miselnosti in kot odlični pravnik, ki je zavzemal zelo viden položaj med slovenskimi pravniki.

Rojen v Ribnici na Dolenjskem 1894. leta, se je po končanih pravnih študijah posvetil sodniškemu poklicu. Kot sodnik je prišel več let pred drugo svetovno vojno na okrožno sodišče v Novo mesto, kjer je pokazal izredne vrline kot sodnik v civilnih zadevah. Svoje bogato pravno znanje je posredoval z velikim prizadevanjem in nesebičnostjo mlademu sodniškemu naraščanju, pa tudi sicer je s svojim velikim znanjem veliko prispeval h kvaliteti okrožnega sodišča v Novem mestu.

Poleg rednega in obsežnega pravniskega dela pa je Silverij Pakiž opravljal po osvoboditvi še celo vrsto odgovornih nalog pri graditvi socializma: v raznih komisijah, v strokovnih organizacijah slovenskih pravnikov, do svoje smrti je bil član glavnega odbora Zveze društev pravnikov Ljudske republike Slovenije, važno pa je bilo tudi njegovo zelo aktivno delo v komisiji za divše politične zapornike, internirance in deportirance.

O partizanskem sodstvu, o problemih novega sodstva in o pravosodju je pokojnik napisal vrsto strokovnih člankov, pa tudi daljši članek o življenju in trpljenju internirancev na otoku Rabu. Za neutrudno in izredno kvalitetno delo je prejel visoka odlikovanja, vsi ki smo ga poznali in z njim sodelovali pred vojno, med okupacijo in po osvoboditvi, pa ga bomo ohranili v trajnem spominu kot vzor človeka in delavca intelektualca. D. G.

Kri, ki rešuje življenja

Pretekli teden so darovali kri na novomeški transfuzijski postaji: Marija Prhne, Kristina Švrt, Jožefa Bobič, Eli Smuk, Marija Blažič, Slavica Puth, Marija Kastelic, Marija Plantan, Cveta Rzenberger, Marija Segar, Jože Sobar, Marija Butala, Anica Skantar, člani kolektiva Industrije perila Novo mesto; Anica Mugerli, gospodinja iz Semiča; Marija Pavšič, gospodinja iz Orešja; Anton Srebrnjak, posestnik z Velikega Slatnika; Franc Gazvoda, upokojenec iz Brusnic; Jakob Gazvoda, posestnik iz Brusnic; Marija Božič, gospodinja iz Brusnic; Mihaela Rukše, gospodinja iz Brusnic; Jožefa Ban, gospodinja iz Brusnic; Antonija Skupek, gospodinja iz Dolnjega Suhadola; Marija Srebrnjak, gospodinja iz Dolnjega Suhadola; Marija Čopič, gospodinja iz Brusnic; Franc Janc, delavec iz Brusnic; Jože Lukše, posestnik iz Brusnic; Jožefa Medle, delavka iz Brusnic; Marija Drganec, gospodinja iz Brusnic; Jožefa Berkopec, gospodinja iz Brusnic; Marija Volčjak, gospodinja iz Dolnjega Suhadola; Marija Sašek, gospodinja iz Dolnjega Suhadola; Marija Srebrnjak, gospodinja iz Dolnjega Suhadola; Rozj Gazvoda, delavka iz Brusnic; Alojz Božič, član kolektiva ObLo Novo mesto; Franc Krnc iz Industrije motornih vozil, Novo mesto; Franc Tramate, član kolektiva »Pionir«, Novo mesto.

Iz osnutka zakona o pokojninskem zavarovanju

Sekretariat zveznega izvršnega sveta, ki je na podlagi številnih razčlemb in proučevanja pripravil ta osnutek, predlaga nov sistem pokojninskega zavarovanja; imel bo znatno več prvin pravega zavarovanja in bo hkrati ustrezal današnjim razmeram, sistemu dohodka in nagrajevanja ter ki bo v skladu z novim položajem proizvajalcev.

Osnutek popravlja vse tisto, kar se je v sedanjem pokojninskem sistemu preživelo, prav tako predvideva celo vrsto novosti; če bodo sprejete, bodo pomenile zakoniteve tistih načel v zavarovanju, ki jih poudarja nova ustava in ki se skladajo tudi z željami naših občanov. Seveda je osnutek dejansko le gradivo za razpravo in ga lahko samo tako tolmачimo.

Predloženi sistem pokojninskega zavarovanja med drugim predvideva:

- različne možnosti za pridobitev pravice do pokojnine in ugodnejše pogoje glede starostne meje;
- prostovoljno pokojninsko zavarovanje;
- možnost, da se starostno zavarujejo tudi nezavarovane osebe;
- dodatne pokojnine za zavarovance, ki bodo to želeli;

- obvezno pokojninsko zavarovanje obrtnikov;
- možnost, da bi izvedli tudi splošno pokojninsko zavarovanje kmetov na podlagi predpisov, ki bi jih sprejela republika;
- povečanje odstotka za obračunavanje nepolne pokojnine;
- povečanje polne pokojnine na 85 odstotkov osebne dohodka zavarovane; — možnost nadaljevati delovni odnos tudi po sedanjem 35-letnem oziroma 30-letnem polnem službovanju.

Pogoji za pridobitev pokojnine

Po predvidevanjih si lahko zavarovavec pridobi pokojnino s kombiniranjem starosti in pokojninskega staža z ugodnejšimi pogoji kakor doslej.

Starostno pokojnino si pridobijo moški, ki so izpolnili 25 delovnih let in 60 let starosti, ženske pa z 20 službenimi leti in 55 leti starosti. V tem primeru se meja za dosego nepopolne starostne pokojnine zmanjša od 65 na 60, staž pa se poveča. Menijo, da ta sprememba ustreza starostni strukturi zavarovancev, ki odhajajo v pokoj. Prav tako predvidevajo, da se bo začetni odstotek za obračunavanje nepolne pokojnine povečal od 40 do 60 odst. Ta sprememba bi omogočila, da bi tudi zavarovanci, ki gredo v pokoj z minimalnim stažem, dobili znatno večjo pokojnino, kakor jo imajo zdaj.

Daljši staž in znatno večja pokojnina

Spremenjeni so pogoji tudi za pridobitev polne starostne pokojnine. Moški morajo imeti 40, ženska pa 35 let staža. Pokojnina, pridobljena po izpolnitvi teh pogojev, bo znatno večja, kakor je bila doslej — znašala bo 85% osebne dohodka, v tem ko znaša zdaj 72,25%.

To spremembo predlagajo iz več razlogov: predvsem se je povprečni staž v obdobju od 1956 do danes povečal od 28 na 32 let; drugič — čedalje več zavarovancev odhaja v pokoj z 35 in več leti staža; tretjič — mnogi zavarovanci želijo, ko so izpolnili pogoje za pokojnino, še nadalje ostati v delovnem razmerju, ker so sposobni za delo.

Po sedanjih predpisih se zavarovancem, ki še nadalje delajo, poveča polna pokojnina za vsako leto podaljšane dela za 3 odst. Vendar bo v prihodnje drugače: delo vsakega zavarovaneca nad 35 (moški) oziroma 30 (ženske) let staža bi priznavali kot

nadalje delali, ko bodo izpolnili te pogoje. Razen tega predvidevajo tudi predčasno upokožitev, seveda, če to zavarovavec želi, s pogojem, da je moški izpolnil 30 let staža in 50 let starosti, ženska pa 25 let staža in 45 let starosti.

in bi bila ustanovljena tudi posebna zaščita v obliki minimalne pokojnine za upokožence z nepolnim stažem in nižjimi osnovami, če nimajo drugih virov dohodkov.

Pravice upokožencev, ki se vnovič zaposlijo

Po sedanjih predpisih imajo beneficirani staž rudarji, kesonci, potapljači in piloti. Ta pravica bo ljudem, ki delajo v posebno težavnih pogojih, zagotovljena tudi v novem sistemu. Razen tega bodo v sodelovanju s sindikatom in drugimi organizacijami proučili, ali bi bilo upravičeno beneficirani staž priznati še nekaterim kategorijam zavarovancev. To vprašanje bi uredili s posebnim predpisom zvezne ljudske skupščine.

Kako pa bodo uravnavali

primere, kadar se bodo upokoženci vnovič zaposlili?

Projekt novega predpisa predvideva tudi to možnost. V prihodnje bi namreč poleg plače lahko dobivali tudi polovico pokojnine samo tisti zavarovanci, ki so dosegli pokojnino s polnim pokojninskim stažem 40 let (moški) oziroma 35 let (ženske), če bi se vnovič zaposlili. Zavarovanci, ki se znova zaposlijo, pa so dosegli pokojnino z manjšim stažem, ne bi prejeli polovico pokojnine, namesto tega pa bi se jim nova zaposlitev vračunala za povečanje staža in za določitev nove pokojnine.

Izjema glede tega bi bili učenci družinske pokojnine, ki so njihove pokojnine razmeroma nizke, tako da to ne bi vplivalo na izplačilo pokojnine, če bi se zaposlili do polovice delovnega časa.

Zasebni obrtniki uživajo za sedaj pravico do zdravstvenega zavarovanja, vtem ko je njihovo pokojninsko zavarovanje odloženo do sprejetja novega zakona. Načrt predvideva obvezno pokojninsko zavarovanje samostojnih obrtnikov

Občani, ki na podlagi zakona ali pogodbe niso pokojninsko zavarovani, se lahko prostovoljno zavarujejo za osebno ali družinsko pokojnino s pogojem, da se obvežejo plačevati določeni prispevek po posebni tarifi.

Ze zavarovani občani imajo možnost, da se zavarujejo za dodatno pokojnino. Plačevali bi ustrezni prispevek in bi si tako lahko zagotovili dodatno pokojnino zase osebno, prav tako pa tudi za družinske člane.

Slednjic predvidevajo tudi možnost, da bi ustanovili obvezno pokojninsko zavarovanje kmetov. Ta pravica bi bila regulirana s posebnimi zveznimi in republiški predpisi.

Številni bralci in naročniki našega lista so nas prosili, naj bi o osnutku novega pokojninskega zakona tudi Dolenjski list napisal kaj več. Na skupni seji odbora za ljudsko zdravstvo in socialno politiko zveznega zbora in odbora za vprašanje dela in socialnega zavarovanja zbora proizvajalcev zvezne ljudske skupščine so pred kratkim že začeli s predhodnimi razpravami o osnutku tega zakona. Osnovno načelo novega zakona je: pravice iz pokojninskega zavarovanja temeljijo na vložnem delu in se določajo v odvisnosti od višine in trajanja vložnih prispevkov v sklad pokojninskega zavarovanja. Zbrali smo iz dosedanjih razprav nekaj najvažnejših misli in predlogov, vendar pa pripominjamo, da gre povsod še samo za razpravo o osnutku novega pokojninskega zakona.

redni staž z rednim povečanjem odstotka za določanje pokojnine vse do 40 (moški) oziroma 35 (ženske) let staža.

Po želji tudi predčasna upokožitev

Razen tega bi imeli zavarovanci možnost, da bi šli v pokoj tudi, preden bi izpolnili pogoje za redno starostno pokojnino (polno ali nepolno). To pravico bi imeli moški, ko bi izpolnili 35 let staža in 55 let starosti, ženske pa, ko bi izpolnile 30 let staža in 50 let starosti.

Ti pogoji so dejansko enaki sedanjim pogojem za polno pokojnino in bi zaradi tega bila tudi nova pokojnina na sedanji ravni, razen da bi se nekoliko povečala zavarovancem, zaposlenim na delovnih mestih, za katera se zahteva strokovna izobrazba kvalificiranega delavca. Zavarovanci imajo pravico sami odločati, ali bodo šli v pokoj ali pa bodo še

Kako se bo določala pokojninska osnova

Glede osnove zavarovanja se novi predlagani sistem bistveno razlikuje od sedanjega.

- Kakor predvidevajo, bi določili pokojninsko osnovo na podlagi povprečja osnov, ki so bile določene za preteklih 10 let, če pa je to za zavarovanca ugodnejše, v katerem koli nepretrganem desetletnem obdobju.

In še neka novost: zavarovanci bi imeli možnost po lastni želji izbrati kako višjo osnovo zavarovanja, kakor je tista, po kateri bi bili razvrščeni po predpisih, seveda s pogojem, da sami izplačajo razliko prispevka.

Predvidevajo, da bi bila najnižja osnova 12.000, najvišja pa 96.000 din. Zavarovancem, ki imajo najvišji osebni dohodek, bo višina pokojnine omejena. Prav tako je zagotovljena tudi zaščitna raven najnižje osnove

Ze prve razprave o osnutku novega zakona o pokojninskem zavarovanju so opozorile na to, da bi bilo treba v osnutku zakona določiti načela za prevedbo pokojnin, tako da bi odpravili dosedanje razlike v pokojninah, ki so bile odmerjene oziroma prevedene po prejšnjih predpisih o socialnem zavarovanju.

Praksa, zlasti še številni upravni spori pred sodišči, nam zgovorno dokazuje, da so dosedanje razlike v pokojninah zelo resen in z družbenega vidika zelo pomemben problem.

Prizadeti upokoženci ne govore brez osnove o dveh ali celo več skupinah upokožencev, katerih pokojnine se zelo razlikujejo — čeprav so delali na istih delovnih mestih — pač glede na to, kdaj so bili upokoženi. Pri tem so seveda najbolj prizadeti tisti, ki so bili upokoženi po zakonu o socialnem zavarovanju delavcev in uslužbencev iz 1. 1950 ter po uredbi o določanju in prevedbi pokojnin in invalidnin iz leta 1952 in nato prevedeni po določbah zakona o pokojninskem zava-

rovanju iz leta 1957 oziroma o invalidskem zavarovanju iz leta 1958; torej zavarovanci, ki so bili upokoženi pred 1. 1. 1958 oziroma invalidsko upokoženi pred 1. 1. 1959.

Njihove pokojnine so občutno manjše od pokojnin tistih, ki so bili upokoženi po omenjenih datumih. In teh razlik niso odpravile riti kasnejše novele zakona, temveč so jih samo deloma omilile.

Naj navedemo samo dva primera: pokojnina zavarovance I. kategorije (delovno mesto uslužbenca z visoko strokovno izobrazbo) s 25 ali več leti delovne dobe, ki je bil upokožen pred 1. 1. 1958 oziroma 1. 1. 1959, znaša po IV. noveli zakona 27.100 dinarjev, polna pokojnina zavarovance na istem delovnem mestu, ki je bil upokožen po omenjenih datumih, pa lahko doseže glede na povprečni mesečni znesek plač tudi do 88.550 dinarjev.

Podobno znaša pokojnina delavca II. kategorije (delovno mesto visoko kvalificiranega delavca) s 25 ali več leti delovne dobe, ki je bil upokožen pred 1. 1. 1958 oz. 1. 1. 1959, po IV. noveli zakona 21.300 dinarjev, polna pokojnina njegovega tovariša z istega delovnega mesta, ki je bil upokožen po omenjenih datumih, pa lahko doseže tudi 30.000 dinarjev.

Pa tudi pokojnine zavarovancev, ki so bili upokoženi po 1. 1. 1958 oziroma 1. 1. 1959 se znatno razlikujejo, ker se razvrstijo v ustrezni zavarovalni razred in s tem tudi višina pokojnine ravna po povprečnem mesečnem znesku osebne dohodka, ki ga je dosegel zavarovavec v določenem obdobju dela pred upokožitvijo. Zaradi stalnega

porasta osebnih dohodkov iz leta v leto pa se tako spet pojavljajo manjše ali večje razlike v višini pokojnine zavarovancev, ki so delali na istih delovnih mestih, a so bili prej ali kasneje upokoženi.

Razumljivo je, da prizadeti upokoženci povsem upravičeno pričakujejo, da bo novi zakon o pokojninskem zavarovanju končno rešil problem razlik v pokojninah. Tako je predsedstvo njihove zveze predlagalo, naj bi ob prevedbi dosedanjih pokojnin izvedli hkrati valorizacijo, tako da bi za osnovo pri odmeri višine pokojnine vzeli povprečno višino osebnih dohodkov v posameznih panogah na dan, ko bo začel veljati novi zakon.

Prav tako bi kazalo razmisliti tudi o predlogu, ki ga zadnje čase pogosto slišimo, — naj bi hkrati uvedli letno zviševanje pokojnin za toliko odstotkov, kolikor se povprečno v tistem letu povečajo osebni dohodki v gospodarstvu: tako bi se najenostavnije izognili nastajanju novih razlik v pokojninah in ponovnem oblikovanju skupin »starejših« in »mlajših« upokožencev.

Iz Loke pišejo

• Tudi loški gasilci so imeli občni zbor, na katerem so ugotovljali pretekle uspehe in govorili o bodočem delu. Lansko jesen so kupili mali tovorni avtomobil, ki ga bodo uporabljali tudi za prevoze domačinom po znižanih cenah. Gasilci imajo težave z oblekami, ker so stare že zelo slabe. V bodoče nameravajo več pozornosti posvetiti vzgoji mladega rodu, da bodo tako pridobili mlad gasilski naraščaj.

Ugodnosti za udeležence NOV

PREDVIDENE V NOvem ZAKONU O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

V osnutku novega zakona o pokojninskem zavarovanju so za udeležence NOV predvidene določene ugodnosti. Tako bodo imeli udeleženci NOV pred letom 1943 in udeleženci španske državljanske vojne pravico do starostne pokojnine: moški, ko dopolni 35-letni pokojninski staž, ženska pa 30-letni, ne glede na starost; dalje moški, ki dopolni 55, ženska pa 50 let starosti, če ima najmanj 15 let pokojninskega staža, od tega najmanj 10 let delovnega staža. Zadnjim lahko posebna republiška komisija prizna pravico do starostne pokojnine ne glede na njihovo starost.

Nosilec partizanske spomenice 1941, ki pridobijo pravico do starostne pokojnine pod navedenimi pogoji, pripada polna pokojnina tudi v primeru, kadar je njihov pokojninski staž manjši kot 35 let (moški) oziroma 30 let (ženske).

Za ostale udeležence NOV, ki si pridobijo pravico do starostne pokojnine, znaša pokojnina 50 odst. pokojninske osnove za dovršenih 15 let pokojninskega staža. Za vsako nadaljnje izpolnjeno leto pokojninskega staža se zviša moškemu za 2,5 odst., ženski pa za 3,3 odst. — toda največ do vsote polne pokojnine.

Zavarovancem, udeležencem NOV pred 9. septembrom 1943, se zveča vsota pokojnine, kolikor bo pokojnina manjša od polne pokojninske osnove: udeležencem od 1943 do 1944 za 30 odst., udeležencem od 1945 za 10 odst. To zvišanje pa ne sme preseči vsote polne pokojnine.

Vojnim ujetnikom po 6. aprilu 1941 in internirancem, ki so aktivno in organizirano sodelovali pri delu za NOV, se zviša vsota pokojnine za 30 odst., če nimajo polne pokojnine, toda največ do vsote polne pokojnine.

Družinskim članom borcev NOV in članom družin španskih borcev ter oseb, padlih v sestavi jugoslovanske vojske, pa tudi oseb, ki so jih okupatorji ali njihovi pomagači ubili ali pa so umrle v zaporu, koncentracijskem taborišču za vojne ujetnike, v internaciji, na prisilnem delu ali v begunjskih taboriščih, se prizna pravica do družinske pokojnine, ne glede na dolgotrajni staž padlih oziroma umrlih oseb, če so le-te bile neposredno pred okoliščinami, ki so povzročile njihovo smrt, v delovnem razmerju. Prav tako se bo priznala pravica do družinske pokojnine članom tistih oseb, ki so umrle za posledicami navedenih okoliščin, če so umrle v času enega leta po koncu vojne.

Alenka Gerlovič: NOSA IZ KONJSKEGA (Ohrid, 1955)

Mešetarstvo na tehtnici pravice ali: potrošnik obtožuje!

»In vino veritas« — v vinu je resnica, trdi stari rimski pregovor, tokrat pa smo iskali resnico o vinu. Šest dni smo sledili procesu proti Stanku Iljažu, Milenu Petroviću in Ljubu Belogrlicu. Pred nami se je razgrnila resnica o vinu, ki je, pomešano s podkupovanji, z zlorabami in goljufivimi odnosi, odhajalo na zunanji trg. To slednje so kanili v vino ali pa pomagali primešati obtoženci. »Izkupiček« (naj že v začetku poudarimo, da ni bil majhen) pa je plačal naš potrošnik.

Poročali smo že, da se je proces proti Stanku Iljažu in soobtožencema začel 25. februarja. V soboto, 2. marca, je bil po sklepu sodnega senata preložen za nedoločen čas, ker je obramba obtožencev vztrajala, naj senat zaslíši Aleksandro Pečnik, ki je tačas v bolnišnici, in Rista Vučetića, ki je bil predstojnik obtoženega Petrovića. Tokrat obširneje poročamo o dosedanjem razpletu procesa.

Kopica nezakonitih postopkov, goljufij, podkupovanj, potvarjanj in poneverb v približno 6 letih izvozne dejavnosti Vina Brežice, ki jo je vodil obtoženi Iljaž, je tako velika, da bomo lahko posredovali le drobec vsega, kar je prišlo na dan v preiskavi in dosedanjem procesu. Ze v tem drobcu pa je, žal, toliko umazanije in tako malo navadne človeške poštenosti, da se potrošnik lahko pač upravičeno naježi.

Ker smo v eni izmed zadnjih števk bralce obširneje seznanili z vsebino obtožnice, tega ne bomo ponavljali. Na kratko: na račun izvoza naravnega vina za industrijsko (lažne navedbe v carinskih deklaracijah) je obtoženi

Iljaž neupravičeno »prislužil« svojemu podjetju nekaj več kot 11 in pol milijonov dinarjev. Hkrati s tem pa je dopuščal tujim tvežem, ki so to vino kupovale, da so blago, ki so ga v zameno zanj prodajale naši državi, zaračunale za okoli 120 tisoč dolarjev dražje. Neizpodbitno je, da je teh 120 tisoč dolarjev plačal naš potrošnik, ko je uvoženo blago kupoval v trgovini. Obtožnica hkrati z naštetimi očita Iljažu ter Milenu Petroviću in Ljubu Belogrlicu, da so dajali ali sprejemali podkupnine, zlorabljali službeni položaj in izdajali uradno tajnost, obtoženega Iljaža pa poleg naštetega dolži tudi tega, da je ponarejal uradne listine in se osebno okoriščal.

»Skromen« honorarček ...

Preiskovalni postopek proti obtoženemu Iljažu je pred senatom okrožnega sodišča trajal 2 dni in pol. V prvem delu zaslišanja se je obtoženeec zagovarjal zaradi podkupovanja. Nепrepričljivo je pojasnjeval, zakaj je podjetje nakazovalo soobtožencu Petroviću 8 tisoč dinarjev honorarja skozi 3 leta in tri mesece. Trdil je, da je bilo to plačilo za tehnične posle, ki naj bi jih Petrović opravljal, se izgovarjal, da je bil to takrat splošen pojav, menil je, da je bil to samo »honorarček«, toda na tožilčev vprašanje, koliko

delavcev v podjetju »Vino« je imelo v letih 1956, 1957 in 1958 mesečne dohodke 8 tisočakov, je ostal brez besed. Marsičesa se ne spominja več, marsičesa ne more pojasniti... Na dan je prišla skrivnost o dežnem plačilu, ki ga je »podaril« Petroviću, o aktovki, ki je ostala sredi leta kot »novoletno« darilo na mizi viceguvernerja Narodne banke v Beogradu, zviša se in skuša pojasniti, zakaj je gostil soobtoženca Petrovića in Belogrlicu, kot »rešilni« izgovor pa kaj rad navaja dejstvo, da so bili takšni načini poslovanja tiste dni v modi...

Pet tujih firm, »industrijsko vino« avtomobili in še kaj

V spornih kupčijah z inozemstvom je sodelovalo pet tujih firm, ki se v poslih pojavljajo skozi vseh 6 let. Kupovale so »industrijsko« vino, ki ga je dobavljalo obtoženeec. Kot je pokazala preiskava, je bilo to večji del naravno vino. »Vino« Brežice pa je tako dobivalo na račun davčnih olajšav in izvoznih premij za 92 odstotkov višjo kupnino. Tujim kupcem je moral, kot trdi, zaradi slabe kvalitete vin, ki smo jih poslali, ali pa zaradi drugih neporavnanih terjatev (na primer izposojnina za vinske clisterne, ki so jih poslali k nam) večjih tudi popuščati. Kljub temu pa so bile tuje firme tako navdušene nad slabimi kupčijami, da so spomladi 1956 poslale »v dar« kar dva avtomobila: Mercedes in Cadillac, »Podarjenis Mercedes

je skoraj 6 let uporabljalo podjetje »Vino« (medtem je bil leto dni brezplačno na posodo pri OLO Trbovlje), po dveh generalnih popravilih pa ga je leta 1961 prodalo nekemu posredniškemu podjetju v Beograd za 2 milijona 300 tisočakov. Pred senatom obtoženi ni pozabil pojasniti, da je bil darovalec tako mehkega srca, da bi dal »tudi hlače dol...« Preiskava in zaslišanje priči pa sta pokazala, da sta bila oba avtomobila plačana z vinom, darilne listine pa ponarejene po nalogu obtoženca. Zelo podoben je tudi primer z ničvrednim ekspresom za kavo, ki je bil »darovana«, v resnici pa zaračunan 6 tisoč mark. Tako obsežnih poslov obtožencu, žal, ni uspelo razčistiti, preden ga je dosegla roka pravice.

Vino, morska trava, nalivna peresa in potvorjeni računi

Da kupčije za tuje firme le niso bile tako nedonosne, kot je skušal trditi obtoženi Iljaž v svojem zagovoru, se bomo prepričali na primeru, ki ga bomo osvetlili malo podrobneje.

Na jesen 1958 je obtoženi izposloval pri komiteju za zunanjo trgovino dovoljenje za izvoz vina v vrednosti 105 tisoč dolarjev in hkrati dovoljenje za uvoz blaga, ki naj bi bilo vredno 14 tisoč dolarjev. Neka tuja firma je bila Vinu Brežice, Vinu Koper in

Vinu-Export iz Umaga dolžna 14 tisoč dolarjev, eden izmed obeh tujih kupcev v tej kompenzaciji pa se je obvezal ta dolg poravnati.

Izvoženo vino je bilo obračunano po dogovorjenih cenah, marsikaj pa se je izpremenilo pri uvozu blaga. Obtoženi Iljaž je tujima kupcema dopustil, da sta blago, ki sta ga dobavila v Jugoslaviji v zameno za vino, zaračunala za okoli 20 tisoč dolarjev dražje, kot je bilo vredno. Izven te kupčije pa je dobavil neki

trebji tuji firmi v Nemčijo vino za trdo valuto. S temi sredstvi je nato v Trstu kupil nekaj več kot 94 ton morske trave za žimnice, po 76 dolarjev za tono. Nato je dal na tiskovinah neke tuje firme izstaviti račun, kakor da je ta morska trava v okviru kompenzacije dobavljena po 130 dolarjev za tono. Na enakih tiskovinah je bil na podoben način »izstavljena« račun za 11.184 nalivnih peres, ki jih je dobavitelj obračunal po 1,10 dolarja, s to mahinacijo pa so

se »podražila« na 1,80 dolarja za kos. Z omenjenima poneverbama se je obračunska vrednost blaga, dobavljenega v okviru te kompenzacije, povečala za nadaljnih 14 tisoč dolarjev. S takšnim lažnim obračunom je bila kompenzacija nadvse uspešna, obe tuji firmi sta poravnali dolg, ki sta ga obljubili plačati, vse skupaj pa je v resnici plačal naš potrošnik, ko je kupoval nalivna peresa, morsko travo in vse ostalo, kar je bilo dobavljeno v kompenzaciji...

»Izginuli« milijon, avto »Record«, tajni fondi in »ZAMOREC« pred banko ...

Da se lahko izgubi tudi milijon dinarjev, smo izvedeli na procesu. Neki tuji kupec se je zanimal za vino iz okolice Buj in Novega grada. Po dogovoru z njim naj bi Vinu Brežice dobavilo 10 vagonov naravnega in 5 vagonov industrijskega vina iz tega okoliša. V dobavah pa je »Intertrans« kot špediter pomotoma namesto 5 vagonov prekrstil v industrijsko vino 3 vagone več. Račune je bilo moči izstaviti samo po deklaracijah pri izvozu, tuji kupec pa se je kljub temu držal dogovora in je nakazal milijon dinarjev več (naravno vino je dražje!). Obračun za to dobavo še ni opravljen. Vinu Brežice je vložilo reklamacijo, kot je videti, pa se je za ta »izginuli« milijon zvedelo šele na razpravi. Ker je tuji kupec prejeto blago pošteno plačal, je najbrž ta nepojasnjeni milijon povzročil precej sivih las bančnim uslužbencem, ki si niso znali pojasniti, čigav je in zakaj je nakazan...

Obtožnica očita Iljažu, da si je protipravno prilastil 307 mark, ki jih je dobil povrnjene v Nemčiji, ko je obiskoval tečaj nemškega jezika, ter da je prav tam iz tajnega fonda dvignil 500 mark in z njimi kupil avto »Record«, katerega je nato uvozil v Jugoslavijo

in registriral na ime Antonije Popit (v številki od dne 28. februarja smo pomotoma poročali, da je bilo to opravljeno na ime Slavke Popit, kar s tem popravljamo). Obtoženi je pojasnil, da si je ob prihodu na tečaj izposodil 200 mark, ker je moral položiti kavčijo, zato smatra, da je ostal dolžan podjetju le 107 mark, ki jih je zaslužil med nadaljnjim bivanjem v Nemčiji z dnevniciami (doslej jih še ni obračunal). 400 mark je imel v »hranbi« pri Vinku Justinu, uslužbencu »Vina« v Münchnu, ta pa mu je, kot trdi Iljaž, »posodila« še 500 mark. Pozneje je le priznal, da je bilo teh 500 mark dvignjenih iz hranilne vloge v Münchnu. Hranilno knjižico je on sam dvignil pri Ferdu Rauterju v Ljubljani in jo iz Italije poslal Justinu. Najprej vztrajno trdi, da je mislil, da je ta vloga Rauterjeva osebna lastnina, pozneje se je spomnil, da je stal pred banko, kjer sta z Rauterjem skušala zamenjati dolarski ček Vinarske Brezina, »srčnica« in vztrajno taji, da bi bil prisoten pri menjavi čeka. Končno pa je le priznal na vprašanje predsednika senata, da je vedel, da je bil ček kot izvor hranilne vloge last Vinarske Brezina.

»Radar« iz Beograda

Obtoženi Milen Petrović razume obtožnico, vendar ne priznava krivde. V svojem zagovoru pa stalno izpreminja in popravlja trditve, tako da je predsednik senata prisiljen razpravo prekinjati in končno zahtevati snemanje na magnetofon. Obtoženi prizna, da je dobival mesečni honorar 8 tisoč dinarjev za usluge, ki jih je nudil obtoženemu Iljažu oziroma podjetju Vinu Brežice. Pojasnjuje, da je v zameno za to nudil telefon, stanovanje, pisalni stroj, in potrdi, da je kot referent za kompenzacije pri komiteju za zunanjo trgovino nudil tudi razne informacije o cenah blaga, o tem, kakšno blago naj »Vino« uvaža, kakšne kompenzacije bo laže speljati in podobno. Pove, da je za njim prejemale honorar Vera Djukić, vendar istočasno zatrdi, da je bila Djukićeva vedno doma, da je imela otroke in pravzaprav ni nič vedela. Namesto nje naj bi delala njegova hčerka Rajna in Djukić, prizna pa, da je vseskozi pomagal tudi on...

Iljaževa obramba, češ da je Petrović opravljal samo tehnične posle, se je ob tem precej zamajala. Obtoženi Petrović priznava, da je prejel od Iljaža plačil in nekaj steklenic vina ter da je bil nekajkrat gost Vina Brežice v Sloveniji. Brez dvoma pa je prav on obtoženemu Iljažu veliko pomagal pri izigravanju odločb o kompenzacijah in je soodgovoren za vse goljufije in umazanije, ki so v zvezi s tem nastale.

Med branjem zapisnika je nekajkrat skušal popravljaliti navedbe, ki jih je dal v preiskovalnem postopku. Nekeč ga je obiskal obtoženi Iljaž na njegovem stanovanju z dvema tujcema. Nekdo izmed njih je takrat pustil na mizi garnituro ženskega perila za njegovo hčerko Rajno in spalno srajco. V stanovanju so imeli dve prostitutki, zabavali so se tudi s strip-teasom... Na razpravi je to izpoved popravil tako, da strip-teasa ni bilo, da se je zmotil...

»Jaz nisem vsakdo!«

Obtoženi Ljubo Belogrlic se je branil zelo vzvišeno. Po uvodnem zaslišanju, v katerem je zatrjeval, da ni zakonite osnove za določilo v odločbah komiteja za zunanjo trgovino, ki govori, da morajo specifikacije vsebovati količino, artike in cene za blago, ki bo uvoženo, pojasnjuje, kako je v Brežicah na prošnjo obtoženega Iljaža izdal dopis, v katerem soglašal z uvozom nekaterih vrst blaga. Smatra,

da to, da je bil nekaj dni s svojo družino gost Vina Brežice, ne pomeni, da je jemal podkupnino, ker je bilo to v tistih dneh normalen pojav...

V nadaljnjem zagovoru označuje obtožnico v tistem delu, ki bremeni njega, kot neosnovano, češ da je smešno trditi, da bi višji zvezni uslužbenec sprejel 27 tisoč dinarjev vrsto pomembnih dolžnosti, ki jih je opravljal ali jih še

»Jeli bre Jovane, trebaš li još jednog izvoznog referenta za vaše preduzeće?...«

opraviča v zveznih organih! Očitno ne ve, da je po zaslugi soglasja, ki ga je napisal v Brežicah (v njem je rečeno, da sme Vinu Brežice uvoziti britvske aparate za britvi-

cam), uspelo obtoženemu Iljažu uvoziti 1 milijon britvic. Obtoženi Belogrlic pojasnjuje, da količine britvic v soglasju ni navedel, ker je bilo očividno, da gre za aparate s po 5 ali 10 britvicami, ki so priložene. Toda iz kompenzacije je razvidno, da je bilo uvoženih okoli 30 tisoč britvskih aparatov in 1 milijon britvic ali kar 700 tisoč britvic več, kot bi jih smelo biti...

Mar zakoni ne veljajo za vse enako?

Obtoženi Belogrlic trdi, da več kot 10-dnevni dopust, ki ga je z družino preživel v Sloveniji kot gost Vina Brežice, ni »mit« (podkupnina); kljub temu pa ga je kot vse kaže, tik pred začetkom preiskave le toliko zapekla vest, da je »Vino« nakazal znesek za te počitnice. Na vprašanje javnega tožilca, kako je kot javni uslužbenec mogel dopustiti, da ga je podjetje gostilo, odgovarja, da iz tega v tistih dneh ni nihče delal problema in da so v vseh trgovskih podjetjih »gostili«. Ko ga tožilec nato vpraša, če so mar v trgovskih podjetjih gostili vsakogar, vzroji, češ da on ni »vsakdo«, da je 15 let načelnik v zvezni ustavi... Ob novem vprašanju, ali morda misli, da zakon o javnih uslužbencih, ki prepoveduje jemati darila in gostitve, ne velja za vse, od šefa krajevnega urada pa do najvišjega zveznega uslužbenca, pa obtoženeec končno le ostane domala brez besed... Mi pa iz dejstva, da obtoženi Belogrlic doslej še ni bil suspendiran, kljub vsemu le razbiramo, da zakoni, kot je videti, le ne veljajo za vse enako.

Cetrty dan procesa, 28. februarja, se je pričel dokazni postopek z zaslišanjem prič. Zaslišane so bile naslednje priče: Alojz Strajnar, Jože Krajnar, Ferdo Rauter, inž. Anton Lesjak, Franjo Vajnštangel, Alojz Novak, Anica Godler, Marija Illovar in Viktor Kolar. Pričevanje nobene izmed navedenih prič ni bilo razbremenljivo za obtožence. Alojz Strajnar, ki je bil v letu 1958 zaposlen pri Vinarstvu v Brdih in Alojz Novak, enolog iz KZ Buje, sta potrdila, da njeni organizaciji nista prodali Vinu Brežice industrijskega vina, čeprav je bilo nato kot takšno prodano v inozemstvo. Jože Krajnar in Ferdo Rauter sta tudi pred senatom pričala o »tajnem« fondu v Münchenski banki.

Inž. Anton Lesjak in Viktor Kolar, oba iz podjetja Vinu Brežice, sta v svojih izpovedih razkrila nekaj novih dejstev, ki so pomagala osvetliti obtožnico. Inž. Lesjak je pojasnil nekaj transakcij tiste vrste, ki jih je obtoženi Iljaž opravljal v zunanjetrgovinskem poslovanju, računovodja Viktor Kolar pa je pričal o tem, kako so si izvozniki in uvozniki delili ustvarjeni dobiček, o tem, kako so tudi doma s pomočjo izposojenih faktur »izvažali« le navidezno, hkrati pa je povedal nekaj tudi o izvoznih premijah.

Najbolj zanimivo je bilo prav gotovo pričanje Franja Vajnštangla, ki je bil do 1. januarja 1963 načelnik bilančnega oddelka pri sekretariatu

za blagovni promet FLRJ. Povedal je, da je sekretariat dajal načelno soglasje za uvoz vrste blaga, ne da bi ga pri tem zanimala cena. O količinah in vrstah blaga je odločal vnaprej, za določeno časovno obdobje. Pri izdajanju dovoljenj za kompenzacije cena uvoznega blaga ni bila pomembna, ker so te cene ustvarjali uvozniki sami na osnovi ponudbe in povpraševanja.

V sekretariatu je prej opisano delo opravljal posebna komisija, v kateri so bili tudi predstavniki zbornic. Zveza trgovinskih zbornic je dajala soglasje samo v pogledu vrste blaga in količin, nikakor pa ni bila dolžna kontrolirati cene, ker je bilo to praktično nemogoče.

Na posebno vprašanje predsednika senata, ali so bili podatki o tem, kakšno blago se sme uvažati, zaupnega značaja, je pričal Franjo Vajnštangel to potrdil. Povedal je, da so v izjemnih primerih predstavnike domačih podjetij o tem obveščali, vendar je bil za to pristojen v sekretariatu za blagovni promet načelnik.

Ta trditve je močno omajala obramba obtoženega Petrovića in Belogrlicu, ki sta trdila nasprotno. Zlasti Petrović, ki je podjetju »Vino« delil »strokovne« nasvete, kaj naj uvaža, je v razpravi podarjal, da so bili takšni podatki splošno znani in da niso bili nobena tajnost...

Tako je, zelo na kratko opisano, potekal prvi del procesa proti obtožencem pred novomeškim okrožnim sodiščem. Poleg obtožencev je točneje vzeto sedel na tožni klopi tudi izvožno-uvozni sistem, ki je dopuščal, da so se »kupčije« razvijale tako, kot so se. Pravilnost takšne trditve dokazuje dejstvo, »da ni nihče kontroliral cen pri uvozu«, ki smo ga slišali na razpravi. Sodimo, da bi v sedmih letih takšnega režima pač lahko dosegli za potrošnika znosnejše cene pri uvozu tako, da bi morali uvozniki licitirati. Kdor bi ponudil ceneje, ta bi prevzel uvoz. Kljub temu pa podarjamo, da prej naštetih delstva v ničemer ne zmanjšujejo krivde obtožencev, saj je prav iz tega, da trmasto tajijo krivdo in se skušajo izvijati, razvidno, da so delali prestopke zavestno. Se enkrat ugotovljamo, da je vse goljufije, poneverbe, podkupovanja in zlorabe, ki so prišle v procesu na dan plačal naš potrošnik, ki je bil na milost in nemilost prepričan takšnim »izvoznikom« in »uvoznikom«. Prav zato pa smo v naslovu napisali, da potrošnik obtožuje.

Spet trije zasačeni „tički“

Spodnji trije primeri ponovno govorijo o pretriranem izkoriščanju družbenih sredstev, s katerimi je Zavod za socialno zavarovanje priznaval bolnikom v bolniškem staležu hranarino. Našli so se takli »staležniki«, ki so se hoteli izmuzniti roki pravice in so hlinili svojo bolezen ter v času bolezenskega dopusta počeli vse kaj drugega, kot jim je predpisal zdravnik. Kaže, da si ponekod tudi zdravniki še niso povsem na čistem, koga je res potrebno poslati na bolniški dopust, saj so nekateri pacienti sami izjavili, da jim ni treba jemati zdravil, ker se ne »počutijo tako slabotne.«

„Ekonomist“ se je ušel
Anton Kranjčič je bil zaposlen pri obratu KGP v Pišecah. Vsak dan se je pritoževal, da ne more delati, češ da ga pri delu ovira previsok krvni pritisk. Zdravnik ga je pregledal in mu odredil toliko in toliko dni dopusta.

V času zdravljenja pacient Kranjčič ni jemal zdravil za znižanje krvnega pritiska. Sam je rekel, da mu tablete »RAGNAL«, »SERPENTIL« in »OSAN« ne pomagajo veliko ter mu jih zato ni treba uživati. Ko sta se hotela kontrolorja prepričati, kaj počenja doma, kjer je bil na zdravljenju, sta ugotovila,

da se Kranjčič prav nič ne ravna po zdravniških navodilih. Kranjčič je priznal, da se je lani naveličal poležavanja in je odšel v Savinjsko dolino, kamor ga je zvalil zrel hmelj. Menil je, da je obiranje hmelja donosen posel, zato je v Savinjski

BREŽIŠKE VESTI

dolini ostal kar devet dni. Nepreračunljivi »ekonomist« Kranjčič ka se je zelo ušel, ker je mislil, da mu ne bo nihče prišel na sled. Zablodo je takoj priznal. Zadevo je poskušala nekoli-kanj ublažiti njegova žena, ko je enemu izmed kontrolorjev ob obisku ponudila kolino, češ: »Le vzemite, saj oni drugi (kontrolor) o tem ne bo nič vedel.« Nemara je mislila, da bodo s tem pozabljeni vsi moževi prekrški. Nasprotno pa so Kranjčiču odvzeli vsa »zdravila in kasneje tudi hranarino.

Franc je likal hlače
Tudi Franc Bokor iz Mihalovca pri Dobovi je bil poslan na dopust. Delal je v pletilnici v Dobovi. Zaradi bolezni ga je zdravnik poslal za daljši čas domov, kjer naj bi se zdravil. France se ni nič hudega nadejal, pa je doma šival

suknjič in likal hlače. In smola, prišel je kontrolor. France se ni mogel in ni znal opravičiti, ker je kontrolor zahteval samo pojasnilo, zakaj dela, če je zdravnik predpisal drugače. In še tako delo ima, ki bi ga lahko opravljal (kljub bolezni) na svojem delovnem mestu v pletilnici! France seveda ni mogel pričakovati drugega kot oster ukrep zoper prekršek, ki ga je storil.

Brez svoje »merice« ne moreš živeti
Tako je nemara menil Martin Ivanšek, zaposlen pri brežiškem obratu Vodne skupnosti Dolenjske, ki je šel v zdravniški stalež zaradi bolezni, ki so jo pri njem ugotovili. Toda Martin ne bi bil Martin, če bi tudi v času bolniškega dopusta ne odšel čez cesto v gostilno na svojo merico. Tako je zahajal tja večkrat in se ni nadejal, da bi mu moglo to kaj škodovati. Kajti bil je precej spreten in je pil predvsem takrat, ko je bilo že povsem gotovo, da kontrole ne bo. Včasih si ga je malo bolj privoščil in pokazal izredno moč tako, da je tepel ženo.

Januarja so tudi njega dobili kontrolorji in Martin seveda ne bo ušel upravičnim ukrepom.

Gornji primeri so ponovno opozorilo, da je treba najostreje ukrepati proti kršilec, predvsem pa zahtevati od zavarovancev, da se najostreje ravna po zdravniških navodilih. Pričakuje mo, da bo zdaj, odkar so padli bolniki — zavarovanci v prvih 30 dni v breme gospodarskih organizacij, nedvomno precej drugače in da bodo podjetja strože nadzirala trošenje s skupnimi napori pridobljenih sredstev.

Jutri bodo v Brežicah slovesno počastili letošnji praznik žena: zdravstveni dom bo odprl nov otroški dispanzer. Zdaj bodo lahko nudili dojenčkom in otrokom boljše zaščito, v dosedanjih prostorih otroškega dispanzera pa bodo uredili prostore za nekatere specialistične preglede. Tu bo imela svoje prostore tudi brežiška reševalna postaja (Foto: Baškovič, Brežice)

BORCI: vedno sredi življenja

Trdimo lahko, da je bila občinska konferenca Zdrženja borcev, ki je bila pred nedavnim v Brežicah, nadvse uspešna. Izčrpno poročilo je prikazalo plodno delo, dosežene uspehe in tudi resnejše probleme, ki terejo borce. Najpomembnejši prispevek konference pa je brez dvoma ugotovitev, da se bori s svojo visoko zavestjo uspešno uveljavljajo v družbenem razvoju, čeprav v brežiški komunni ni najboljših pogojev za delo.

Dosedanje predsedstvo je naloge opravljalo s pomočjo in sodelovanjem komisij. Tak način dela je

uspešnejši tudi zato, ker zagotavlja sodelovanje širšega kroga ljudi, zato bo kolektivno delo zadržal tudi bodoči odbor. Poudarili so, da so doseženi uspehi v marsičem posledica tesnih stikov z občinskim odborom Socialistične zveze in občinskim komitejem ZKS, mnogo pomoči pa jim je nudilo okrajno vodstvo Zveze združenj borcev iz Novega mesta. V občini Brežice je 1050 članov ZB, med njimi je 230 komunistov, preko 300 pa jih aktivno sodeluje v raznih družbenih organizacijah.

Mnogo pozornosti so posvečali vzgoji mladega rodu. Ugotovili so, da se mladina vse premalo seznanja z zgodovino NOB in ljudske revolucije, pa tudi s sedanjim družbenim razvojem. Na tem področju je treba še veliko storiti, mladinske delovne akcije in vključevanje mladine v organe delavskega samoupravljanja pa bo v bodoče Zdrženju borcev osnovno vodilo pri delu z mladim rodom.

Komisija, ki skrbi za otroke padlih borcev, je probleme le-teh v glavnem že rešila. V strokovnih šolah je še 13 takšnih otrok, ki vsi prejemajo štipendije. 21 otrok je odšlo na tritedenski oddih na morje. Krajevne organizacije bodo morale skupno s šolskimi vodstvi več kot doslej razpravljati o učenem uspehu otrok padlih ali še živčnih borcev iz oddaljenejših krajev.

Komisija za izobraževanje in pre-kvalifikacijo borcev ugotavlja, da bo novi način financiranja s samoprispevkom izobraževanje zavrti, če ne bo priskočil na pomoč tudi ljudski odbor. V dopisni šoli je sodelovalo 9 borcev, štirje izmed njih pa so diplomirali. V okviru strokovnega usposabljanja za pridobitev kvalifikacije je doseglo visoko kvalifikacijo 23 članov, 35 pa jih je opravilo izpit za kvalificiranega delavca. Poleg naštetega so organizacije ZB opravile veliko dela tudi pri priznavanju delovne dobe v zvezi z raznimi ugodnostmi, ki so jih po posebni zakonodaji deležni bori. Ne smemo pozabiti na stike z ZB ostalih področij, saj bo prav lanske srečanje z borci iz kolektiva tovarne »Sava« iz Kranja ostalo nepozabno.

Na konferenci so spregovorili tudi o gradnji stanovanj za borce ter menili, da bo treba razširiti oddelek NOV Posavskega muzeja v Brežicah, ki že ima na razpolago več prostorov. Ohsodili so odhode na delo v Nemčijo, ki se pojavljajo zlasti med mladimi ljudmi. V razpravi o kmetijstvu in podružbljanju zemljišč pa so ugotovili, da morajo biti člani ZB nosilci in aktivisti preobrazbe na vasi.

Konference se je kot predstavnik OO ZZB iz Celja udeležil tovariš TONE MASLO. Novemu 11-članskemu občinskemu odboru, ki je bil izvoljen na konferenci, predseduje tovariš ANTON ZLINDRA.

Novi trgovski delavci

V centru za blagovni promet v Brežicah so pretekli mesec uspešno končali drugi letnik jesenske izmene. Zaključne izpite je opravilo 34 kandidatov, praktično izpite pa bodo morali opravljati, še preden bodo odšli na svoja delovna mesta. Najboljša je bila Tončka Šušteršič iz Črnomlja in ji za uspeh čestitamo.

Vpisovanje v spomladanski letnik je bilo 18. februarja. Prijavilo se je okrog 100 vajencev z bivšega novomeškega

okraja in iz Trbovelj. Po vsej verjetnosti bosta organizirana še dva prva in trije drugi letniki. Šolanje v Brežicah je ugodno, v prvi polovici letošnjega leta pa bo usposobljena že nova šola, ki jo gradijo pri internatu.

V centru se redno šola oddelek odraslih za poklic odkupovalca v kmetijskih zadrukah. Prvi bodo odšli na svoja delovna mesta že v prvi polovici aprila. V teku je še šolanje poslovodij in kvalificiranih delavcev v blagovnem prometu.

Tečaj RK v Cerkljah

Med polletnimi počitnicami šolska vrata v Cerkljah niso bila zaprta. Namesto učencev je v šolo prihajalo 21 deklet, ki so obiskovale tečaj Rdečega križa. Predavanja so v glavnem zajemala sledeče teme: prehrano, higieno, vzgojo, nego bolnika, prvo pomoč pri ponesrečenjih. Predavatelj so snov podajali s pomočjo flanelografov, slik in drugih učnih elementov. Razen tega so tečajnice imele tudi praktični pouk, kjer so se učile kuhanja.

Lahko trdimo, da so tečajnice dobile precej napotkov za življenje. Ob koncu so izrazile željo, da bi lahko podobne tečaje še obiskovale, hkrati so se iskreno zahvalile organizatorjem, predvsem pa tovarišem Vladu Curinu, Boži Ostroveršnikovi in Mariji Hrovat.

Olga Drobnič

Uspela krvodajalska akcija v Brusnicah

26. februarja so se za krvodajalsko akcijo prijavili in dali kri sledeči prebivalci Brusnic in Gaberja:

Anton Srebrnjak, Jože Lukše, Stanko Košele, Jakob Gazvoda, Franc Gazvoda, Jožefa Ban, Tončka Skupek, Mici Zeleznik, Micka Čopič, Micka Božič, Mihaela Rukše, Mici Srebrnjak, Franc Trante, Alojz Božič, Franc Janc, Rozi Gazvoda, Mici Drganc, Jožefa Brkopec, Micka Sašek, Pepca Medle, Micka Volčjak in Ana Volčjak.

Najbolj prizadeven pri tej akciji je bil tovariš Anton Srebrnjak, ki je znal prepričljivo pridobiti mnoge prebivalce Brusnic in Gaberja.

M. A.

VIDEM-KRŠKO: občinsko prvenstvo

TVD Partizan-Celulozar iz Videm-Krško je priredil 3. marca občinsko prvenstvo v smučarskih skokih na 35-metrski skakalnici — z meddruštveno udeležbo. Tekem so se udeležili tekmovalci iz Bleda, Šoštanj, Kisovca, Novega mesta, Sevnice, Leskoveca in domačin. Pri članih je zmagal državni prvak v klasični kombinaciji tov. Franc Ambrožič z Bleda. Domačin Ervin Oplotnik je imel smolo ter je pri vseh treh skokih padel. Pri mladincih je navdušil gledalce 12-letni Viktor Rozina iz Kisovca. V borbi za občinsko prvenstvo pa so se razvrstili: Fr. Svecun, M. Dub, Tonček Bizjak (vsi Krško). Tekmom je prisostvovalo nad 1000 gledalcev, ki so bili s prireditelji zelo zadovoljni.

Rezultati — člani: Franc Ambrožič (Bled) 212 (25, 26, 25), Roman Zagar (Šoštanj) 200 (24, 24, 26), Ferdo Majdič (Kisovec) 191 (21, 21, 23); Janez Globovnik (Novo mesto) 187 (21, 23, 22), Jože Kos (Kisovec) 185 (21, 21, 21), Marjan Flisek (Sevnica) 165 (18, 19, 18), Ervin Oplotnik (Videm-Krško) 122 (30 p, 21 p, 19 p).

Mladinci: Viktor Rozina (Kisovec) 207 (20, 21, 21), Ivan Zeleznik (Kisovec) 200 (19, 20, 20), Tine Bruder (Novo mesto) 187,5 (19,5, 20, 20), Franc Svetec (Leskovec) 183,5 (17, 19, 19), Franc Bračun (Videm-Krško) 179,5 (17, 20, 19), Franc Pah (Novo mesto) 169 (16,5, 18, 17), Miha Duh (Videm-Krško) 165,5 (16,5, 18), Tonček Bizjak (Videm-Krško) 147 (12, 12, 13) Peter Lipovž

Letna konferenca komunistov v tovarni papirja »DJURO SALAJ« na Vidmu

Idejna moč komunistov se izpričuje tudi v reševanju vseh nalog

Bo tovarna papirja res morala uvoziti iz tujine 50.000 m³ celuloznega lesa iglavcev, da bi lahko delala s polno zmogljivostjo? — Mar res še ne bo konec neskladnosti v administrativno določenih cenah lesa posameznih vrst? — Kdo bo kriv če bo tovarna zaradi pomanjkanja lesa morala zmanjšati proizvodnjo?

Izčrpno in samokritično obravnavanje številnih problemov v podjetju in komunni na letni konferenci tovarniškega komiteja ZKS v tovarni celuloze in papirja v Vidmu-Krškem 3. marca je rezultat skupnega proučevanja problemov in ideološkega poglobljanja članov ZK v tovarni. Pot za aktivnejše delo komunistov v tovarni so nakazali sklepi IV. plenuma CK ZKJ.

Zaostajanje proizvodnje, delovna disciplina, zdravstvena preventiva, razvoj socialističnega sektorja kmetijstva v občini, delitev osebnega dohodka, delo sindikata in podobne zadeve so prevladovale v poročilu komiteja ter referatu sekretarja Naceta Zagarca, kot tudi v razpravi.

Start proizvodnje letos v tovarni spričlo pomanjkanja lesa ni bil rožnat. Proizvodno leto so pričeli skoraj do-cela brez zalog, zaradi zime pa zaostaja tudi dobava. Zato so v januarju dosegli le polovico predvidenega osebnega dohodka, za plačni sklad so porabili domala vso rezervo.

Izpad proizvodnje v januarju znaša po vrednosti okoli 110 milijonov dinarjev. Izvoz v januarju pa je bil dosežen komaj 13. odstotno.

To je poglavitni problem kolektiva, zato so na konferenci postavili vprašanje, če pade odgovornost za slab tok lesa tudi nanje same. Razprava je pokazala, da so ukrenili, kar je bilo v njihovi moči, da bi dobili ustrezne količine in kvalitete lesa, pa niso kaj prida uspeli. Del krivde res pade na zimo, glavni vzrok pa je v administrativno določenih cenah posameznih vrst lesa. Čeravno je podjetje pripravljeno celulozni les plačevati višje, ne sme, ker so cene, kot povedano, določene. Zaradi tega se resno ukvarjajo z možnostjo, da bi uvozili okoli 50.000 m³ celuloznega lesa iglavcev, da bi lahko tovarna delala s polno zmogljivostjo, dokler se zadeva s cenami lesa na domačem trgu ne uredi.

Delovna disciplina se je v tovarni lani poslabšala, prav tako so se zvišali neupravičeni izostanki. Vzroki so med

drugim v premalo izoblikovanem nagrajevanju po storilnosti. Nadaljnje izpopolnjevanje sistema delitve osebnega dohodka in organizacije dela je med zaključki za bodoče delo komunistov v podjetju, veljalo pa naj bi prav tako za vse organe samoupravljanja in ostale politične organizacije. O sindikatu, o katerem je bilo na konferenci dokaj govora, so menili, da njegova vloga pri reševanju raznih notranjih zadev ni bila dovolj vidna in jo je potrebno okrepiti.

Na konferenci so predlagali, naj bi organi samoupravljanja resno proučili delo zdravstvene službe v podjetju, posebej še preventivno, ter sprejeli ustrezne ukrepe za izboljšanje. Ker podjetje ni svet zase, temveč del komunalne skupnosti, so na

konferenci obravnavali tudi razvoj kmetijstva v občini. Toliko bolj, ker so mnogi člani njihovega kolektiva vezani tako ali drugače na zemljo, in ker prav takl »dvo-sedežnik« povzročajo največ težav pri podružbljanju kmetijske proizvodnje. S takimi se je potrebno resno pogovoriti predvsem v tovarni, kjer so zaposleni.

Z dograditvijo drugega papirnega stroja, s čimer pa ne bo še rečena zadnja beseda glede nadaljnjih investicij, dobiva podjetje možnosti za večje uveljavljanje na tujih tržiščih, ali z drugimi besedami, da se vključuje v mednarodno delitev dela. To pa terja dosleden boj vsakega člana kolektiva za povečanje proizvodnje, zmanjševanje stroškov in čim boljšo kakovost izdelkov, odkrivanje notranjih rezerv in brezkom-promisno nagrajevanje vsakega po njegovem delu. Komunisti v tovarni bodo v bodoče še bolj kot do sedaj na čelu takih prizadevanj. Nadaljnje ideološko izpopolnjevanje članov ZK je sestavni del obveznosti, ki so jih sprejeli na konferenci.

POROČEVALEC KOMUNE VIDEM-KRŠKO

Postali bodo ključavničarji

Da bi nudili delavcem, bivšim rudarjem v Krmelju, ki so zdaj zaposleni v »Metalnik«, čim več ugodnosti pri dosegu kvalifikacije, je podjetje organiziralo tečaj za kvalificirane konstrukcijske ključavničarje, izpiti pa bodo letos junija v Celju. Ker so predavanja zastoj, imajo delavci res vse možnosti za pridobitev nove kvalifikacije.

SEVNIŠKI VESTNIK

8. marec v Loki in na Bregu

V Loki pripravljajo proslavo za dan žena osnovna organizacija SZDL. 10. marca, ob 18. uri bo v prosvetnem domu akademija s govorom in kulturnimi sporedom zatem pa bo pogostitev žena.

Na Bregu pripravljajo podobno spored, proslava pa bo 9. marca zvečer.

V začetku se jih je prijavilo 19, kasneje pa je število naraslo na 48. Tečaj je v dveh izmenah. Ker je snovi veliko, čas za učenje pa skopo odmerjen, so za nestrokovne predmete uvedli nedeljski pouk od sedmih do dvanajstih. Vsi, ki bodo

uspešno zaključili ta tečaj, bodo lahko delali tudi na odgovornejših mestih in tako precej več zaslužili. Letos čaka kolektiv tega podjetja velika naloga, saj mora napraviti 2500 ton raznih konstrukcij, kar predstavlja tudi lep zaslužek. Težave imajo edino s prostori za učenje. Ker ni lastnih prostorov, imajo tečaj v kino dvorani, ki pa je slabo razsvetljena in mrzla.

Te dni bo začelo podjetje »Rade Končar« v Zagrebu graditi nov obrat za izdelavo transformatorjev. Tudi bo tri velike hale, kjer bodo izdelovali transformatorje največjih moči, pretežno za izvoz. Glavni del strojev in opreme bodo nabavili iz Velike Britanije in Japonske. Prva pošiljka je že prispela.

V trboveljski Strojni tovarni bodo začeli s sodelovanjem z nekimi nemškimi podjetji izdelovati nov stroj »gradar«, ki ga pri nas nismo še izdelali niti uporabljali. Stroj je lažji od buldožerja, poganja ga en motor in ima vrsto priključkov za najrazličnejša opravila.

Svet za turizem in gostinstvo Zvezne gospodarske zbornice je nedavno v sodelovanju z drugimi zveznimi in republičnimi organi proučil osnutek novega zakona o gostinstvu in osnutek uredbe o notranji kontroli v gostinskih gospodarskih organizacijah.

BUČKA: ljudje so hvaležni Rdečemu križu

Na občnem zboru RK na Bučki (24. februarja) smo razpravljali o delu in uspehih organizacije v preteklem letu, predsednik krajevnega odbora RK Lado Hočevar pa je ob tej priložnosti povedal, kako koristna je ta organizacija in kakšne so njene naloge. Jože Bukovec je ljudem povedal, da ga je med vojno, ko je bil v nemških taborih,

rešila smrti prav ta organizacija. Organizaciji je hvaležen tudi Jože Kranjc, ki je dobil transfuzijo krvi s pomočjo akcije RK. Tudi Franc Ijaž je povedal, da je RK med vojno zdravil marsekate-rega borca. Na koncu je tajnik RK Rudi Posedelj poročal o celotnih uspehih RK Bučka.

Odbor RK

Obisk pri 91-letnem Matiju Gorišku na Bregu

Prejšnji mesec je proslavil Matija Gorišek 91-letnico. Osnovna organizacija RK je tudi letos počastila jubileja. Podmladkarji osnovne šole iz Loke so mu recitali pesmi, nato pa so mu zapeli še nekaj partizanskih in narodnih, zastopnik RK ga je obdaril. Matija se je ginjen zahvaljeval za prisrčno voščilo, zlasti mladini. Podmladkarji so se razveselili in zaplesali kolo, da je bil še boljše volje.

Jubilant je zdrav in redno bere Dolenjski list. Vprašali smo ga, kako preživlja letošnje dolgo in mrzlo zimo. Povedal je, da opravlja priložnostna hišna dela, komaj pa čaka pomladi, da bo kaj »ponaredil« okoli hiše. Pripomnil je tudi, da je preživel že tri mrzle zime, leta 1895, 1919 in znano zimo leta 1929. Vse tri zime so bile zelo mrzle, vendar kratke.

Poslovili smo se in mu zaželeli še mnogo zdravja.

Stanko Škočir

Ureditev cestnega prometa v Sevnici

Pred nedavnim sta oba zbora ObLO v Sevnici prepovedala vožnjo z vprežnimi vozili po novi asfaltni cesti in preusmerila ves tak promet na Savsko cesto.

Gotovo se vsakdo strinja s tako odločitvijo, vendar bi bilo treba Savsko cesto najprej usposobiti za večji promet. Na odseku od šole do železniške postajalnice je »Podjetje za remont prog« že lani novembra, ko je obnavljalo levi tir, odkopalo gramozno grede in zasulo cesto v širini tudi do dva metra. S tem so cesto tako zožili, da je srečanje vozil nemogoče. To zemljo je treba takoj odstraniti, sicer bo prišlo do prometnih nesreč, razen tega pa so v nevarnosti vse ograje tamkajšnjih hiš. Kdo bo odgovoren v primeru nezgode?

Treba bo misliti tudi na boljše ureditev ceste na ovinku pri šoli oz. zapornicah. In še nekaj: v drevoredu naj bi uporabljali res samo prevožno pot, vse druge nasade

pa je treba čuvati in jih še razširiti, da bi Sevnica obdržala svoj okras.

—rm—

»PERNJAKOVI« v Šentjanžu

Prosvetno društvo v Šentjanžu je pred nedavnim uprizorilo odrsko delo Prežihovega Voranca »Pernjakova«. Delo je bilo dobro naštudirano, predvsem pa so se izkazali učitelji: Jože Bevec kot oče Pernjak, njegova žena Vera v vlogi mutaste sirote z nezakonskim otrokom in šolski upravitelj Vlado Gal. Težko vlogo je dobro izpeljala tudi Tončka Repovž, ki je nastopila kot beračica.

Občinstvo je igralce po vsakem prizoru toplo nagradilo s ploskanjem.

Slaba stran vse uprizoritve pa je oder. Tu in tam je motila tudi slaba izgovorjava vokalov nekaterih igralcev. Vseeno pa nastopajočim čestitamo in želimo, da bi kmalu spet igrali.

M.

Borci so še vedno aktivni

22. februarja je bila v Trebnjem občinska konferenca Združenja borcev NOB. Kot gost se je udeležil podpredsednik OO ZZB Ljubljana tov. Miloš Jančič. Poročilo o delu združenja je prebral predsednik Ludvik Strajnar, ki je poudaril, da je med 17.428 prebivalci občine 1117 članov ZB, ki se uspešno uveljavljajo v delu družbenih organizacij in družbenem razvoju občine. V svetih in komisijah pri ObLO sodeluje več kot 45 članov ZB. O-

menil je prizadevnost nekaterih krajevnih organizacij, ki so se trudile zlasti za reševanje nalog v skrbi za borce in priznavanje delovne dobe. Med najboljšimi so bile krajevne organizacije na Mirni, v Mokronogu in deloma tudi v Trebnjem. Poročilo se vprašuje, kako to, da organizacija ZB še zdaj nima primernih prostorov, hkrati pa opozarja na posamezne primere, ko nekateri skušajo neupravičeno uveljavljati delovno dobo na račun sodelo-

vanja v NOV. Poročilo omenja tudi to, da nekateri borci, ki se pravočasno ne odzovejo pozivu na zdravljenje ali pa zdravljenje prezgodaj zapuščajo, povzročajo s tem nepotrebne težave.

Komisija za spomeniško varstvo je bila prav gotovo med najbolj delavnimi. Njen predsednik Franjo Bulc je poročal, da je bil v preteklem letu urejen spomenik v Šentlovrencu, urejeno pa je bilo tudi grobišče na Trebelnem. Opozoril je, da bi bilo treba postaviti primerno obeležje v Trebelnem, tam kjer so streljali talce, vsa grobišča pa bi kazalo zaščititi s primernim odlokom ObLO. Ne bi bilo odveč, ko bi gozd na Trebelnem, kjer je bila ustanovljena Gubčeva brigada, zaščitili.

Komisija za tipografijo NOB ima že zbrano celotno dokumentacijo, ki zajema 217 vasi v občini. Gradivo je treba le še popraviti, zbrati potrebne fotografije in izdelati nekaj skic. Predsednik komisije je omenil, da bi bilo treba ugotoviti tudi to, v kateri hiši v Trebnjem je bila 12. aprila 1941 seja CK KPS, ker je bil po izjavi tov. Franca Leskoška-Luka na tej seji sprejet proglas o oboroženosti vstaji v Sloveniji.

Predsednik komisije za skrb za borce tov. Peter Her-

cog je razpravljal o stanovanjskem problemu borcev in poudaril, da se ne bi smelo dogajati to, kar se je lani, ko so bila sredstva, dobljena za gradnjo stanovanj borcev, porabljena v druge namene. Komisija za priznavanje delovne dobe je od 130 prošelj rešila 108.

V razpravi so sodelovali Avgust Mežnaršič, ki je razpravljal o skrbi za zdravstveno stanje borcev, Ciril Bukovec, ki je spregovoril o priznavalnih in stanovanjski problematiki, Anton Praznik pa o prekvalifikaciji. V razpravi je poudaril, da starejše borce v proizvodnji marsikje preveč zastopajo in da so mnoga podjetja vse premoale storila za prekvalifikacijo. Alojz Breznik je spregovoril o sekciji internirancev in vojni ujetnikov. Delegata iz krajevnih organizacij Trebelno in Šentrupert sta načela problem borcev na vasi, ki so se postarali in le težka zmagujejo davčne dajatve. Opozorila sta, da bo v takšnih primerih treba nuditi olajšave.

Na konferenci je bilo izvoljeno 11-člansko predsedstvo in tričlanski nadzorni odbor. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Ludvik Strajnar.

Pavle Miklič

Presenetljiva disciplina na zborih občanov

Mokronog: Izboljšati je potrebno zdravstveno službo, urediti vprašanje izkoriščanja gozdov, odpreti nov industrijski obrat, pospešiti komunalno dejavnost in kraj olepšati, krajevnim činiteljem, ki so odgovorni za ureditev pretežnega dela teh vprašanj, pa dati v upravljanje več sredstev.

Mirna: V zdravstvu ni zaznati napredka, zato naj bi izglasovali nezaupnico upravnemu odboru zdravstvenega doma v Trebnjem. Doma je treba odpreti svojo klavnico, ker je

meso, ki ga dobivamo iz Šentruperta, dokaj nekvadratno. Trgovina mora s boljšim načinom poslovanja in izbiro pred potrošnika, medtem ko je splošna želja, da bi le pričeli obnavljati cesto iz Trebnjega proti Mokronogu in dalje po dolini Mirne.

Dobrič: Pomanjkanje uslužnostnih obrti je glavni problem v tem kraju. Radi bi vodovod, toda sredstev ni. Želimo, da bi v dobrih dolini zgradili industrijski obrat, ki bi zaposloval še nezaposleno delovno silo.

Veliki Gaber: Zahtevamo, naj se uvede razširjeno kmečko zavarovanje. Da bi več pridelali, je nujno, da se izvaja agrominimum, zato pozdravljamo ustrezne ukrepe. Vse skrbi, kako bo z ozimino, ker je letošnja zima le prehuda. Kmetijska zadruga naj uvozi nekatere nove vrste semenskega krompirja, ker ta, ki ga imamo zdaj, ni dovolj odporen proti slabim vremenskim in drugim razmeram. Mnenja smo, da je potrebno uvesti samoprispevek za popravila poti in preureditev stanovanja v učilnico.

To so v zgoščenih obliki zabeležene razprave zborov občanov v štirih krajih trebanjske občine. Zbori občanov v tej občini, ki so imeli na dnevnem redu razpravo o letošnjem družbenem planu, so se končali prejšnji teden. V veliko presenečenje vseh, ki so te zbornice in razprave vodili, so skoraj v vseh krajih, kjer so bili zbori občanov sklicani, ugotovili ogromen napredek v disciplini. Se pravi, da je bil obisk povsod nepričakovano velik in da so razprave v glavnem potekale v znamenju pametnih predlogov in ustreznih vprašanj glede podrobnih pojasnil iz osnutkov družbenega plana. Občani so brez pridržkov pohvalili posamezne postavke v osnutku letošnjih planskih nalog in dajali umestne predloge za razvoj svojega ožjega področja. Na splošno so največ govorili o naj-

bolj razširjeni panogi — kmetijstvu, nadalje o zdravstvu, komunalni dejavnosti, šolstvu, v večjih središčih pa tudi o industriji. Spričo plodne razprave, pametnih in večkrat tudi uresničljivih predlogov je pričakovati, da bodo vse planske naloge ob taki podpori vseh občanov letos skoraj zanesljivo opravljene. Zdi se, da je bil na teh zborih najden tudi ožji stik z občani, ki se zanimajo za napredek, to pa je naposled tudi velik porok za optimistično gledanje na vsa bodoča dogajanja v občini.

Kako je bilo v Mokronogu

Zbor občanov v Mokronogu ni bil zavidljivo obiskan. Vzrok za slabo udeležbo so občani izrazili na zboru ko so ugotavljali, da mnogi predlogi, želje in zahteve, ki so jih postavljali že na prejšnjih zborih volivcev, niso natelele na razumevanje pri ObLO. V središče razprave so se postavljala ponovno vprašanja, o katerih so občani že dajali svoje predloge pa tudi zahteve. Problem zdravstvene službe se vleče neršen že leto dni, ko so vendar krajevni faktorji storili vse, da bi imeli za tako veliko območje svojega zdravstva. Vprašanje zdrave pitne vode je več kot pretežno vprašanje, saj so vsi obstoječi vodnjaki vse prej kot higijenski urejeni. V letošnji zimi ljudje zajemajo vodo z različnimi posodami direkt-

no iz vodnjaka, ker so črpalke zamrzile.

Za staro sodniško stanovanjsko hišo je bilo že ogromno intervencij. Na nekem prejšnjem zboru volivcev je bilo od strani vodilnih iz

TREBANJSKE NOVICE

ObLO govo: a o tem, da se bodo trije centri v občini nekako enakomerno izgrajevali (Trebnje, Mirna, Mokronog). Vendar ni bilo za Mokronog storjenega v daljši dobi ničesar. Občani so postavljali tudi vprašanje zaposlovanja ljudi po arondaciji zemljišč. Kam z odvisno delovno silo? Letošnji predlog družbenega plana ni potlašil občanov iz Mokronoga, ker ni v njem

predvidenih nobenih sredstev za Mokronog.

Iz vsega tega je sledil še občutek, da je Mokronog zapostavljen pred Trebnjem in Mirno, kamor se zadnja leta stekajo vse investicije. Morda bi bilo prav ob vseh teh ugotovitvah občanov le nekoliko razmisliti zlasti še ob dejstvu, da so Mokronožani rekrutirali iz svojih vrst ogromno zavednih sil v borbo za svobodo, da so bili aktivni tudi v raznih prostovoljnih akcijah po svobodi in, da so se sedaj pripravljani pri izgrajevanju skupnih dobrin. (Zadružni dom, pokopališče, pota i.p.t.) Da bi občutek zapostavljenosti še očitneje izražen, so občani ob koncu vpraševali, kje so poslanci, ki so jih volili in kaj delajo, da jih ni nikdar med občane.

v. v.

Osnova: dolgoročni programi

Oba zbora ObLO Crnomelj sta 28. februarja razpravljala o družbenem planu in proračunu za leto 1962 ter o smernicah gospodarskega razvoja v letu 1963. Družbeni plan preteklega leta je bil izpolnjen le z 99 odstotki. Na to je vplivalo zlasti dejstvo, da ni bilo dovolj sredstev za investicije v industriji, ki je ostala brez opreme in tudi proizvodnega plana ni dosegla.

V razpravi je podpredsednik ObLO tovariš Košir dejal, da gospodarskega razvoja občine ni mogoče reševati z dotacijami, ampak z investicijami, vire investiranja pa je v ta namen potrebno iskati tudi izven občine. Predsednik ObLO tovariš Zunič je menil, da bi bilo treba v prvi vrsti modernizirati že obstoječe gospodarske organizacije, ki naj bi proizvajale s polno zmogljivostjo. Proizvodnja naj bi ustvarila sredstva tudi za reševanje problemov v zdravstvu, prosveti, komunalni dejavnosti in v druge namene. Podlaga za investicije pa naj bodo dolgoročni perspektivni programi, izdelani na osnovi temeljitih analiz, ki jih bodo morale gospodarske organizacije predložiti upravnim organom občinskega odbora. Razen tega morajo ti organi pazljivo

spremljati dogajanja v podjetjih, opozarjati na morebitne nepravilnosti in ustrezno ukrepati. Tovariš predsednik je še dodal, da je potrebno izdelati tudi dolgoročni program potreb strokovnih kadrov, čemur je nujno treba prilagoditi tudi štipendiranje.

V razpravi o razvoju domače obrti so menili, naj bi v nekaterih krajih (Adlešiči, Preloka, Sinji vrh itd.) zaposlili domačo žensko delovno silo z izdelovanjem znanih in iskanih izdelkov domače obrti. Ostala obrt naj dopolnjuje industrijo, medtem ko občanom ne sme primanjkovali obrtnih uslug. Sklenili so, da bodo v ta namen v Crnomlju ustanovili mehanično delavnico. Večjo skrb moramo posvetiti tudi turizmu, ki ima v sedanjem stanju gostinstva bolj šibke podlage. Gostinstvo naj se razvija in izpopolnjuje predvsem na Vinici in v Semeču, ker je v teh krajih to vprašanje še najmanj urejeno.

Na seji je bil imenovan pripravljalski odbor za proslavljanje 20-letnice zasedanja SNOS v Crnomlju. Za ureditev mesta in komunikacij v čast proslave so predvideli 55 milijonov dinarjev. Pričakujejo, da bosta črnomaški ob-

cini pomagala tudi okraj in republika.

Preteklo leto je Stanovanjski sklad nakazal zasebnikom 16 milijonov dinarjev za zidanje stanovanjskih hiš. Skupna vrednost stanovanjskega fonda, ustvarjena s pomočjo sklada, je znašala v preteklem letu 106 milijonov dinarjev, kar kaže, da se pomoč obnese in bo treba tudi v prihodnje pospeševati gradnjo dvo- ali štiristano- vanjskih hiš. Na seji so še pripomnili, naj bi dobil Semeč, ki postaja važno občinsko industrijsko središče, naposled le zdravniška, nasploh pa je treba izboljšati trgovino, zlasti preskrbo tekstilnega blaga.

NOVICE ČRNOMALJSKE KOMUNE

• Tekstilni kombinat »Raska« iz Novega Pazara je sklenil s predstavniki nekaterih večjih količin svojih izdelkov. Tujih firm pogodbe o dobavi »Raska«, ki je v januarju dosegla rekordno proizvodnjo s 120,2 odst. bo izvozila celotno proizvodnjo prvih šestih mesecev.

• Tovarna Dušika v Rušah, ki je v rekonstrukciji, bo letos proizvedla 40.000 ton karbida, kar je znatno več kot prejšnja leta, ko je bila povprečna proizvodnja le 24.000 ton dušika na leto.

LJUDJE MED SEBOJ

Pojasnilo na članek

Na planca »Dokler sodisce ne odloči, bom zemljo branil« (Dol. list 31. 1. 1963) nam je tov. Roman Zorko iz Družinske vasi st. 1 poslal naslednji odgovor:

Omenjena konferenca Socialistične zveze je bila dne 17. decembra 1962 v sobi gosline, ki je bila dočela zasedena. Prizadeči uslužbenec ObLO je na tej konferenci izjavil, da brani nojo po svoji parceli, po kateri so nekateri pridelki hodili k potoku ob tej parceli. To je storil zaradi tega, ker je nekdo na tej konferenci govoril v tem smislu, čes da so si že pridobili pravico prehoda prek te parcele. Ko je v razgovoru, ki se je nato razvil, videl, da večina je njegove trditve ni potrdila, je dejal, da je pripravljen plačati tudi do 10.000 dinarjev za tako pravico. Nato je prizadeči uslužbenec ObLO pojasnil, da noče nobenega plačila in da dovolj hojo po tej parceli vsakomur, ki si prehoda k potoku ne lasti in ga poprej vpraša za dovoljenje. Pojasnil je tudi, da je to posebej zaradi pravne institucije zaslanja. Poučil je navzoče, da ima vsakdo možnost na sodišču uveljavljati svoje zahteve in tam ugotoviti, če pravica hoje po tej parceli res obstaja, do tedaj pa bo pač branil vsako samovoljno hojo po tej parceli. Kot prava več javni uslužbenec je bil tudi dolžan tako ravnati, in to zaradi že omenjene institucije zastaranja. Zaradi tega bi se moral tudi naslov članka pravilno glasiti: »Dokler sodisce ne odloči, bom hojo po svoji parceli branil...«

Prizadeči uslužbenec ObLO ni niti s svojimi izjavami niti kako drugače odrekal Socialistični zvezi pristojnosti, da obravnava tudi take primere, res pa je, da je ugovarjal mnenju nekaterih, da konferenca lahko ugotovi, da ima nekdo pravico prehoda prek njegove parcele.

Neresnična je trditev v članku, da dostop do tople vode ni mogoče drugače kakor prek omenjene parcele, pač pa je res, da je v bližini te parcele urejeno perišče ob topli vodi na tem potoku na zemlji v družbeni lastini.

Tudi ni res, da je prizadeči uslužbenec ObLO zardel in planil pokonci; res pa je, da je govoril stoje, kar na sestankih vedno stori, ker misli, da vljudnost tako zahteva.

Prizadeči uslužbenec ObLO, o katerem je v članku pod »post scriptum« omenjeno, da se »uradno« prišteva k »polproletarcem«, je šel pred leti v službo zaradi takratnega pomanjkanja pravnikov. Lastnik mlina ni več, ker je mlino z odložbo OLO Novo mesto odvzeta voda za pogon zaradi regulacije potoka, čeprav je mlin, kakor tudi žaga venecijanska na tem potoku krajevno nujno potrebna, o čemer je razpravljalo že več zborov volivcev.

Očitek o »v drobnotalastično miselnost poviti dvočlono« prizadetega uslužbenca ObLO je neutemeljen, saj gre v resnici za parcelo, ki služi za normalno uporabo stavbe omenjenega bivšega mlina. Ta parcela meri nekaj sto kvadratnih metrov. Takšno površino pa priznavajo obstoječi predpisi o nacionalizaciji zgradb in zemljišč vsem zgradbam in vsekakor velja to tudi za zgradbo prizadetega uslužbenca ObLO ter mu zaradi opisane ni mogoče očitati kake dvočlono.

»BETI«: letošnja proizvodnja je za 20 odst. večja kot lanska

V prvih čveh letošnjih mesecih se je v metliški »Beti« proizvodnja v primerjavi z lanskim povprečjem povečala za več kot 20%. V januarju lani so ustvarili 65 milijonov, v decembru lani pa so imeli prav tako 65 milijonov dinarjev realizacije. V letošnjem januarju se je realizacija povzpela na 90 milijonov, v fe-

bruarju pa na 80 milijonov. Tolikšno povečanje je deloma tudi posledica novih strojnih zmogljivosti. Tovarna pa je lani osamosvojila proizvodnjo potrošnega materiala (čipke). To se v bruto proizvodni in v realizaciji ne odraža, ker so pa doslej vsako leto kupili za okoli 100 milijonov dinarjev čipk, se je od kar jih delajo sami, dohodek občutno povečal. Tudi o izvozu razmišljajo. Razgovori za prodajo izdelkov v Afriko že teko. Če bo šlo po sreči, bodo letos izvozili za okoli 20 tisoč dolarjev.

PRI DELU BODI PAZLJIVI!

Komisija HTV pri delavskem svetu v podjetju BELT je analizirala vzroke nesreč zaradi nepazljivosti pri delu v preteklem letu. V podjetju je bilo v tem času 80 nesreč, zaradi katerih je bilo izgubljenih 861 dni. V nesreči so si posamezniki poškodovali noge (26 primerov), roke (36 primerov), oči (9 primerov), glavo (3 primeri) in trup (2 primeri). Analiza je jasno povedala, na kaj morajo delavci posebno paziti in kateri zaščitna sredstva najbolj uporabljati. Po mnenju članov komisije je največ takih nesreč, ki bi jih lahko preprečili, če bi se zaščitili. Zaščitnih sredstev prav za navedene primere ne manjka. Na seji delavskega sveta so sklenili, da bodo zmanjšali število nesreč. Lani se je namreč ponesrečilo 18,75 odstotka vseh delavcev!

J. S.

V Gribljah nov mladinski aktiv

Konec lanskega leta je bil v Gribljah v Beli krajini ustanovljen mladinski aktiv, ki šteje 41 članov. To je največji vaški aktiv v vsej Beli krajini.

Mladina je začela takoj pridno delati. Že za novo leto so pripravili »Veseli večer«, ki so ga navdušeni gledalci z veseljem spremljali. Z denarjem od vstopnine so kupili gramofon, ki zdaj kdaj pa kdaj omogoča mladinski ples. Za pustno nedeljo so mladinci in mladinke naštevali nov program, ki ga je gledalo lepo število poslušalcev. Izkupiček tega večera bodo shranili, ker nameravajo kupiti televizijski sprejemnik.

Mladina iz Gribelj si želi tudi večernih predavanj. Dogovorili smo se, da bo imel predavanja iz sodobnega kmetijstva kmetijski tehnik Lojze Štrk, iz živinoreje in nudenja prve pomoči živini pa veterinarski tehnik Janez Gilha. Mladini pomaga tudi učiteljstvo, predvsem učitelj Jože Vsi, ki si tako prizadeva za napredek kraja, zaslužio pohvalo! J. G.

Razprava v Rožnem dolu

Občani so na zboru v Rožnem dolu pred dnevi razpravljali tudi o tem, da so njihovi davki preveliki glede na ravninski predel. Pri njih je zelo reven, kraški predel, ki naj bi bil obdavečen minimalno. Dovolj je že, da tu živijo in da niso v breme družbi. V gozdovih ni več dosti zasluzka, ker je sečnja omejena. To naj upoštevajo pri davčni osnovi za dohodnino. Predlagali so tudi, naj bi bil les, ki ga žagajo kmetovalci za lastno porabo, brez prometnega davka, saj potrebuje vsak kmetovalec nekaj desk za popravilo lastnih poslopj. O marsičem so se pogovorili, med drugim tudi o umetnem osemenjanju goveda.

Še enkrat: lani so za trinajst odst. presegli plan

28. februarja smo v 8. št. Dolenjskega lista objavili sestavek pod naslovom »Lani so za 13 odst. presegli plan«. Vodstvo Zavoda za zaposlovanje invalidov in drugih dela

manj zmognih oseb iz Metlike nas je opozorilo, da navedbe v sestavi niso točne, ker zamenjujemo mesečno proizvodnjo s celoletno. Posredovali so nam točne podatke, ki jih s tem objavljamo.

Zavod je pričel delati pred dvema letoma, ko so imeli 6 brzošivalnih strojev in 7 ljudi. Počasi so kupovali nove brzošivalne in specialne stroje in vzporedno s tem zaposlovali vedno več ljudi. V letu 1961 je kolektiv štel 45 članov, v letu 1962 91 članov, danes pa jih v zavodu dela že 106. Med njimi je polovi-

ca invalidov in za delo manj zmognih. Približno 80 odst. vseh ljudi, ki delajo v kolektivu, je prišlo nepričutenih in so se pričelili v zavodu.

Izdelujejo kvalitetno damsko galanterijo in otroško konfekcijo, proizvode pa prodajo po vsej državi. V letu 1961 so z gotovimi proizvodi in storitvami ustvarili 38 milijonov 472 tisoč dinarjev realizacije, v letu 1962 kar 112 milijonov 243 tisoč, letos pa bodo, kot so sklenili, naredili za 202 milijona dinarjev vrednosti. Proizvodnja v prvih dveh mesecih letos obeta, da bodo to nalogo uresničili. Povprečni osebni dohodek v

letu 1961 je znašal 15.860 din, v letu 1962 pa 19.735 din. Zaradi specializacije bodo kmalu opustili šiviljske, čevljarške in krojaške usluge, ki so jih doslej opravljali. Povprečje investicij znaša na zaposlenega 11.000 din, precej težav pa imajo z obratnimi sredstvi, ki so jih v letu 1961 obrnili 4,8-krat, lani pa 5,1-krat, kar je za konfekcijsko dejavnost zelo veliko. Plaču-

jejo vse obveznosti do proračunov in skladov, vendar s to razliko, da dobijo 50 odst. prispevka od dohodka povrnjenega in ga nalagajo na svoje sklade. Z novimi stroji, lepimi prostori in prizadevnim kolektivom je zavodu zagotovljen razvoj brez vsake bojazni.

Sindikalna podružnica pripravlja za dan žena proslavo in obdaritev žena, ki so v zavodu glavni proizvajalci.

Živahen sejem

Na zadnjem metliškem sejmu v februarju so pokupili toliko živine, da so jo naložili na 43 vagonov in 15 kamionov za izvoz. Za svoje potrebe je KZ Metlika odkupila 59 glav.

O metliški krajevni skupnosti

Iz razprave o osnutku statuta metliške krajevne skupnosti

Krajevna skupnost Metlika naj bi po predlogu statuta kot samostojna upravna teritorialna skupnost občanov obsegala sledeča naselja: Metlika, Križevska vas, Berčice, Zvirkov vrh, Bojanja vas, Krašnji vrh, Radošiči, Radovica, Drašiči, Kamenica, Vidošiči, Krmačina, Zeleniški, Gabrovec, Gornja Lokvica, Dolnja Lokvica, Radovič, Curile, Rosalnice, Svržaki, Boldraž in Slamna vas, morda pa tudi še področje Suhorja.

Na razpravah o osnutku statuta so udeleženci največ razpravljali o nalogah in dolžnostih krajevne skupnosti, kot jih predvidevata 6. in 9. člen osnutka statuta, ter o finančnih virih, ki jih predvideva 54. člen statuta.

Šesti člen statuta govori o nalogah in dolžnostih krajevne skupnosti in njenih organov, ki so sledeče: Krajevna skupnost organi-

zira in pospešuje gospodarske, komunalne, stanovanjske, socialno-zdravstvene, kulturne, prosvetne, vzgojne in druge dejavnosti, zaradi neposrednega zadovoljevanja potreb družine, gospodinjstev, kakor tudi za razvoj naselja. Obvezno razpravlja, daje predloge in pripombe k osnutku letnega in perspektivnega družbenega plana občine. Daje pripombe in sodeluje pri izvajanju urbanističnega načrta za območje krajevne skupnosti.

Skrbi za napredek stanovanjskega gospodarstva in pomaga občanom pri popraviljanju hiš.

Skrbi za graditev in vzdrževanje komunalnih objektov svojega območja ter nadzoruje, da se upravljajo v skladu s predpisi. Skrbi za upravljanje kopalnišča, za organizacijo varnosti proti požarom, za urejanje parkov, kopalnišč in drugih komunalnih objektov. Krajev-

na skupnost ustanavlja razne komunalne in druge organizacije, ki služijo potrebam občanov. Ima ustanoviteljske pravice do vzgojno-varstvenih ustanov (šolske in predšolske varstvene ustanove, igrišča, šolske kuhinje in podobno).

Upravlja družbeno lastnino, ki je dana krajevni skupnosti v uporabo. Organizira in pospešuje vse vrste dejavnosti, ki imajo neposreden pomen za območje krajevne skupnosti ali za njeno posamezno naselje.

Deveti člen osnutka statuta predvideva, za katero osnovno dejavnost naj bi občinska skupščina zagotovila s svojim letnim proračunom potrebna sredstva. To so v glavnem skoro vse potrebe in naloge, našteje v šestem členu osnutka tega statuta. Po 10. členu so občani dolžni, da po svojih možnostih sodelujejo v organih krajevne skupnosti v vseh

akcijah, ki jih organizira krajevna skupnost ali njeni organi po sklepu občanov ali sveta krajevne skupnosti.

Finančne vire za poslovanje krajevne skupnosti predvideva 54. člen statuta. Določajo se z vsakoletnim družbenim planom in proračunom občinske skupščine, pridobivajo pa tudi z lastno dejavnostjo, s samoprispevkom občanov, zlasti pa s določenimi viri proračuna občinske skupščine, ki se določijo z vsakoletnim družbenim planom in proračunom; določen odstotek občinske doklade iz kmetijstva ter obrti iz območja krajevne skupnosti Metlika in del kmečke dohodnine; del rednega dopolnilnega proračunskega prispevka iz gospodarstva in izven gospodarstva; dohodki najemnin SLP v upravi ObLO na območju krajevne skupnosti ter najemnina zgradbe, ki jo ima v upravi krajevna skupnost Metlika (sedež sedanega ObLO). Tudi celotna sredstva od tržnic, sejmšišč, kopalniške in turistične takse, 3 odstotke od pobranih najemnin od zgradb SLP in 5 odst. najemnin od loka-

lov ter del dohodka taks na vprežna vozila in del sredstev gasilskega sklada naj bi dobila krajevna skupnost.

Viri lastne dejavnosti: dohodek od zavodov, servisov in drugih služb, katerih ustanovitelj je krajevna skupnost, so prav tako njeni! To velja tudi za dohodek iz sklada skupne uporabe in druge dohodke gospodarskih organizacij, ki jih določajo s pogodbo delovne organizacije krajevne skupnosti za določene namene. Njeni so tudi samoprispevki občanov v denarju, materialu in delu, prostovoljni prispevki in druga darila.

55. člen pravi: Sredstva stanovanjskega sklada, ki se ustvarjajo na območju krajevne skupnosti, grede v stanovanjsko izgradnjo na tem območju.

Iz razgovora s predsednikom komisije za izdelavo statuta krajevne skupnosti tov. Tincom Molkom je bila razvidna v glavnem skrb, da bi se krajevni skupnosti na podlagi statuta zagotovila potrebna sredstva za njeno uspešno delovanje. Razgovor je zajel tudi teritorialni obseg krajevne skupno-

sti oziroma naselij, ki naj bi spadala pod krajevno skupnost Metlike. Krajevna skupnost naj bi obsegala večji teritorij oziroma več naselij, ker bi si tako lažje zagotovila sredstva za delovanje.

Predsednik krajevnega odbora SZDL v Metliki tov. Alojz Skoliber je poudaril, da se strinja s predlogom statuta in da je vse lepo in dobro, kar je navedeno v njem, vendar je vprašanje, če bo statut tudi povsod sprejet. Treba bo upoštevati, da je Metlika večji kraj in živahno delovanje krajevne skupnosti bi bilo res potrebno, vendar brez materialnih sredstev ne bo uspela.

Član komisije za sestavo statuta krajevne skupnosti Franc Jakljevič je dodal, da so pri sestavi statuta upoštevati tudi razvitost in potrebe na področju, ki naj bi ga obsegala krajevna skupnost Metlika. Veliko manj pa je bilo govora o organih krajevne skupnosti in njenih komisijah. O krajevni skupnosti kot samoupravni skupnosti občanov bo zato potrebna širša razprava, da bo o njej poučen sleherni občan. R. F.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Tedenski koledar

Petek, 8. marca: Bojanka Sobota, 9. marca: Franciška Nedelja, 10. marca: Viktor Ponedeljek, 11. marca: Kristof Torek, 12. marca: Gregor Sreda, 13. marca: Kristina Četrtek, 14. marca: Matilda

ČESTITKA

SMREKARJEVEMU ATU iz Birkove vasi želi za 70-letnico vse najboljše in še mnogo let hčerka Milka z družino.

ZANIVALE

Ob izgubi

ANTONA PENCA z Malega Slatnika
ki je 14. februarja 1963 umrl, se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so ga spremlili in mu darovali cvetje ali nudili družini pomoč, posebno pa organizaciji ZB Mali Slatnik, sindikalni podružnici »Pionir«, zlasti gradbišču v Novem mestu, novomeški godbi, kakor tudi govornikom za poslovilne besede pri odprtem grobu.
Zalujoci: žena z družino, mati, oče, bratje, sestre in ostalo sorodstvo

Vsem, ki so lajšali v zadnjih dneh trpljenje našega dragega moža, očeta in starega očeta

JOZETA UDOVICA
ter vsem, ki so nam stali ob strani in ga spremlili na zadnji poti, zlasti pa govornikom, darovalcem cvetja, Socialistični zvezi in Zvezi združenj borcev, naša iskrena zahvala.
Družina Udovič — Novo mesto

Še 107 novih naročnikov

Spet podajamo 14-dnevni obračun novih naročnikov; medtem ko se je od 1. decembra 1962 do 19. februarja 1963 naročilo na DOLENJSKI LIST skupno 1548 novih naročnikov, znaša zdaj ta številka že 1655 — pridružilo se nam je še 107 novih prijateljev domačega pokrajinskega tednika. Te dni se je tudi ustavilo »novoletno nihanje« naročnikov; kaže, da je zdaj le konec odpovedovanja in premišljevanja, »ali bi ali ne bila ostali pri domačem tedniku. Upajmo, da bo naklada posledje počasi, a vztrajno naraščala k številki 20.000, do katere nam manjka še 300 naročnikov...

V teh treh mesecih so se organizacije SZDL, pošte in sindikalne podružnice izkazale v nekaterih občinah bolj, drugje spet manj. Do torka opoldne smo dobili iz naštetih občin naslednje število novih naročnikov (poročilo velja za celotno sedanjno akcijo, ki se je začela lani 1. decembra):

BREZICE	162
CRNOMELJ	99
METLIKA	65
NOVO MESTO	527
TREBNJE	153
SEVNICA	127
VIDEM-KRSKO	299

Razne pošte:
v LRS, FLRJ 203

Inozemstvo: 20

Zbiranje novih naročnikov s tem seveda še ni zaključeno, saj v marsikateri hiši še vedno nimajo domačega glasnika Socialistične zveze, marsikje pa so list že imeli, pa so ga morda medtem začasno odpovedali. Prosimo vse pismonoše, u-prave pošt, vodstva krajevnih organizacij SZDL in sindikalne podružnice, da še naprej zbirajo nove naročnike in priporočajo domači tednik svojim članom, prijateljem in znancem! Naj še nadalje velja geslo:

V VSAKO HISO BELE KRAJINE, SPODNJEGA POSAVJA IN DOLENJSKE — DOLENJSKI LIST!

Dr. Vladimírju Brglezu, primarju Brežiške bolnišnice, se za uspešno operacijo in za vso požrtvovalnost in skrb, ki jo je posvetil najmlajšemu sinu Marijanu, najiskrenejše zahvaljujeva. Prav lepa hvala tudi bolničarjem in strojnemu osebju s kirurškega oddelka. — Slavko in Marija Vodeb
Dijaška kuhinja v Novem mestu se lepo zahvaljuje dr. Davorinu Grosu iz Novega mesta, ki je namesto venca na grob pok. Antonu Knafliču iz Novega mesta poklonil 2000 din.

OGLASI

TRIDELNO OMARO, dobro ohranjeno, in radio »Tesla 51« ugodno proda Zugič, Novo mesto, Nad mlini 19.

NOVE BELE MLINSKE KAMNE in kompletne železke za električni mlin prodam. Naslov v upravi lista (141-63).

EMAJLIRAN STEDILNIK, postelj-

rika, 13. marca nemški film »Slučaj inšpektorja Sirdinga«.

Brežice: 8. in 9. marca ameriški film »Zakonski vrtljak«, 10. marca španski barvni film »Mati, poslušaj moje pesem«, 13. in 14. marca ruski barvni film »Otarova vdova«.

Crnomelj: 8. in 10. marca ameriški barvni film »Alamo« — I. del, 12. in 13. marca nemški film »Grščina strahova«.

Kostanjevica: 10. marca angleški film »Cas ljubezni in čas smrti«.

Metlika: 9. in 10. marca ameriški film »Ko je kraljevala komedija«, 13. marca jugoslovanskoitalijanski film »Kapo«.

GIBANJE PREBIVALSTVA

MATICNI URAD BREZICE

Februarja ni bilo rojstev izven bolnišnice. — Poroki ni bilo. — Umrla sta: Marko Mikac, podoficir

Novo mesto — Dom JLA: od 7. do 10. marca angleški film »Ekspres bongos«, od 11. do 13. marca sovjetski film »Ali je to ljubezen«.

Semič: 10. marca ruski film »Delekle brez naslova«.

Sevnica: 9. in 10. marca jugoslovanski film »Kapetan Lešja«, 13. marca jugoslovanski film »Rafal v nbo«.

Trebnje: 9. in 10. marca jugoslovanski film »Skozi rumena nebo«, 13. marca jugoslovanski film »Predsednik centera«.

Zužemberk: 10. marca ameriški barvni film »El magnifico«.

benka iz Jedinščice. — Umrl je: Anton Mlakar, upokojenec iz Gabrijel, 68 let.

Iz novomeške porodnišnice

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Kristina Markovič iz Jesenic — Jožica, Mihaela Plut iz Smihela — Ljubica, Cvetka Krlin iz Dolnjega Gradišča — Petra, Marija Papež iz Crnomlja — Marka, Anica Poličnik iz Loške vasi — Jožeta, Gabrijela Kramar iz Zabdruja — Franca, Pepca Virc iz Kamne gore — Ludvika, Danica Serceelj iz Sel — Darjo, Matilda Turk iz Male Cikave — Jožka, Nada Senica iz Sevnice — Slavka, Vida Simčič iz Vukovcev — Jožeta, Emilija Knafelje iz Jane — Andrejko, Anica Flis iz Velikega Lipovca — Francija, Franciška Miklič iz Velikega Vidma — Jožico, Antonija Klajder s Pristave — Draga, Mihaela Golob iz Trebnjeja — Mihaelo, Jožeta Turk iz Visejca — Stanka, Ljudmila Rugej iz Spodnjih Mladetih — Marijo, Marija Kruh s Krke — Nevenko, Jožeta Zupančič iz Šoteske — Jožeta, Terezija Flister iz Dolnjih Lakovnic — deklico, Slavka Klobčar iz Borčevega — dečka, Jožica Kovačič iz Velike Loke — dečka, Stefa Jaklič iz Zalisca — deklico, Ivanka Kastelic iz Konca — deklico, Cvetka Pevec iz Trebnjeja — deklico.

iz brežiške porodnišnice

Pretekli teden so v brežiški porodnišnici rodile: Dragana Mijuškovič iz Brezice — Dejana, Antonija Radanovič iz Vel. Obreža — Duška, Anica Vrančič iz Cateža — Vojka, Marija Jakovina iz Sv. Križa — Gordano, Marija Zupančič iz Sel — Jožico, Katarina Podgoršek iz Dednje vasi — Božo, Magdalena Bizjak iz Nemške gore — Eriha, Olga Preskar z Malega vrha — Olga, Anica Ogorelec iz Blance — Anito, Ema Gorjup iz Vidmarškega — Gorazda, Alojzija Radanovič iz Blance — Slavico, Jelica Gregurič iz Drenja — Gordanko, Terezija Lupšina iz Sel — Dušana, Elizabeta Gregl z Bizeljskega — Jožeta, Vida Jekle iz Vel. Mraševega — Aleša, Djurdja Mažič iz Velike vasi — Marinko.

KRONIKA + NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Antona Majena, sina posestnika z Velikega Cirknika, so po-

vozile sanj; Vid Ribič, sin posestnika iz Ornuške vasi, se je z škodoval desno koleno; Karel Setpavec, električar iz Bukoška, si je pri padcu na stopnicah poškodoval levo koleno; Franc Povše, strelski mojster iz Boštanj, si je pri delu zabol elsen drog v levo roko; Marija Rožman, gospodinja iz Decjih sel, je padla s hleva ter dobila notranje poškodbe; Ana Kamnikar, gospodinja pomočnica iz Rigonc, se je usekala s sekuro v levo roko; Erna Stermečič, hči delavca iz Stare vasi, si je pri drsanju poškodovala levo koleno; Drago Bočak, delavec iz Zdenec, je padel z voza in si poškodoval levo nogo in glavo.

BREŽIŠKA KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v brežiški bolnišnici: Jožetu Arniku, delavcu iz Creteža, je padlo poleno na desno no-

OBJAVE — RAZPISI

Cepljenje psov proti steklini

bo na območju občine Novo mesto potekalo takole:

21. marac 1963 v naslednjih krajih: Stopiče ob 8.30 na običajnem mestu, Nova gora ob 10.00 na običajnem mestu, Mali Slatnik ob 11.30 pri Sencičarju, Brusnice ob 13.00 pred krajevnim uradom.

22. marca 1963 v Novem mestu na sejmišču: ob 8.00 za Novo mesto, ob 9.00 za vasi: Ragovo, Zolja vas, Irča vas, Bršlin, Ceglina, Ločna.

23. marca 1963 ob 8.00 v Novem mestu na sejmišču za vasi: Velika in Mala Bučna vas, Gornje in Dolnje Kamence, Dalnji vrh, Hudo, Potočna vas, Muhaber, Kal nad Prečno, Suhor nad Prečno, Prečna, Češca vas, Groblje.

11. marca 1963 v Sentjerneju: ob 8.00 na običajnem mestu za celotno področje krajevnega urada.

12. marca 1963 v Skočjanu: ob 8.00 na običajnem mestu za celotno področje krajevnega urada.

12. marca 1963 področje Zužemberka, in to: ob 9.00 v Srednjem Lipovcu, ob 11.00 na Dvoru na običajnem mestu.

15. marca 1963 v naslednjih krajih: ob 9.00 v Hinjah, ob 12.00 v Zvirčah, ob 14.00 v Smihelu pri Zužemberku.

16. marca 1963 ob 8.00 v Zužemberku na običajnem mestu.

18. marca 1963 v naslednjih krajih: ob 8.30 v Straži pred krajevnim uradom, ob 10.30 v Dolenjskih Toplicah na dogonskem mestu za živino.

13. marca 1963 v naslednjih krajih: ob 8.30 pri Rupeni v Mirni peči, ob 10.30 pri Vidrihu na Otočcu,

ob 12.00 v Šmarjeti na dogonskem mestu.

19. marca 1963 v naslednjih krajih: ob 8.00 v Smihelu pri Novem mestu, ob 9.30 na Ruperč vrhu pred gostilno, ob 11.00 na Uršnih selih pri Zadrudnem domu.

Pra mora pripeljati k cepljenju odrasla oseba, in to privezanega. Cepljenje stane 600 din. Cepljenje je strogo obvezno.

Veterinarska inšpekcija ObLO Novo mesto

Razpis delovnega mesta

Svet medobčinskega zavoda za svetovno-pedagoško službo Novo mesto razpisuje delovno mesto

ADMINISTRATORKE
Fogoj: administrativna šola. — Pravilno kolkovane prošnje z življenjepisom dostavite na naslov zavoda, Glavni trg 7, ali poštini predal 8. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Prodaja voza

Gasilsko društvo Stopiče prodava nov opremljen

GASILSKI VOZ
na vzmeti. Cena ugodna! Voz je primeren tudi za prevoz pohištva ali za druge namene. Interesenti si ga lahko ogledajo vsak dan v gasilski orodjarni v Stopičah.

VPIS UČENCEV v I. razred osnovne šole Novo mesto za šolsko leto 1963-64

Vpisovanje učencev v I. razred osnovne šole »Kajla Rupenas« v Novem mestu bo 11., 12. in 13. marca 1963 od 8. do 11. ure v pisarni tajništva.

Vpisovalni bomo otroke našega šolskega okoliša, ki ga določajo pravila šole, rojene leta 1956, pogojno pa bomo vpisovali tudi otroke, rojene od januarja do junija 1957. Le v nujnih primerih bo naknadni vpis od 28. do 30. avgusta 1963.

Starši naj pri vpisu predložijo izpisek iz rojstne matične knjige in potrdilo o cepljenju.

Obvestilo o premoženju pok. Gvida Drnovška

Skrbniki premoženja pok. Gvida Drnovška iz Crnomlja pozivamo dolžnike, da v 8 dneh poravnajo vse dolgeve na rač. pri KB Crnomelj: 106-15-620-2-4-228. Vablomo upnike, da v enem mesecu prijavijo terjatve in obveščamo lastnike radijskih aparatov, da bomo aparate, ki so bili dani v servis, izdajali v soboto, 9. marca 1963.

»SORA«

TOVARNA SPECIALNIH MIZARSKIH IZDELKOV

MEDVODE

sprejme večje število nekvalificiranih DELAVCEV IN DELAVK

Interesenti naj se osebno ali pisмено zgledajo v podjetju.

SPORED RADIO LJUBLJANA

VSAK DAN: poročila ob 5.05, 6.00, 7.00, 8.00 12.00, 13.00, 17.00, 19.30, 22.00 Pisan glasbeni spored od 5.00-8.00.

PETER, 8. MARCA: 8.35 Skladbe za kitaro in harmoniko — 9.25 Pri jugoslovanskih skladateljih — 9.45 »Sivala« je deklica zvezdica... — partizanske pesmi o naših ženah — 10.15 Dva dueta iz Gotovčeve opere »Ero z onega sveta« — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 KN — inž. Marjan Hladnik: Navodila za spomladansko setev v gozdnih drevesnicah — 12.48 Igra orkester Les Baxter — 14.35 Pesmi in ples! Jugoslovanskih narodov — 18.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert treh umetnic — 18.45 Iz naših kolektivov — 20.00 Iz partitur zabavnega orkestra RTV Ljubljana — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana.

SOBOTA, 9. MARCA: 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji — 9.25 Češke pihalne godbe — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 KN — inž. Stanko Matekovič: Strojno in ročno cepljenje vinske trte — 13.30 Ob zvokih zabavne glasbe — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 18.10 Starti operni mojstri — 18.45 Naši popotniki na tujem — 20.00 Vesele in poskočne začetek sobotnega večera — 21.00 Za konec tedna — ples — 22.15 Oddaja za naše izseljence.

NEDELJA, 10. MARCA: 8.00 Mladinska radijska igra: Markus Folder: Peter in rdeči avto — 8.45

Lepe melodije — 9.05 V nedeljo zjutraj v orkestralnem studiu — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 11.30 Nedeljska reportaža — Milenko Šober: Prišel je Kurent — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo, I. del — 13.30 Za našo vas — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo, II. del — 15.30 Pesmi in ples iz španije — 16.00 Humoreska tega tedna — Slavko Kolar: Premagani pesnik — 17.10 Radijska igra — Michael Sport: Uporna stoletnica — 18.30 Športna nedelja — 20.00 Izberite svojo melodijo — 22.15 Zabavna glasba iz studia Sarajevo — 23.05 Evropa ponovi.

PONEDELJEK, 11. MARCA: 8.55 Za mlade radovedneže — 9.45 Narodne pesmi s črnega kontinenta — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 ROK — inž. Jasna Gostiša: Sodobno krmiljenje in krmilni poskusi — 12.30 Ob zvokih zabavne glasbe — 13.30 Pet sopranskih arij — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 16.00 Vsak dan za vas — 17.45 Zabavna sba Miška Hočvarja in Raya Conniffa — 18.10 Prvi večerni ples — 18.45 Radijska univerza — Franca Sušnik: Botanika v kuhinji — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Skupni program JRT — studio Zagreb.

TOREK, 12. MARCA: 8.40 Lepa melodije — 9.25 Poje KZRTVL p. v. Milka Škoberneta — 10.15 Nekaj stare francoske glasbe — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 KN — inž. Marko Pleško: Načrtnost pri večanju družbene zemlje

— 12.30 Ob zvokih zabavne glasbe — 13.30 Glasba Bedficha Smetane — 14.35 Po cvetličnih tratah... — 15.15 Pogled z ljubljanskega mesta — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.15 Radijska igra — F. M. Dostojevski: Krokodil — 21.47 Igra orkester Leroy Anderson — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 V ritmu twista in madisona.

SREDA, 13. MARCA: 8.05 S Kavkaza na Balkan — 8.55 Pisani svet pravilje in zgodbe — 9.40 »La commedia è finita« (zaključni prizor Leoncavallovih Glumayer) — 10.30 Slovenske narodne v priredbi za glas in klavir — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 ROK — inž. Miha Ogorevc: Poskusništvo v okrasnem vrtnarstvu — 13.30 Ob zvokih zabavne glasbe — 14.35 Orkestralni intermezzo — 15.15 Zveznice kaskade — 16.00 Vsak dan za vas — 16.25 Zabavni ansambli in solisti naših radijskih postaj — 16.45 Ljudski parlament — 20.00 Naš nočni kaledoskop — 21.05 Skupni program JRT — studio Ljubljana — posnetki operne matinee RTV Ljubljana.

ČETRTEK, 14. MARCA: 8.05 Zbovroske na besedilo Otona Zupančiča — 9.25 Dialog iz Kozinove opere »Ekinokcija« — 10.15 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 KN — inž. Tone Zorc: Povečajmo število govodi v letošnjem letu — 12.30 Ob zvokih zabavne glasbe — 13.30 Antonin Dvořak: Serenada za godala — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 17.05 Glasbena križanka št. 11 — 18.10 V plesnem ritmu — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer.

Sporočamo žalostno vest, da nas je nenadoma v 68. letu starosti zapustil naš predragi oče, ded, brat in tast

JOŽE LAJKOVIČ

iz Vel. Mraševega

K zadnjemu počitku smo ga spremili v sredo, 6. marca 1963.

Zalujoci: hčerke Nina, Vida in Olga z družinami; sinova Jože in Stanko z družinami; vnuki in vnujke ter ostalo sorodstvo.

Vel. Mraševo, Maribor, München, Slinovce.

DOLENJSKI LIST

LASTNIKI IN IZDAJATELJI: občinski odbori SZDL Brežice, Crnomelj, Metlika, Novo mesto, Sevnica, Trebnje in Videm-Krško

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: Tone Gošnik (glavni in odgovorni urednik), Rla Bačar, Miloš Jakopec, Drago Kastelic in Ivan Zoran

IZHAJA vsak četrtek — Posamezna številka 20 din — Letna naročnina 900 din, polletna 450 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1800 din — Tekoči račun pri podružnici NB v Novem mestu: 606-11-608-9 — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Glavni trg 5 — Poštni preal 33 — Telefon 21-227 — Rokopisov in fotografij ne vračamo — TISKA: Casopisno podjetje »DELO« v Ljubljani